STUDIE BEZOEKERSSTROMEN DRENTS-FRIESE GRENSSTREEK

ONDERZOEK NAAR DRUKTE, DRAAGVLAK EN DRAAGKRACHT IN HET DWINGELDERVELD, DRENTS-FRIESE WOLD EN HET HOLTINGERVELD

APRIL 2023 | Den Bosch
Besteknr: 22.008

Opdrachtgever: Cultuur Toerisme Drenthe, Recreatieschap Drenthe

GINDER komt het tot leven

Bron: Beelbank Marketing Drenthe

MANAGEMENTSAMENVATTING

Dit onderzoek maakt onderdeel uit van de verkenning naar de realisatie van een Nationaal Park Nieuwe Stijl in de Drents-Friese Grensstreek. Specifiek geeft dit onderzoek antwoord op de vraag hoe de bezoekers-stromen in het gebied van de Drents-Friese grensstreek beter kunnen worden aangesloten op de mogelijkheden in het gebied, zowel vanuit de bezoeker (beleving), de ondernemer (verbinding met het gebied) als de natuur (goed gecommuniceerde zonering). De feitelijke drukte, draagvlak en draagkracht van de drie parken in de Drents-Friese Grensstreek zijn in kaart gebracht.

De drukte is niet evenredig over de parken verdeeld. Sommige parkeerplaatsen zijn drukker dan andere. Vooral de bezoekerscentra aan de buitenranden van de parken trekken veel bezoekers. De zondagmiddagen en de vakantieperioden zijn het drukst. Vanuit het perspectief van de recreant hoeft dit geen probleem te zijn. De rapportcijfers die ze geven zijn erg hoog. Mensen van buiten de regio geven iets hogere cijfers dan bezoekers uit de regio. Bezoekers hebben verschillende motieven om het park te bezoeken. Deze variëren van genieten van het natuurschoon, tot meer sociale motieven als gezellig samen met vrienden en familie op pad zijn.

Drukte is pas een probleem op het moment dat de kwaliteit van de natuur onder druk komt te staan. In de parken zijn verschillende kern- en instandhoudingsopgaven aanwezig. Hier staat de natuur centraal, en moet het aantal bezoekers beperkt blijven. Op sommige locaties is de aanwezigheid van een drukke parkeerplaats nabij een gebied met veel opgaven niet optimaal. Op andere locaties, met name in het tussen- en omringende gebied, is meer ruimte voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen.

Voor het aanwijzen van nieuwe ontwikkellocaties zijn de volgende randvoorwaarden van belang:

- Ontwikkelgebieden bij voorkeur situeren op afstand van gebieden met kern- en instandhoudingsopgaven. Het versterken van natuur en landschap blijft topprioriteit.
- Versterk bestaande toeristisch-recreatieve clusters. Hier is immers al het nodige parkeergelegenheid, horeca en dagaanbod aanwezig.
- Ontwikkel vanaf deze locaties aantrekkelijke routes naar het tussen- en omringende gebied. Zo kunnen bezoekers verleid worden alternatieve locaties te bezoeken. Vooral aanbod gericht op de leefstijlen Plezier- en Harmoniezoekers is kansrijk in het tussen- en omringende gebied.
- Sluit aan bij lokaal ondernemerschap. Onderzoek waar de energie zit, bijvoorbeeld bij agrariërs die graag bezoekers willen ontvangen. Zo ontstaan koppelkansen tussen verschillende ruimtelijke opgaven in de regio.

Op deze wijze kan de kwetsbare natuur beter beschermd worden, wordt de beleving van de bijzondere natuur-en landschapskwaliteit vergroot en de betrokkenheid van inwoners en ondernemers versterkt. Een goede balans is essentieel. Dit kan verder versterkt worden door in te zetten op een sterkere merkidentiteit, doelgroepenfocus, spreiding in ruimte en spreiding in tijd. De merkidentiteit rondom Drenthe Oerprovincie en de weldadigheid van de natuur biedt aanknopingspunten. Door het slim faciliteren van bepaalde voorzieningen kan gepoogd worden bepaalde doelgroepen te verleiden naar bijvoorbeeld het tussen- en omringende gebied te gaan. Dit draagt bij aan een betere spreiding van bezoekers, zowel in ruimte (het toeristisch-recreatief ontginnen van het tussen-gebied) als tijd (minder piekbelasting op drukke dagen). In het rapport zijn verschillende kansen en ontwikkelrichtingen opgenomen hoe dit bewerkstelligd kan worden.

INHOUD

Inleiding 3

Leeswijzer 4

1. Ambities Drents-Friese Grensstreek 6
   - 1.1. Ambities 7
   - 1.2. Afbakening Drents-Friese grensstreek 8
   - 1.3. Autonome ontwikkelingen 9

2. Analyse drukte, draagvlak en draagkracht 11
   - 2.1. Inleiding 12
   - 2.2. Feitelijke drukte 13
     - 2.2.1. Dwingelderveld 15
     - 2.2.2. Holtingerveld 17
     - 2.2.3. Drents-Friese Wold 19
     - 2.2.4. Herkomst 23
     - 2.2.5. Leefstijlen 24
   - 2.3. Draagvlak 24
   - 2.4. Draagkracht 28
   - 2.5. Belangrijkste conclusies 34

3. Kansen en ontwikkelrichtingen 37
   - 3.1. Inleiding 38
   - 3.2. Merkidentiteit 39
   - 3.3. Doelgroepenfocus 44
   - 3.4. Spreiding in ruimte 50
   - 3.5. Spreiding in tijd 54

4. Bijlagen 58

INLEIDING

Drenthe en Fryslân staan bekend als provincies met veel rust, ruimte, topnatuur en cultuur(-erfgoed). Dit trekt veel bezoekers, dat nog eens een extra impuls kreeg tijdens de coronajaren. Parkeerplaatsen bij natuurentrees waren vaker dan voorheen goed gevuld. Dit leidde ook tot een aantal concentratiepunten, waar signalen worden opgevangen dat de (kwetsbare) topnatuur en gastbeleving onder druk zijn komen te staan.

Dit geldt onder meer voor locaties in de Nationale Parken Het Drents Friese Wold, Dwingelderveld, het natuurgebied Holtingerveld, incl. het tussen- en omringende (landbouw)gebied. Deze gebieden zijn verenigd in het Regionaal Landschap Drents Friese Grensstreek. Vanuit de stuurgroep is een verkenning gestart naar de realisatie van een Nationaal Park Nieuwe Stijl. Dit zijn parken waar balans is tussen robuustheid, hoogwaardige natuur, natuurschoon, cultuurhistorie, kansen voor hoogwaardige gastvrijheidseconomie, vitaal ondernemerschap en biodiversiteit van internationale betekenis en beleving.

Onderdeel van deze verkenning is het project ‘Duurzaam Toerisme’. Deze bestaat uit een werkgroep waarin alle partijen (provincies, gemeenten, TBO's, ondernemers en later ook landbouw) zijn aangehaakt. Het project bestaat uit drie onderdelen:

- Bezoekersstromenonderzoek;
- Aanbevelingen voor bezoekersbeheer;
- Vertaling in een investerings- en beheerplan.

Gezamenlijk moeten deze onderdelen uiteindelijk leiden tot een betere regionale samenhang en slimmere spreiding van toeristen en recreanten in dit gebied. Dit onderzoek geeft daarmee antwoord op de vraag hoe de bezoekersstromen in het gebied van de Drents-Friese grensstreek beter kunnen worden aangesloten op de mogelijkheden in het gebied, zowel vanuit de bezoeker (beleving), de ondernemer (verbinding met het gebied) als de natuur (goed gecommuniceerde zonering).

Stichting Cultuurtoerisme Drenthe en Recreatieschap Drenthe vroegen aan Ginder de eerste twee onderdelen van de verkenning naar een Nationaal Park Nieuwe Stijl uit te voeren. De resultaten worden gebruikt als input voor het investerings- en beheerplan, dat medio 2023 wordt opgesteld. De resultaten van dit onderzoek staan in onderhavig adviesrapport gerapporteerd.

LEESWIJZER

In de Leidraad Nationale Parken Nieuwe Stijl wordt benoemd dat een Nationaal Park invulling geeft aan duurzaam toerisme. Door in te zetten op duurzame vormen van toerisme wordt verbinding gecreëerd tussen inwoners en hun leefomgeving, ondernemers en hun werkomgeving, en bezoekers en hun recreatiebestemming. Deze verbinding én het begrip en de betekenis die dit met zich meebrengt, dragen bij aan waardering voor het landschap.

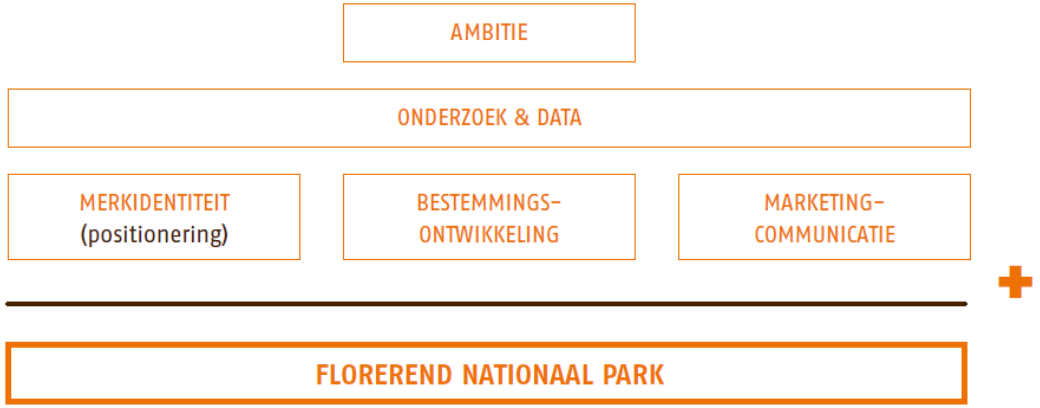
Duurzaam toerisme in Nationale parken heeft drie doelen:

- levert bezoekers een kwalitatief hoogwaardige en betekenisvolle beleving op;
- draagt bij aan behoud en bescherming van de natuur- en cultuurwaarden;
- ondersteunt de lokale gemeenschap en draagt bij aan de kwaliteit van leven en de lokale economie.

Het vertrekpunt voor duurzaam toerisme in de Nationale Parken is het gebied zelf, de aanwezige natuur- en cultuurwaarden, de lokale bevolking en ondernemers. De economische activiteiten die ontplooid worden ten aanzien van het bieden van een betekenisvolle beleving aan de bezoeker, zullen hierop afgestemd zijn.

Belangrijk bij het vormgeven van een duurzame bestemming is dat er samen met relevante stakeholders wordt gewerkt aan een ambitie ten aanzien van duurzaam toerisme met bijbehorend actieplan. Beide zijn gebaseerd op een analyse van de actuele situatie. Op deze wijze wordt het pad ingeslagen naar een florerend Nationaal Park. In Figuur 0.1. staat dit schematisch weergegeven.

Figuur 0.1: Model duurzaam Toerisme (bron: Leidraad Nationale Parken)

Onderhavig onderzoek kent dezelfde opbouw als bovenstaand model. Het bestaat uit drie onderdelen:

- **Deel 1: Ambities** (pag. 6 - 10). In dit hoofdstuk staan de ambities genoemd met betrekking tot de parken en het tussen- en omringende gebied zoals deze de afgelopen jaren zijn opgesteld en geactualiseerd door de Stuurgroep Regionaal Landschap Drents-Friese grensstreek.
- **Deel 2: Onderzoek** (pag. 11 - 35). Hier staan de resultaten gepresenteerd van het onderzoek naar drukte, draagvlak en draagkracht.
- **Deel 3**: **Kansen en ontwikkelrichtingen** (pag. 36 - 56). In dit hoofdstuk staan de kansen en ontwikkelrichtingen centraal op basis van de conclusies uit het voorafgaande hoofdstuk. De gaan o.a. in op de merkidentiteit, doelgroepenfocus en spreiding in ruimte en tijd in de Nationale Parken en het tussen- en omringende gebied.

1 Ambities Drents-Friese Grensstreek

Bron: Beelbank Marketing Drenthe, Karin Broekhuijsen

1.1. AMBITIES DRENTS-FRIESE GRENSSTREEK

Een verkenning Nationaal Park Nieuwe Stijl
In 2013 is een Stuurgroep opgericht voor de drie grootste natuurkernen in de Drents-Friese Grensstreek (Dwingelderveld, Drents-Fries Wold en Holtingerveld) met als doel het gebied te ontwikkelen tot een van de mooiste van Nederland. Het streven is dat de parken zich gaan onderscheiden met natuurwaarden van (inter)nationale allure, met een eigen identiteit en een eigen verhaal. Hiervoor is o.a. een ruimere gebiedsbepaling nodig dan alleen de bestaande natuurkernen, waardoor duurzaam behoud van natuur, landschap en cultureel erfgoed mogelijk wordt. De eerste ambities zijn in 2016 door de samenwerkende overheden en partijen in de stuurgroep vastgesteld in de Ontwikkelagenda Regionaal Landschap Drents-Friese grensstreek.

In 2018 verscheen het Bidbook 'Mooiste Natuurgebied van Nederland, Dwingelderveld/Drents Friese Wold'. Naast de wens voor een betere samenwerking met de Weerribben-Wieden, werd benadrukt dat het beter betrekken van de dorpen en het aanleggen van een goede infrastructuur, ook buiten de parken, om het gebied beter beleefbaar te maken een belangrijk speerpunt is van de Stuurgroep.

In 2020 is door de Stuurgroep een verkenning gestart naar de realisatie van een Nationaal Park Nieuw Stijl. Doel is om als gebied de kwaliteit te versterken, zodat de samenhang tussen natuurkernen en omliggend landschap verbeterd wordt (overeenkomstig de ambities uit het werkkader voor de standaard nationale parken). De ambities zijn niet los te zien van transitieopgaven voor klimaat, energie en landbouw.

De ambities zoals vastgesteld in de Ontwikkelagenda en het Bidbook blijven gelden als wenkend perspectief, maar na 2020 werd sterker ingezet op uitvoering. De landschapsbiografie, waarmee het verhaal van het gebied op een samenhangende manier wordt verteld, is inmiddels verschenen (najaar 2022). Momenteel worden ook de eerste stappen gezet tot het opstellen van een gedragen landschapsvisie en een beheer- en investeringsplan.

Dit onderzoek biedt belangrijke input voor het beheer- en investeringsplan. Het uiteindelijke doel is om te komen tot een gebied waar bezoekers vanuit dorpen en verblijfsaccommodaties slim worden geleid naar de juiste (natuur)gebieden en routes, mede afhankelijk van interesses en de draagkracht van het gebied. Dat vraagt voor de toekomst investeringen in kwaliteit en infrastructuur. De kwantificeerbare gegevens, kansen en ontwikkelrichtingen uit dit onderzoek worden in het beheer- en investeringsplan vertaald naar concrete maatregelen.

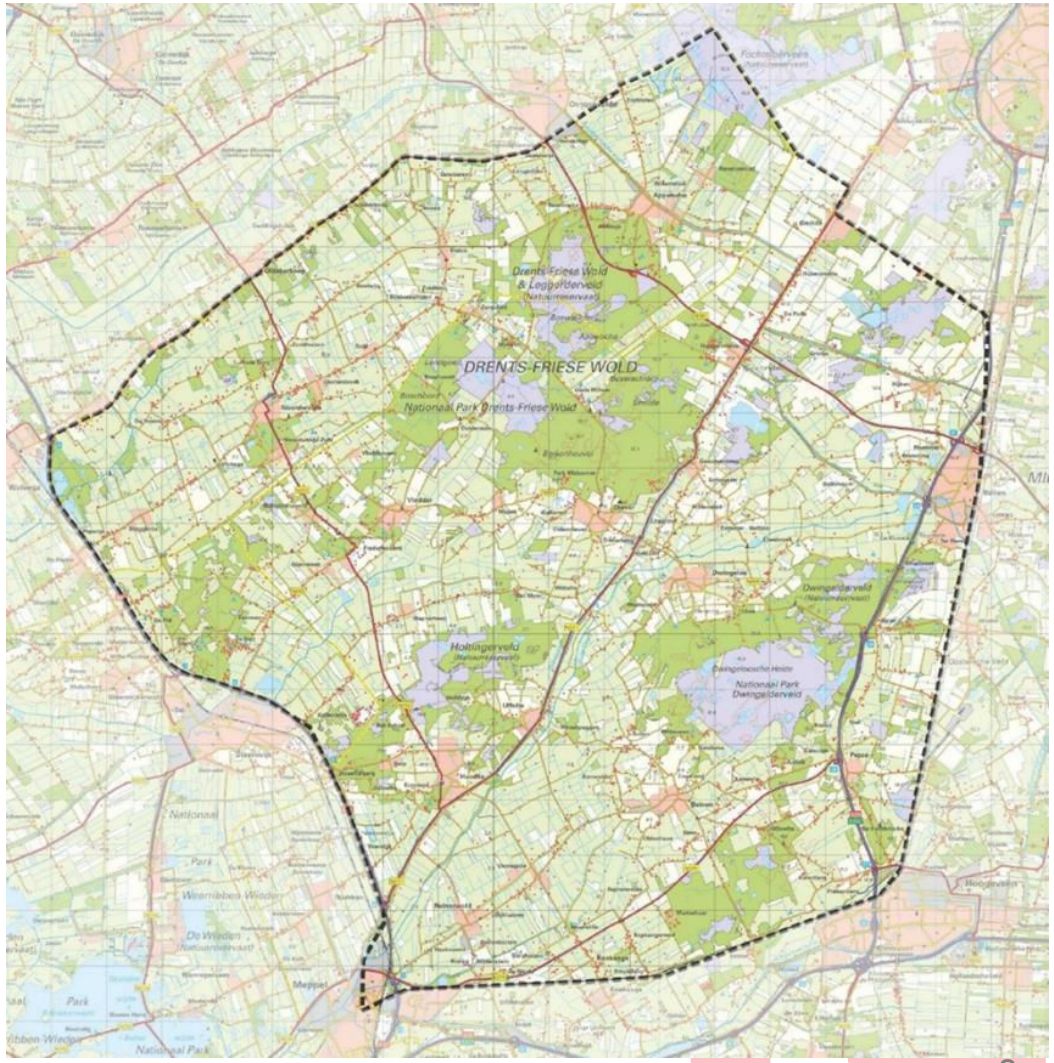
Figuur 1.1: Nationaal Park Nieuwe Stijl (Bron: Leidraad Nationale Parken)

1.2. AFBAKENING DRENTS-FRIESE GRENSSTREEK

De afbakening van het gebied wordt overgenomen uit de Landschapsbiografie. Hierin wordt gesteld dat het gebied geen ‘harde’ begrenzing kent, en dat daarom is gekozen voor een combinatie van een landschapshistorische- en ecologische begrenzing enerzijds (met daarbinnen de zuidwestelijk georiënteerde stroomgebieden van het Drents Plateau als ordenende structuur) en een praktische, meer infrastructureel bepaalde begrenzing anderzijds (met de spoorlijn Beilen – Meppel aan de zuid- en oost kant, de A32 aan de zuidwestkant, de N351 aan de noordwestkant). De noordkant ligt ongeveer op de waterscheiding met beeksystemen die richting noorden en oosten afwateren. Het gebied strekt zich uit over twee provincies (Drenthe en Fryslân) en vier gemeenten (Westerveld, De Wolden, Ooststellingwerf en Midden Drenthe).

Figuur 1.2: Afbakening Drents-Friese Grensstreek (Bron: Landschapsbiografie Drents-Friese grensstreek)

1.3. AUTONOME ONTWIKKELINGEN

De eerste stappen om te komen tot een florerend Drents-Friese Grensstreek zijn gezet in 2013. De afgelopen jaren heeft zich echter een aantal autonome ontwikkelingen voortgedaan die relevant zijn te noemen, aangezien deze een impact gaan hebben op de toekomstige bezoekersstromen in de parken.

Bevolkingsgroei: De Nederlandse bevolking is in 2022 met ruim 200.000 inwoners gegroeid (bron: CBS). De meeste groei wordt veroorzaakt door buitenlandse migratie. Hoewel de groei niet evenredig is verdeeld over het land, leidt dit over het algemeen tot meer vraag naar recreatieve activiteiten, waaronder bezoek aan natuurgebieden. Ook voor de komende jaren wordt een groei van de bevolking verwacht.

Groei toerisme: In 'Perspectief 2030' heeft het NBTC geprognotiseerd dat het inkomend toerisme in de periode 2017-2030 met 50% gaat toenemen, en het binnenlands toerisme met 27%. De prognoses hebben wellicht wat vertraging opgelopen door de coronapandemie, en ook is de groei niet evenredig over het land verdeeld, het is de verwachting dat de vraag naar bestemmingen in Nederland gaat toenemen.

Groei overnachtingen Drenthe: Ook in Drenthe is het aantal toeristische en zakelijke overnachtingen in de periode 2012-2019 sterk gegroeid. De totale groei over deze periode bedraagt zo'n 11%. Wel zijn er forse verschillen naar type accommodaties. Vooral de meer luxere vormen van verblijf laten een groei zien (hotels en huisjesterreinen), terwijl overnachtingen op kampeerterreinen een daling laten zien.

Bronnen: websites CBS en NBTC

Bevolking in 2022 bijna twee keer zo snel gegroeid als een jaar eerder

4-1-2023 00:00

© ANP / Ramon van Flymen

De Nederlandse bevolking is in 2022 naar verwachting met bijna 227 duizend inwoners gegroeid, tot ruim 17,8 miljoen. Deze toename is bijna een verdubbeling ten opzichte van 2021, toen kwamen er 115 duizend inwoners bij. Vooral het aantal immigranten was hoger dan een jaar eerder. Ruim een kwart van hen is afkomstig uit Oekraïne. Er werden minder kinderen geboren dan in 2021. Dit blijkt uit de meest recente ramingen van het CBS.

De bevolkingsgroei in 2022 komt volledig voor rekening van buitenlandse migratie. De natuurlijke aanwas (geboorte min sterfte) draagt naar verwachting niet of nauwelijks bij: geboorte en sterfte houden elkaar vrijwel in evenwicht. De definitieve cijfers kunnen nog veranderen door ontwikkelingen in de laatste weken van het jaar.

NBTC: vakantie in eigen land ook in 2023 weer in trek

Inflatie of niet, consumenten zijn vooralsnog niet van plan om een vakantie in 2023 aan zich voorbij te laten gaan. Dat concludeert het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) op basis van cijfers van de Internationale Vakantiemonitor.

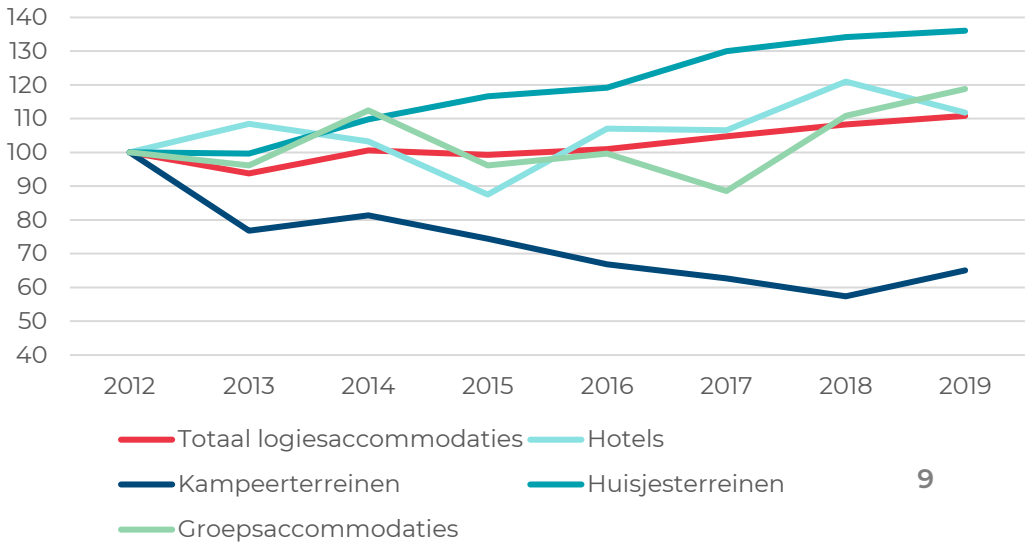
De gestegen prijzen zorgen er wel voor dat er, net als tijdens de coronacrisis, vaker gekeken wordt naar een vakantie in eigen land in plaats van het buitenland. Het NBTC verwacht ook dit jaar weer een stijging van het aantal boekingen voor een vakantie in Nederland.

"Het aantal binnenlandse toeristen groeit nog steeds, vorig jaar zagen we een groei van 10 procent. We verwachten dat er ook dit jaar weer 2 procent bij komt", zegt directeur Jos Vranken van het NBTC in het *NOS Radio 1 Journaal*.

Heel Nederland profiteert

Vranken ziet een herwaardering voor het eigen land, maar ook buitenlandse toeristen weten Nederland weer meer te vinden. "In 2023 verwachten we wel nog onder het niveau van corona te zitten, maar als we kijken naar de Duitsers zitten zij alweer boven het niveau van corona."

Grafiek 1.1: Ontwikkelingen aantal overnachtingen Drenthe naar type logies (Geïndexeerd; 2012 = 10) (bron: CBS)

Natuur en rust belangrijkste bezoekmotieven: Uit recent onderzoek van Marketing Drenthe (Bezoekersonderzoek, 2022) blijkt dat een merendeel van de bezoekers kiest om in Drenthe te recreëren vanwege de natuur, de rust en om de ruimte te beleven, vaak wandelend of op de fiets. Bezoekers geven aan hier op adem te komen en te genieten van de Drentse natuur. De positieve ervaringen zorgen ervoor dat een meerderheid van plan is terug te komen en bereid is om hun ervaringen met anderen te delen. De natuur van Drenthe blijkt dus de kip met de gouden eieren voor de leefbaarheid van bewoners en provinciale economie.

Noodzaak voor nieuwe verdienmodellen buitengebied: In het Nationaal Programma Landelijk gebied (NPLG) staan de richtinggevende doelen van het Rijk voor de natuur (waaronder stikstof), water, klimaat en de toekomst van de landbouw. Deze thema's worden verder uitgewerkt in een Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) voor Drenthe, dat in de zomer van 2023 gepresenteerd wordt. De plannen zijn op moment van schrijven nog niet bekend, maar duidelijk is wel dat er vanuit sociaaleconomisch perspectief nieuwe verdienmodellen nodig zijn op het platteland; ook om de agrarische sector toekomstbestendig te houden. Dit geldt zeker voor agrarische bedrijven nabij stikstofgevoelige Natura2000 gebieden.

Figuur 1.3: Marketing Drenthe, Bezoekersonderzoek 2022

Figuur 1.4: Ontwikkeldocument Nationaal Programma Landelijke Gebied.

2 Analyse drukte, draagvlak en draagkracht

Bron: Beelbank Marketing Drenthe, Karin Broekhuijsen

2.1. INLEIDING

Het streven naar een goede balans tussen bezoekers, bedrijven, bewoners en bestemmingen is een speerpunt binnen de Ontwikkelagenda Regionaal Landschap Drents-Friese grensstreek. Om dit verder te concretiseren, en vervolgens passende maatregelen te nemen, is het belangrijk om de drukte, het draagvlak en draagkracht in beeld te brengen. Een goede balans tussen drukte, draagvlak en draagkracht is essentieel voor vitale en toekomstbestendige natuurgebieden. Maar wat bedoelen we hier eigenlijk mee?:

- **Feitelijke drukte**: het aantal bezoekers, maar ook de spreiding, intensiteit, dichtheid en het gedrag dat hierbij hoort.

- **Draagvlak**: het gewenste aantal bezoekers, dat verschilt per stakeholder. Een ondernemersvereniging kijkt immers anders naar drukte dan een natuurbeheerder. In dit onderzoek staat vooral het draagvlak van recreanten centraal. Hoe ervaren zij het gebied en voldoet het aan hun verwachtingen?

- **Draagkracht**: het maximum aantal bezoekers dat tegelijkertijd op een bestemming aanwezig kan zijn, zonder afbreuk te doen aan de fysieke (incl. ecologische) of sociaal-culturele aspecten van de leefomgeving en zonder onacceptabele achteruitgang in de kwaliteit van de bezoekersbeleving.

Door drukte, draagvlak en draagkracht met elkaar in verhouding te brengen, ontstaat inzicht in de mogelijkheden van een gebied, waarbij voldoende aandacht is voor de belangen van de natuur, de bezoekers, ondernemers en bewoners. In de komende paragrafen staat de data van de drukte, draagvlak en draagkracht uitgewerkt. Hierbij wordt alleen de kern van de data weergegeven en geanalyseerd. Een verdere uiteenzetting van het model en allerlei detail-analyses zijn te vinden in de bijlagen.

2.2. FEITELIJKE DRUKTE

Voor het bepalen van de feitelijke drukte maken we gebruik van het Mobile Panel van Resono, waarmee we direct en doorlopend inzicht hebben in de drukte en het bezoekersgedrag op en in fysieke tellocaties. De tellocaties zijn verdeeld over 21 locaties in en nabij de drie parken. De locaties en begrenzing van de tellocaties zijn in samenspraak met de werkgroep vastgesteld. Op de volgende pagina staan de tellocaties afgebeeld. De tellocaties zijn verdeeld over de drie parken, aangevuld met enkele tellocaties die alternatieve parkeergelegenheid kunnen bieden.

Door de Resono-tellocaties is er direct en doorlopend inzicht in de drukte en het bezoekersgedrag op en in fysieke locaties. Voor de 21 deelgebieden is een zogenaamde hyperfence aangemaakt. Deze kan op elke locatie en in elke willekeurige vorm worden aangemaakt. Hiermee is er zicht op het aantal bezoeken, unieke bezoekers en het terugkerend bezoek van de periode 1 mei 2022 tot met 31 december 2022. De tellingen lopen nog door tot en met 30 april 2023.

Voor het tellen van bezoek of bepalen van drukte op een locatie wordt een statistische analyse toegepast waarbij gebruik gemaakt wordt van cluster modellering en andere geavanceerde statistische methodes. Deze techniek is in de loop der jaren steeds verder ontwikkeld en verfijnd. De bezoekaantallen worden vervolgens gebruikt om het werkelijk aantal bezoeken aan de locatie te kunnen schatten. Dit schattingsmodel is gekalibreerd door dit regelmatig te vergelijken met diverse honderdprocentsmetingen (bv. fysieke tellingen). Hiermee zijn de schattingen van de bezoekersaantallen betrouwbaar.

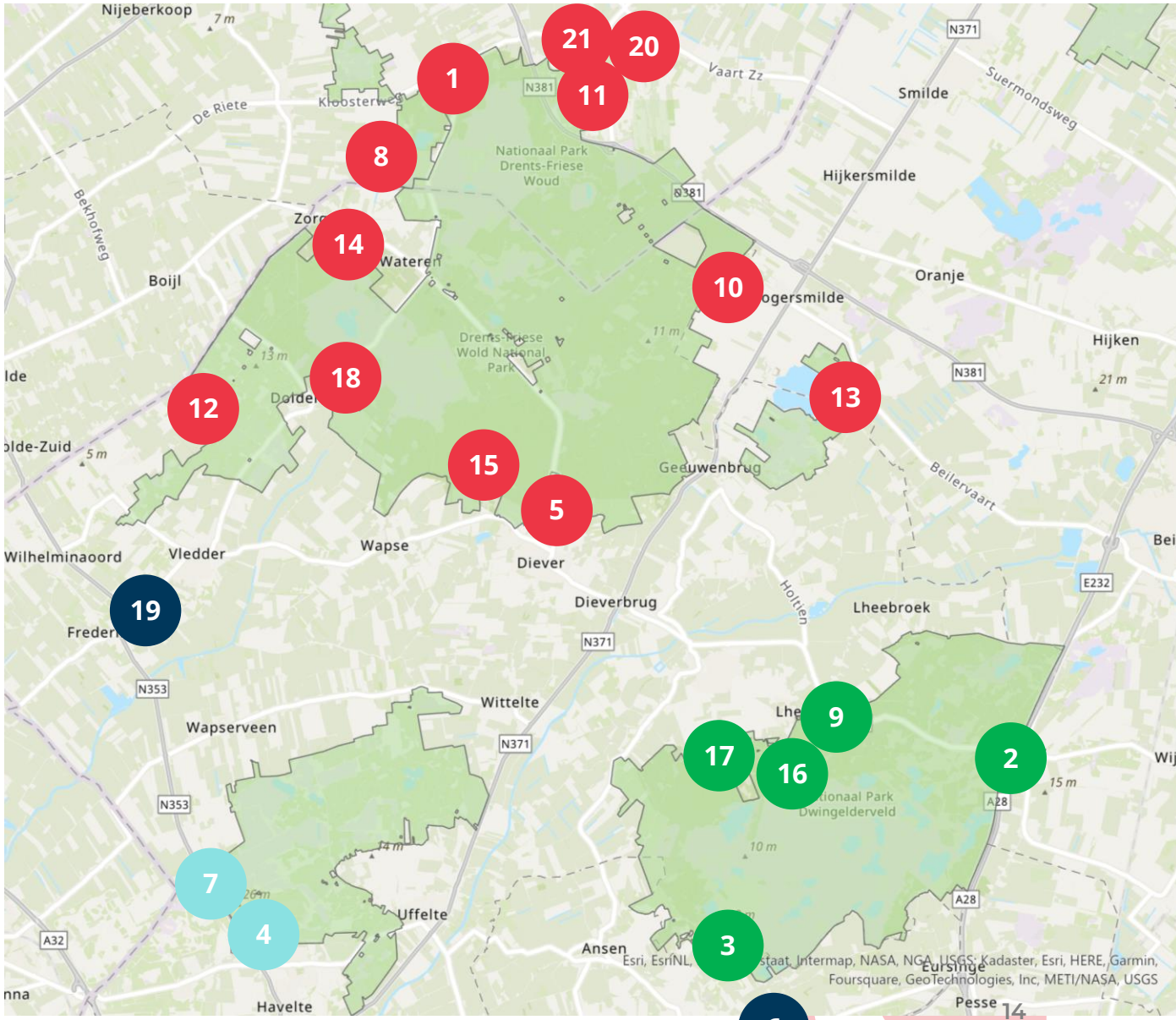

Bron: Beeldbank Marketing Drenthe

Overzicht tellocaties

1 Buitencentrum Drents Friese Wold
2 Natuurpoort Spier
3 Bezoekerscentrum Dwingelderveld
4 Toegangspoort Holtingerveld
5 TIP Diever (Westerveld)
6 Buitencentrum De Poort (Ruinen)
7 Theehuis ‘t Hunebed
8 Parkeerplaats Aekingermeer/Aekingerzand
9 Parkeerplaats Achter ‘t Zaand
10 Parkeerplaats Bosweg
11 Parkeerplaats Restaurant-eetcafé De Bosberg
12 Dagcamping Solweg
13 Blauwe Meer
14 Hotel Villa Nova
15 Parkeerplaats de Hoekenbrink
16 Parkeerplaats Oude Hoogeveensedijk
17 Parkeerplaats Anserpad
18 Schaapskooi Doldersummerveld
19 Museum parkeerplaats de Proefkolonie
20 Parkeerplaats Toerist Info Appelscha
21 Parkeerplaats Bike Totaal/ Outdoor Appelscha

NB: De precieze afbakeningen van de tellocaties staan vermeld in de bijlagen

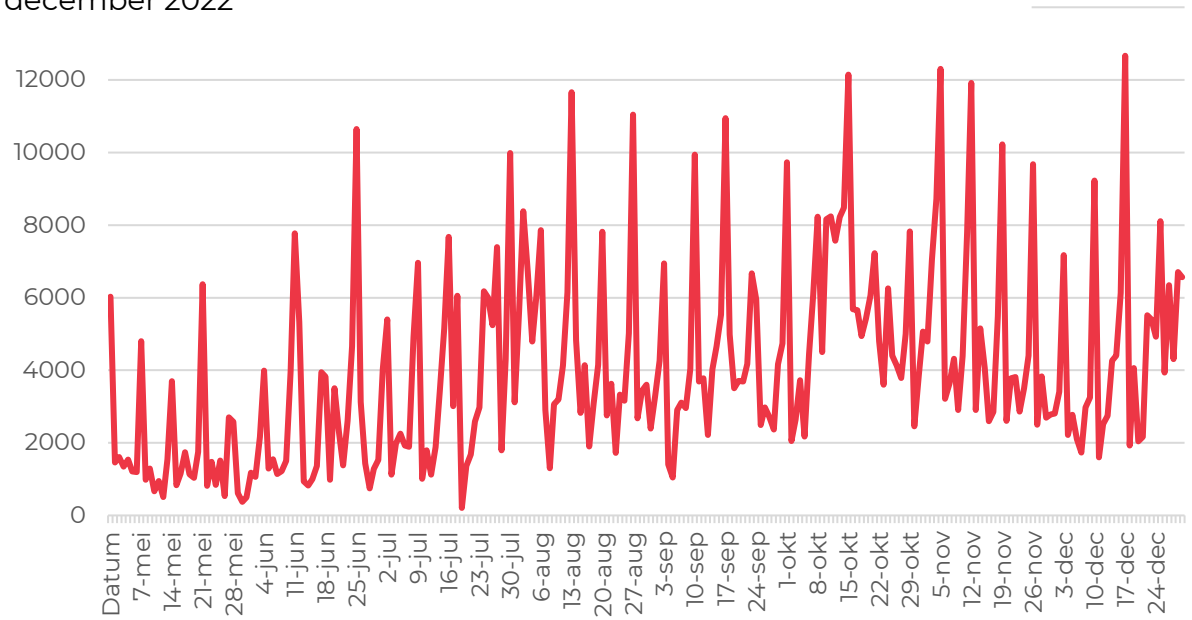
2.2.1. DWINGELDERVELD

Voor het meten van de bezoekersaantallen in het Dwingelderveld zijn vijf tellocaties aangemaakt (zie kaart pagina 14). De data gepresenteerd in dit hoofdstuk geldt voor de vijf tellocaties gezamenlijk. De gegevens van de individuele tellocaties zijn opgenomen in de bijlagen. Enkele opvallende zaken zijn:

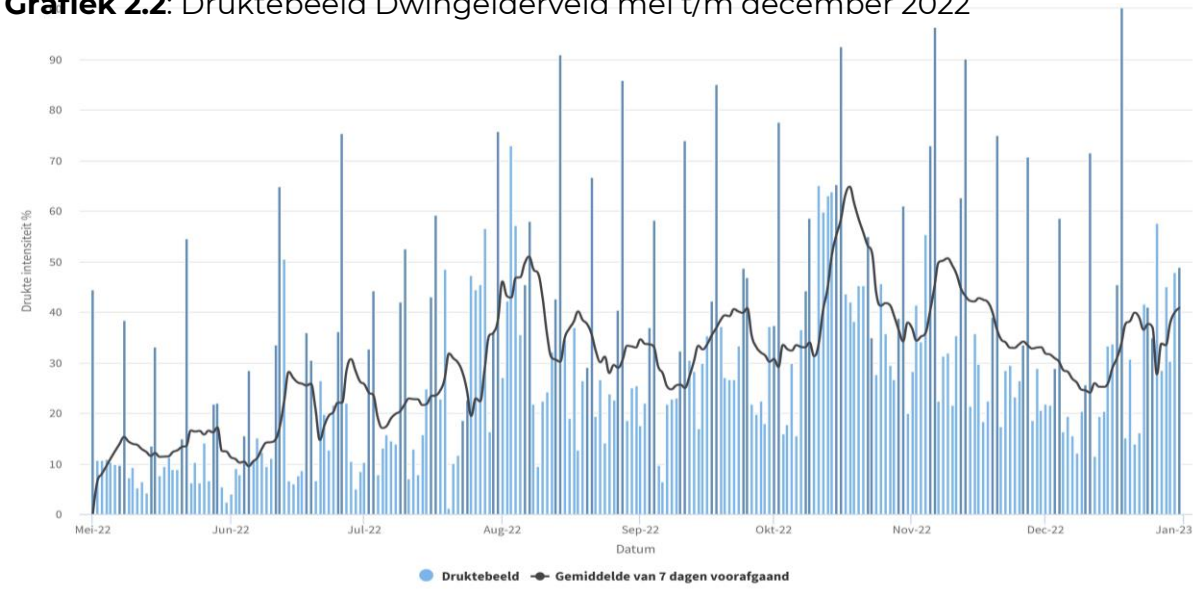
- De meeste pieken zijn te zien op de zondagen. Vooral in de tweede helft van 2022 zijn de zondagmiddagen de drukste momenten van de week.
- De bovengrens van het aantal unieke bezoekers ligt rond de 12.000 per dag. Het kruisbezoek is hier al vanaf gehaald. Het gaat hier om het bezoek aan de vijf parkeerplaatsen die zijn ingetekend op de kaart. Het is niet bekend hoe diep de bezoekers de parken ingaan, en of een deel van het bezoek wellicht helemaal het park niet bezoekt.
- De vakantieperioden zijn de drukste perioden in het Dwingelderveld. Eind juli had heel Nederland vakantie, wat een verklaring is voor de piek in augustus. Ook de herfstvakantie (toen het erg zonnig was, met weinig neerslag) en de kerstvakantie waren drukke perioden. In de maanden mei, juni en de eerste helft van juli was het gemiddeld aantal bezoekers relatief laag in vergelijking met de vakantieperioden. Waarschijnlijk komt dit door het wegvallen van de Coronarestricties, waardoor mensen de eerste maanden na Corona een voorkeur had voor het bezoek aan locaties die daarvoor gesloten waren (bv. musea). Het regende ook vaker in juni en juli dan in augustus (zie ook bijlage voor effect weer op het aantal bezoekers).

Druktebeeld: In dit overzicht wordt de drukte getoond op basis van drukte intensiteit % waarbij het historisch drukste moment de drukte intensiteit van 100% krijgt. De baseline laat de gemiddelde drukte zien van de zeven voorafgaande dagen.

Grafiek 2.1: Unieke bezoekers per dag in Dwingelderveld mei t/m december 2022

Grafiek 2.2: Druktebeeld Dwingelderveld mei t/m december 2022

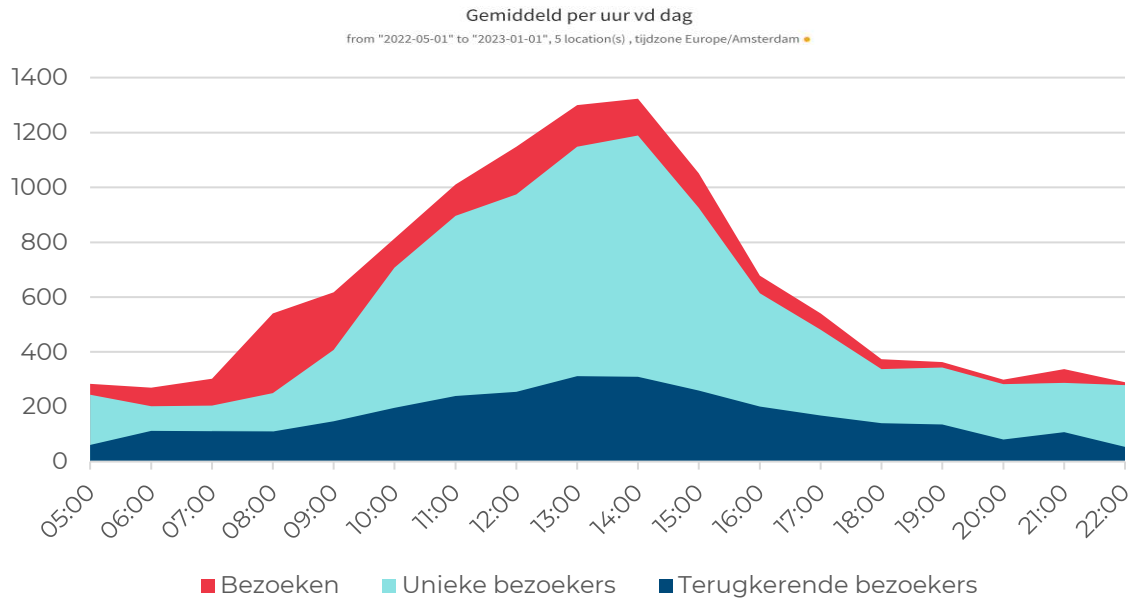
- Gemiddeld zijn er ca. 1.250 bezoekers op het drukste moment van de dag in het Dwingelderveld. Dit is nadrukkelijk een gemiddelde. Op veel zondagen en tijdens de vakanties kan het een stuk drukker zijn. In de bijlage staan enkele voorbeelden uitgewerkt van de ontwikkeling van de drukte op dagniveau op zeer drukke dagen.

- De drukst bezochte parkeergelegenheid in het Dwingelderveld is de Natuurpoort Spier. Hier zijn in de periode mei tot en met december 2022 zo'n 451.000 unieke bezoekers geweest. De ligging aan de A28 maakt het voor veel bezoekers de meest logische entree voor een bezoek aan het park.

- De andere tellocaties genereren minder unieke bezoekers dan de Natuurpoort Spier. Het bezoekerscentrum Dwingelderveld heeft bijvoorbeeld ca. twee derde minder unieke bezoekers. Dit terwijl het oppervlakte aan parkeergelegenheid ongeveer gelijk is. De overige bezoeklocaties zijn een stuk kleiner en hebben weinig voorzieningen.

- Buitencentrum de Poort ligt aan de rand van Ruinen en kan dienen als alternatieve parkeerlocatie. Deze locatie is vooralsnog het minst druk bezocht van alle tellocaties (gemeten in aantal unieke bezoekers) en wordt vooral veel gebruikt op weekdagen. Hier zijn o.a. een school en enkele bedrijven gevestigd. Voor de drukke zondagen zou dit een goed alternatief kunnen zijn, mits bezoekers voldoende gefaciliteerd worden om vanaf hier het Dwingelderveld te bezoeken en daarvoor een iets grotere afstand willen overbruggen. Momenteel worden hier al stappen gezet, door bijvoorbeeld het stimuleren van langparkeren bij het buitencentrum .

Grafiek 2.3: Gemiddelde drukte Dwingelderveld per uur van de dag

Tabel 2.1. Bezoekers per tellocatie in Dwingelderveld mei t/m december

	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
NATUURPOORT SPIER	726.000	451.000	121.000
BEZOEKERSCENTRUM DWINGELDERVELD	217.000	153.000	29.000
PARKEERPLAATS ACHTER 'T ZAAND	130.000	87.000	24.000
PARKEERPLAATS OUDE HOOGEVEENSEDIJK	145.000	69.000	20.000
PARKEERPLAATS ANSERPAD	114.000	75.000	20.000
BUITENCENTRUM DE POORT	245.000	63.000	29.000

NB: in verband met kruisbezoek kunnen gegevens in tabel 2.1. niet bij elkaar opgeteld worden.

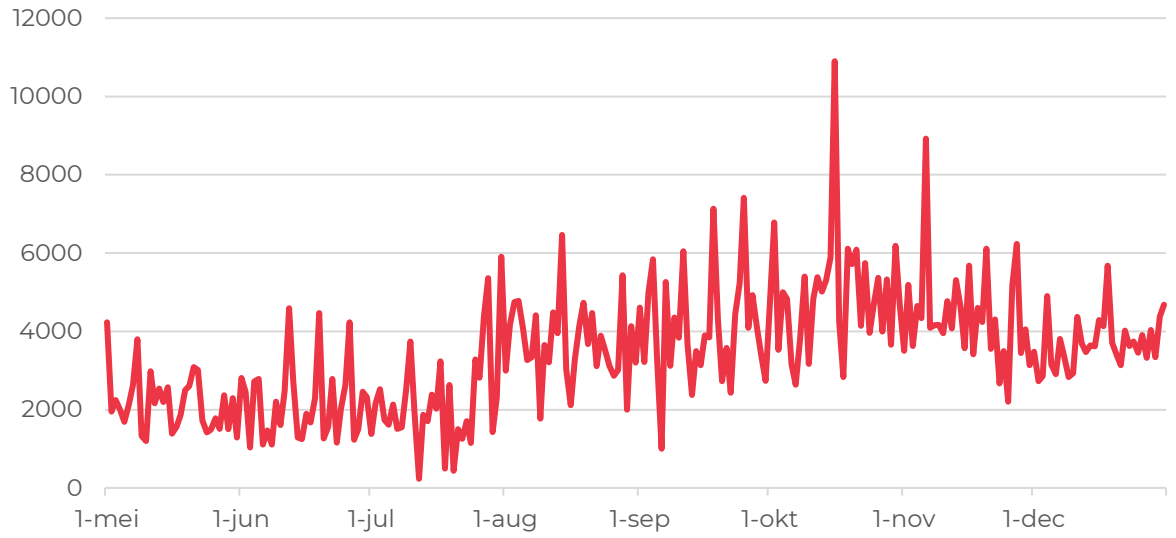
2.2.2. HOLTINGERVELD

De bezoekerstellingen in het Holtingerveld zijn uitgevoerd op de twee tellocaties (zie kaart pagina 14). Hierbij is het belangrijk te vermelden dat de tellocaties dicht bij elkaar liggen, en er dus het nodige kruisbezoek plaatsvindt. Hier is voor gecorrigeerd in de grafieken. De volgende zaken vallen op:

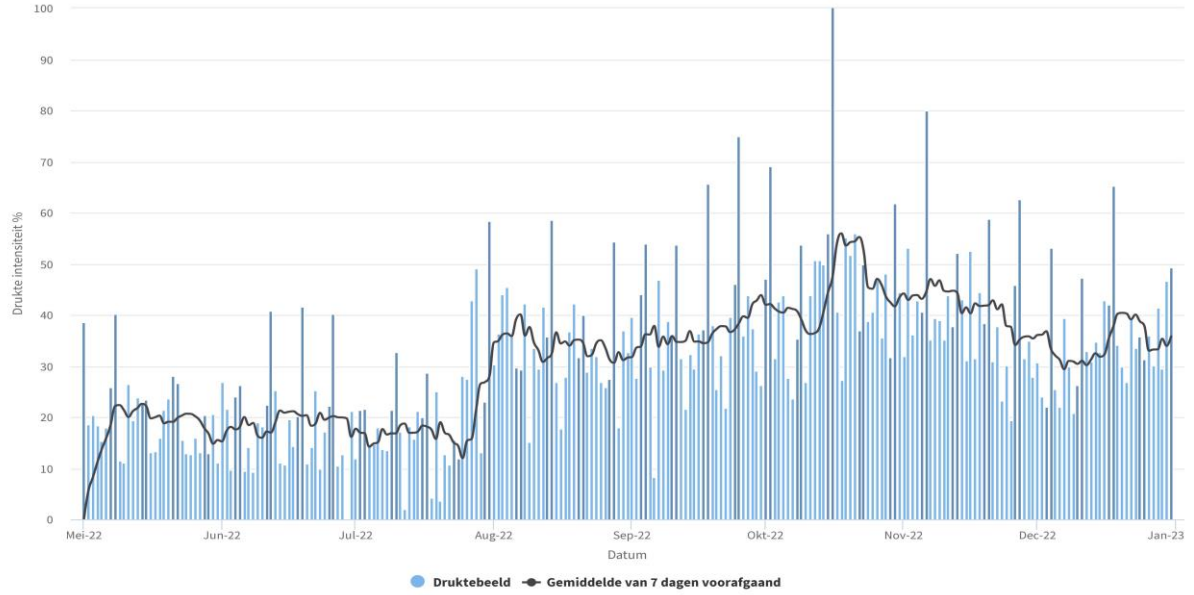
- Op de drukkere dagen ligt het aantal unieke bezoekers meestal rond de 6.000. Daarnaast zijn er twee uitschieters toen het aantal bezoekers boven de 8.000 uitkwam, namelijk op zondag 16 oktober en zondag 6 november. Het gebied rondom Theehuis 't Hunebed maakt eveneens deel uit van de tellocatie. Het kan dus zijn dat een deel van het bezoek niet naar het Hunebed (en verder) is geweest, maar alleen deze horecagelegenheid heeft bezocht.

- Het druktebeeld laat twee perioden zien. De eerste vier maanden lag het gemiddelde zevendaagse bezoekintensiteit op ca. 20% van de drukste dag in de telperiode. Vanaf augustus tot het einde van het jaar was dit ongeveer het dubbele, met een tijdelijke piek in de tweede helft van oktober (herfstvakantie). De gemiddelde drukte, gemeten als het 7-daagse gemiddelde, is redelijk constant van augustus tot en met het einde van het jaar. Een verklaring kan zijn dat zowel de tellocaties Toegangspoort Hotlingerveld en Theehuis 't Hunebed veel worden bezocht door bezoek uit de regio (Westerveld en de omringende gemeenten). De tellocaties zijn dus populair bij mensen uit de regio voor een wandeling, bezoek aan het hunebed of horeca-bezoek. Dit zorgt voor een stabiele bezoekersbasis, en de bezoekersaantallen worden daardoor minder beïnvloed door de vakantieperioden en dagbezoek van elders.

Grafiek 2.4: Unieke bezoekers Holtingerveld mei t/m december 2022

Tabel 2.2: Druktebeeld Holtingerveld mei t/m december 2022

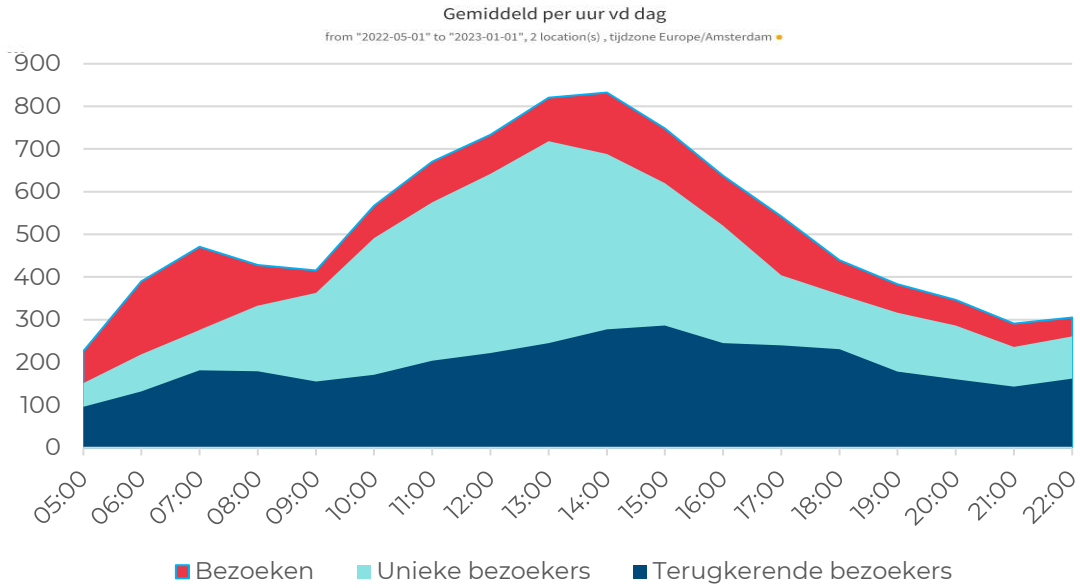

- Gemiddeld zijn er ruim 700 bezoekers op het drukste moment van de dag in het Holtingerveld. Dit is nadrukkelijk een gemiddelde. Op veel zondagen en tijdens de vakanties kan het een stuk drukker zijn. In de bijlage staan enkele voorbeelden uitgewerkt van de ontwikkeling van de drukte op dagniveau op zeer drukke dagen.

- De beide tellocaties worden ongeveer even druk bezocht. Hierbij geldt dat er veel kruisbezoek plaatsvindt, dus bezoekers die op dezelfde dag beide locaties aandoen. Ongeveer een derde van al het bezoek bezoekt beide locaties op dezelfde dag.

- Het is niet bekend in hoeverre de getelde bezoekers daadwerkelijk het Holtingerveld bezoeken. Vooral voor tellocatie Theehuis 't Hunebed geldt dat veel bezoek alleen een bezoek brengt aan het restaurant of aan het hunebed, zonder daarbij (diep) het park in te gaan. Hier is waarschijnlijk sprake van lokaal veel drukte, met mogelijk de nodige parkeeroverlast tot gevolg.

Grafiek 2.5: Gemiddelde drukte Holtingerveld per uur van de dag

Tabel 2.3. Bezoekers per tellocatie in Holtingerveld mei t/m december

	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
TOEGANSPOORT HOLTINGERVELD	542.000	286.000	103.000
THEEHUIS 'T HUNEBED	522.000	317.000	111.000

NB: in verband met kruisbezoek kunnen gegevens in tabel 2.2. niet bij elkaar opgeteld worden.

2.2.3. DRENTS-FRIESE WOLD

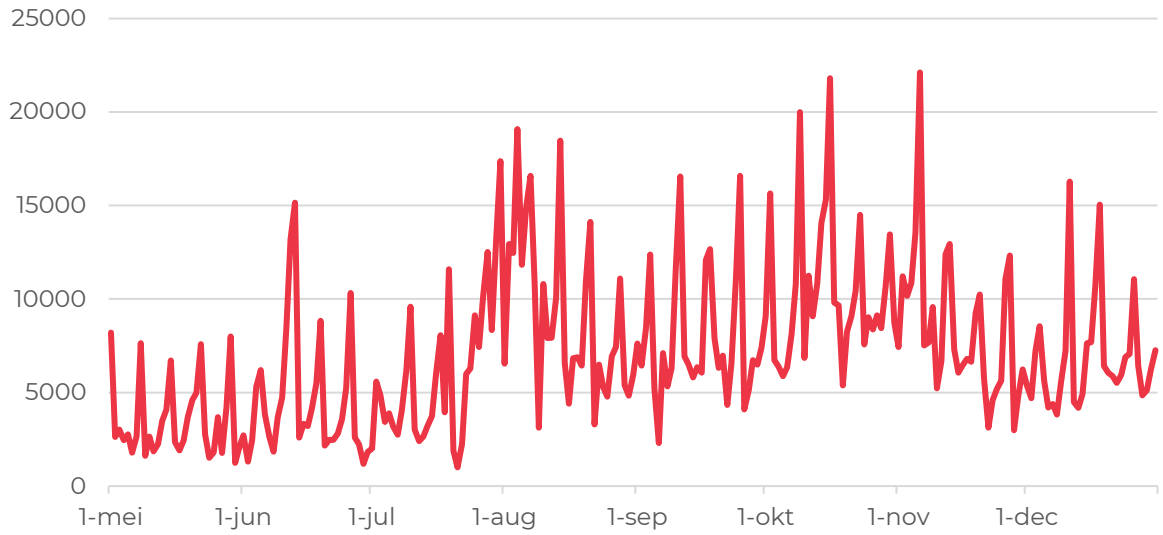
Het Drents-Friese Wold is het grootste park binnen dit onderzoek. We hebben gebruik gemaakt van twaalf tellocaties om het aantal bezoekers te meten (zie kaart pagina 14). De data gepresenteerd in dit hoofdstuk geldt voor de twaalf tellocaties gezamenlijk. De gegevens van de individuele tellocaties zijn opgenomen in de bijlagen. Enkele opvallende zaken zijn:

- De piek van het aantal unieke bezoekers per dag ligt meestal tussen de 15.000 en 20.000 bezoekers Twee keer was het aanzienlijk drukker, met een piek van 22.000 unieke bezoekers op zondag 16 oktober. Dit was de eerste zondag van de herfstvakantie voor o.a. regio Noord.

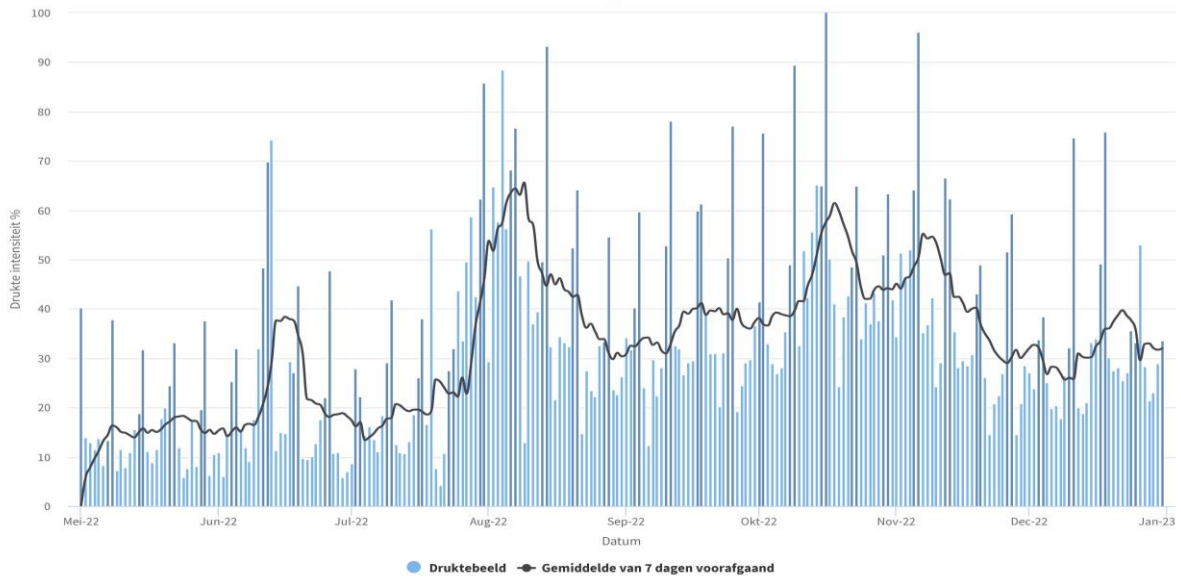
- Het is niet bekend in hoeverre bezoekers op alle parkeergelegenheden daadwerkelijk het park bezocht hebben. Tellocaties zoals TIP Appelscha, TIP Diever en Parkeerplaats Restaurant-eetcafé De Bosberg zullen deels ook bezoek aantrekken dat niet de parken intrekt. Nabij deze tellocaties is veel horeca en dagactiviteiten gesitueerd, zoals bijvoorbeeld “De Jongens van Outdoor” dat het nodige autonome bezoek aantrekt.

- In het Drents-Friese Wold is de zondag de drukste dag van de week. Vooral in de vakantieperioden is het drukker dan gemiddeld. In deze perioden neemt de bezoekintensiteit aanzienlijk toe. Verder valt hetzelfde patroon op als bij het Dwingelderveld, namelijk een sterke piek in het druktebeeld in de vakantieperioden. Het weer is ook een verklaring voor de bezoekersdrukte in augustus en oktober: veel zon en weinig regen (zie bijlage). De piek in de eerste helft van augustus kan mede verklaard worden door de aanwezigheid van het Blauwe Meer, een zwemplas dat veel bezoek aantrekt op zonnige dagen in de zomervakantie

Grafiek 2.6: Unieke bezoekers Drents-Friese Wold mei t/m december 2022

Grafiek 2.7: Druktebeeld Drents-Friese Wold mei t/m december 2022

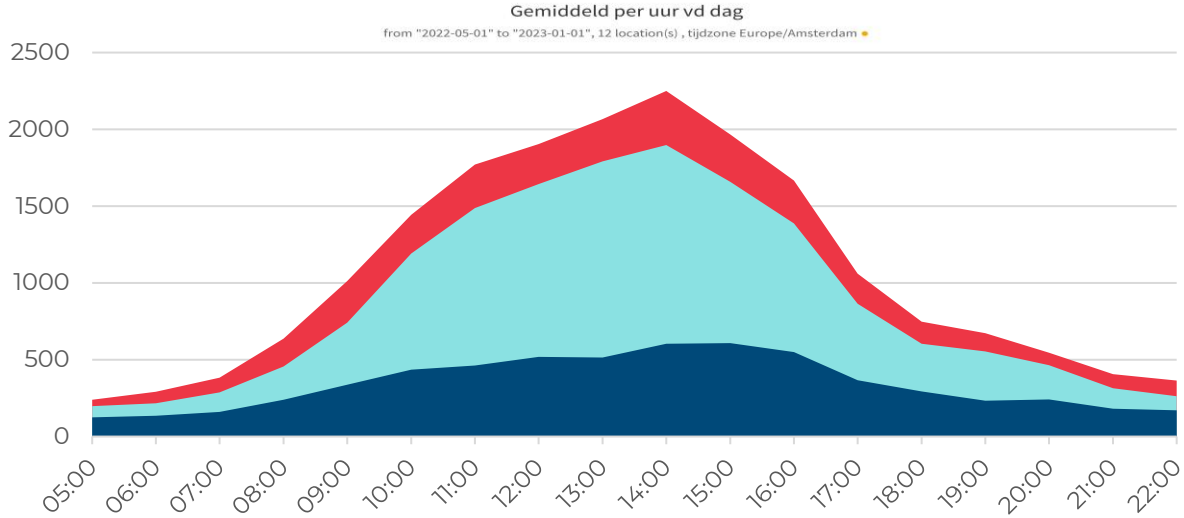

- De piekbelasting is duidelijk zichtbaar in de grafiek met de gemiddelde drukte per uur van de dag. Rond 13.00 is het gemiddeld het drukst met ca. 2.000 bezoekers. In de bijlage is de ontwikkeling van het aantal bezoekers voor enkele drukke tellocaties weergegeven op dagniveau. Hieruit blijkt dat het op sommige tellocaties op dagniveau flink drukker kan zijn op piekmomenten.

- De drukst bezochte parkeergelegenheden in het Drents-Friese Wold zijn het buitencentrum Drents-Friese Wold, Tourist Info Appelscha en de TIP Diever. Bij deze tellocaties zijn veel voorzieningen gelegen. Deze locaties trekken ongeveer evenveel bezoeken/bezoekers aan. De parkeerplaats Aekingemeer/Aekingerzand en parkeerplaats tegenover Restaurant de Bosberg trekken ook veel bezoekers aan. De overige zeven parkeerplaatsen zijn een stuk kleiner in termen van bezoekaantallen.

- Een grote parkeerplaats in de nabijheid van het Drents-Friese Wold is bij Museum De Proefkolonie in Frederiksoord. Deze trok ongeveer 180.000 unieke bezoekers in de periode 1 mei tot en met 31 december. Het kruisbezoek vanaf deze tellocatie naar de tellocaties in het Drents-Friese Wold is beperkt tot enkele procenten van het bezoek op dagbasis. Een bezoek aan het museum wordt dus nog niet vaak gecombineerd met een bezoek aan het Drents-Friese Wold op dezelfde dag.

Grafiek 2.8: Gemiddelde drukte Drents-Friese Wold per uur van de dag

Tabel 2.4: Bezoekers per tellocatie in Drents-Friese Wold mei t/m december

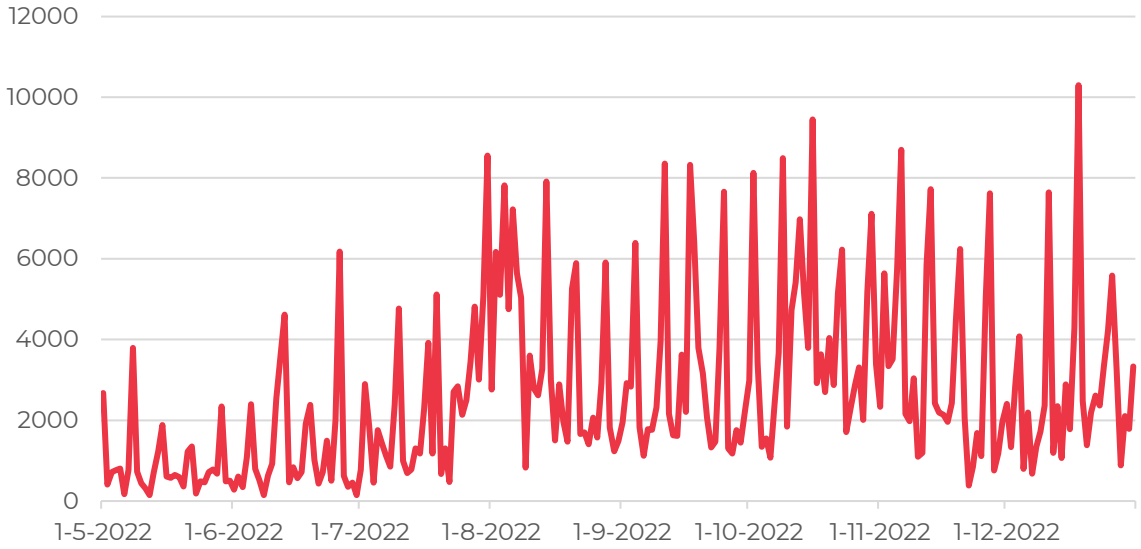
	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
BUITENCENTRUM DRENTS FRIESE WOLD	473.000	263.000	66.000
TIP DIEVER	509.000	259.000	91.000
PARKEERPLAATS AEKINGERMEER/ AEKINGERZAND	340.000	208.000	56.000
PARKEERPLAATS BOSWEG	135.000	90.000	20.000
PARKEERPLAATS TEGENOVER RESTAURANT DE BOSBERG	300.000	178.000	51.000
DAGCAMPING SOLWEG	78.000	35.000	14.000
HOTEL VILLA NOVA	34.000	14.000	6.000
PARKEERPLAATS DE HOEKENBRINK	158.000	96.000	27.000
SCHAAPSKOOI DOLDERSUMMERVELD	81.000	60.000	16.000
BLAUWE MEER	149.000	104.000	23.000
PARKEERPLAATS TOURIST INFO APPELSCHA	454.000	232.000	78.000
PARKEERPLAATS BIKE TOTAAL/ OUTDOOR APPELSCHA	125.000	82.000	19.000

NB: in verband met kruisbezoek kunnen gegevens in tabel 2.3. niet bij elkaar opgeteld worden.

- De omvang van het Drents-Friese Wold is van dusdanige omvang dat ook gekeken kan worden naar deelgebieden. Het noordelijke deel, nabij de Kale Duinen, is een populair wandelgebied vanwege het aanwezige stuifzand. Het is echter ook vanuit ecologisch perspectief een kwetsbaar gebied (zie pag. 33). Twee tellocaties liggen nabij dit gebied namelijk Buitencentrum Drents Friese Wold (ca. 2,5 kilometer) en Parkeerplaats Aekingermeer/ Aekingerzand (ca. 0,5 kilometer). Op basis van de tellingen aldaar kan een schatting gemaakt worden van het aantal unieke bezoekers op deze deellocatie.

- Op de drukste dagen komen er rond de 8.000 bezoekers op de twee tellocaties nabij de Kale Duinen, met enkele uitschieters richting de 10.000. In de praktijk zal dit aantal nog iets hoger kunnen zijn, omdat ook vanuit andere locaties de Kale Duinen bereikt kunnen worden zonder in een van beide tellocaties te zijn geweest. Hier is dus sprake van een clustering van bezoek.

Grafiek 2.9: Unieke bezoekers Kale Duinen mei t/m december 2022

Figuur 2.1. Afstand tellocaties tot Kale Duinen

2.2.4. HERKOMST

Veel bezoek van verder weg in de parken
Per tellocatie is de herkomst van de bezoeken bekend. Voor de drie drukste tellocaties hebben we deze in de tabel rechts uitgesplitst naar het aandeel afkomstig uit de eigen gemeente, de omringende gemeenten, bezoeken van elders en het percentage onbekend. Dit laatste percentage is het aantal bezoeken waarvan de herkomst niet bekend is vanwege het niet behalen van de ondergrens waarop de tellingen gerapporteerd worden. In de praktijk zullen dit vaak bezoeken van ‘elders’ zijn, aangezien de bezoeken uit de directe regio meestal de ondergrens ruimschoots behalen. Een verdere uitwerken per tellocatie is te vinden in de bijlagen.

Voor het Buitencentrum Drents Friese Wold en Natuurpoort Spier valt op dat beide tellocaties ca. een derde van hun bezoek uit de directe regio afkomstig is. Hier zit wel enige variatie in. In de drukke toeristische maanden augustus en oktober is het percentage bezoeken van elders hoger dan in de andere maanden. In de maand mei is het regionale bezoek hoog. Voor de Toegangspoort Holtingerveld is een ander patroon zichtbaar, namelijk dat het regionale bezoek hier dominant is. Het regionale bezoek, behalve in de maand mei, zit net iets onder de 60%. Dit percentage is redelijk stabiel door het jaar heen.

Tabel 2.5. Bezoeken naar herkomst drukste tellocaties

	BUITENCENTRUM DRENTS FRIESE WOLD			NATUURPOORT SPIER			TOEGANGSPOORT HOLTINGERVELD		
	OOSTSTELLINGWERF + OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.	WESTERVELD + OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.	WESTERVELD + OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
MEI	47%	38%	15%	41%	46%	13%	67%	17%	16%
JUNI	37%	37%	27%	39%	48%	13%	57%	29%	14%
JULI	31%	51%	18%	31%	57%	12%	56%	30%	13%
AUGUSTUS	25%	62%	14%	30%	59%	12%	54%	35%	12%
SEPTEMBER	32%	56%	12%	39%	50%	11%	58%	31%	12%
OKTOBER	20%	71%	9%	30%	61%	10%	56%	36%	8%
NOVEMBER	29%	60%	11%	32%	58%	10%	57%	36%	7%
DECEMBER	35%	51%	14%	37%	53%	10%	59%	32%	9%

2.2.5. LEEFSTIJLEN

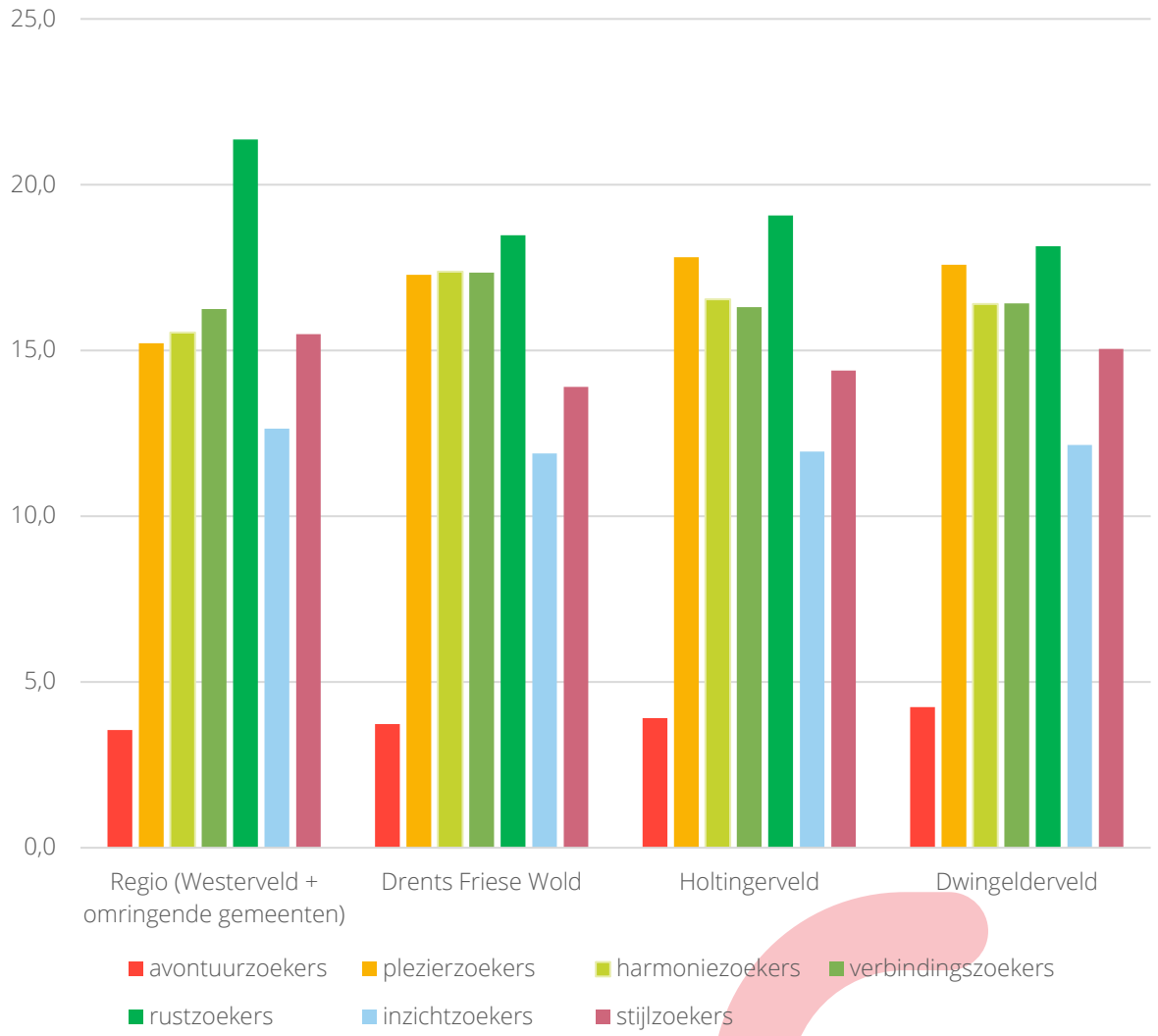
Verhoudingsgewijs veel Plezierzoekers in de parken
Van de bezoekers in de periode mei tot en met medio oktober is vastgesteld welke herkomst (op PC6-niveau) zij hebben. Op basis daarvan is een koppeling gemaakt met de Leisure Leefstijlen. In de grafiek rechts zijn de resultaten van de drie parken geclusterd gepresenteerd, alsmede het gemiddelde van de regio (Westerveld plus de omringende gemeenten). Een uitleg bij de achtergrond van de Leefstijlen is te vinden in de bijlagen.

Het valt op dat de parken onderling weinig verschillen in termen van leefstijlen. De verschillen zitten vooral in de details. In het Dwingelderveld komen relatief veel Stijlzoekers. Dit kan wellicht verklaard worden door de aanwezigheid van Van der Valk, maar ook de aanwezigheid van de twee bezoekerscentra van waaruit allerlei natuurgerichte activiteiten worden georganiseerd.

In vergelijking met de regio valt op dat de parken relatief veel bezocht worden door mensen die woonachtig zijn in gebieden waar veel Plezierzoekers wonen. Maar ook de Verbindings- en Harmoniezoekers zijn over-gerepresenteerd ten opzichte van het regionale gemiddelde. In absolute aantallen worden de tellocaties het meest bezocht door Rustzoekers, maar wel in verhouding minder vaak dan verwacht mag worden op basis van het regionale gemiddelde. De andere Leefstijlen zijn ondervertegenwoordigd ten opzichte van het regionale gemiddelde.

Het lijkt erop dat de gele leefstijlen relatief veel de parken bezoeken. Plezier- en harmoniezoekers vinden het belangrijk dat er veel te doen is in de parken. Van speelvoorzieningen tot pleisterplaatsen. Lekker met elkaar bezig zijn in de buitenlucht, en het beleven van de fraaie natuur.

Grafiek 2.10: Koppeling leefstijlen met unieke bezoekers (PC-6)

2.3. DRAAGVLAK

Het draagvlak van de drie parken is gemeten vanuit het perspectief van de bezoekers. Aan de hand van enquêtes zijn vragen gesteld over hoe ze hun bezoek aan het park waarderen en hoe ze de drukte hebben ervaren. In deze paragraaf ligt de focus op de relatie tussen de waardering van het bezoek en de ervaren drukte. In de bijlage zijn de uitwerkingen van de overige vragen gerapporteerd.

Procedure

De enquêtes zijn afgenomen in drie verschillende perioden gedurende 2022, namelijk in de voorjaarsvakantie, in de zomermaanden en in de herfstvakantie. In elke periode hebben enquêteurs op vijf verschillende dagen bezoekers benaderd met de vraag of ze een enquête wilden invullen. De enquêtedagen zijn evenredig verspreid over de drie parken. Naast de papieren enquêtes zijn er ook via de bezoekcentra enquêtes verspreid. Bezoekers konden zowel via een papieren enquête of via een QR-code een digitale enquête invullen.

Het totale onderzoek heeft 550 ingevulde enquêtes opgeleverd (N = 550). Het aantal enquêtes is ongeveer te verdelen naar 175 tot 200 per park.

Belangrijkste resultaten

De meeste bezoekers zijn tevreden tot zeer tevreden over hun bezoek aan een van de parken. Het gemiddelde rapportcijfer is met een 8,7 zeer hoog. Verder is er weinig onderscheid in de rapportcijfers als de respondenten worden onderverdeeld naar het bezochte park of andere sociaal-demografische achtergronden.

Tabel 2.6. Verdeling opgehaalde enquêtes per park

AANTAL ENQUÊTES PER PARK		
DWINGELDERVELD	198	36%
HOLTINGERVELD	176	32%
DRENTS-FRIESE WOLD	176	32%
TOTAAL	**550**	**100%**

Tabel 2.7. Verdeling respondenten naar herkomst

HERKOMST	DWINGELDER-VELD	HOLTINGER-VELD	DRENTS-FRIESE WOLD
REGIO	25%	39%	16%
ELDERS	75%	61%	84%

Regio = Westerveld + omringende gemeenten

Tabel 2.8. Rapportcijfers bezoek met onderverdeling naar park en ervaren drukte

	TOTAAL	DWINGELDER-VELD	HOLTINGER-VELD	DRENTS-FRIESE WOLD
RAPPORTCIJFER NATUURGEBIED	8,7	8,6	8,6	8,8

Rapportcijfers op een schaal van 1 t/m 10, waarbij een 1 de laagst mogelijke score is en een 10 de hoogst mogelijke score.

Het gevoel van drukte heeft in beperkte mate een negatieve impact op onderdelen van het parkbezoek. Hoewel de rapportcijfers nog steeds hoog zijn, valt wel op de respondenten die hun bezoek als ‘druk’ hebben ervaren, iets lagere rapportcijfers geven dan respondenten die hun bezoek niet als druk hebben ervaren. Vooral het rapportcijfer voor ‘een mate van rust’ is een verschil te zien tussen beide categorieën bezoekers (zie tabel 2.10.).

Gemiddeld ervaart ca. 75% van de respondenten hun bezoek als ‘niet druk’. Hierbij valt op de bezoekers uit de regio hun bezoek vaker als ‘druk’ ervaren dan bezoekers van verder weg. Een verklaring kan zijn dat bezoekers uit de regio de parken vaker bezoeken om actief bezig te zijn of juist om even helemaal tot rust te komen in vergelijking met bezoekers van verder weg. Deze bezoekersmotieven zijn gevoeliger voor drukte dan andere bezoekersmotieven (zie tabel 2.11.). Het Dwingelder- en Holtingerveld worden overwegend als drukker ervaren dan het Drents-Friese Wold. Kanttekening is dat er niet op zondagen is geënquêteerd en dat de percentages daardoor wellicht nog hoger hadden kunnen uitvallen.

Overwegend ervaren respondenten mede-gebruikers van de parken niet als vervelend. Desondanks zijn er wel een paar uitzonderingen. Vooral in het Drents-Friese Wold worden andere wandelaars met (loslopende) honden door een deel van het bezoek als vervelend ervaren. Dit geldt ook voor de aanwezigheid van (andere) racefietsers en/of mountainbikers. Het zijn vooral bezoekers uit de eigen regio die hun aanwezigheid als vervelend ervaren.

Tabel 2.9. Beleving van drukte totaal en naar herkomst/park

HEEFT U HET PARK ALS DRUK ERVAREN?		RESPONDENTEN UIT DE REGIO			RESPONDENTEN VAN VERDER WEG		
	TOTAAL	DWINGELDER-VELD	HOLTINGER-VELD	DF-WOLD	DWINGELDER-VELD	HOLTINGE-RVELD	DF-WOLD
DRUK	25%	33%	35%	28%	25%	21%	19%
NIET DRUK	75%	67%	65%	72%	75%	79%	81%

Tabel 2.10. Beleving mede-gebruikers totaal en naar herkomst/park

AANWEZIGHEID ERVAREN ALS VERVELEND		RESPONDENTEN UIT DE REGIO			RESPONDENTEN VAN VERDER WEG		
	TOTAAL	DWINGELDER-VELD	HOLTINGER-VELD	DF WOLD	WANDELAARS	FIETSERS	OVERIG
(ANDERE) WANDELAARS	99%	99%	99%	99%	100%	99%	100%
(ANDERE) WANDELAARS MET (LOSLOPENDE) HONDEN	91%	95%	92%	85%	91%	90%	93%
(ANDERE) FIETSERS	94%	93%	98%	92%	93%	98%	92%
(ANDERE) HARDLOPERS	99%	99%	99%	98%	99%	98%	98%
(ANDERE) RACEFIETSERS/MOUNTAIN BIKERS	87%	88%	93%	80%	88%	84%	88%
(ANDERE) RUITERS	98%	99%	97%	98%	97%	99%	98%
(ANDERE) DEELNEMERS AAN GEORGANISEERDE EVENEMENTEN	98%	98%	98%	97%	98%	96%	100%

Percentages verwijzen naar aantal respondenten dat de vraag met ‘nee’ heeft beantwoord

Tabel 2.11. Rapportcijfers deelonderwerpen onderverdeeld naar Totaal, ervaren drukte en herkomst/park

RAPPORTCIJFERS	TOTAAL	ERVAREN DRUKTE		RESPONDENTEN UIT DE REGIO			RESPONDENTEN VAN VERDER WEG		
	CIJFERS	DRUK	NIET DRUK	DWINGELDER-VELD	HOLTINGER-VELD	DF-WOLD	DWINGELDER-VELD	HOLTINGER-VELD	DF-WOLD
KWALITEIT PARKEERGELEGENHEDEN	8,6	8,2	8,7	8,5	8,6	8,7	8,3	8,7	8,7
BEREIKBAARHEID VAN HET BEZOCHTE NATUURGEBIED	8,6	8,2	8,7	8,6	8,7	8,8	8,3	8,7	8,6
KWALITEIT VAN DE INFORMATIEVOORZIENING IN EN RONDOM HET BEZOCHTE NATUURGEBIED	8,2	8,0	8,2	8,3	7,9	8,6	8,2	8,2	8,1
AANWEZIGHEID VAN HORECAGELEGENHEDEN IN NABIJHEID VAN HET BEZOCHTE NATUURGEBIED	8,0	7,8	8,1	8,1	8,2	8,3	7,6	8,1	8,0
AANWEZIGHEID VOLDOENDE PICKNICK PLEKKEN, BANKJES EN ANDERE RUSTPLEKKEN	8,0	7,6	8,1	8,1	7,7	8,3	8,0	8,1	8,0
AANWEZIGHEID VOLDOENDE PRULLENBAKKEN OM AFVAL WEG TE GOOIEN	6,8	6,5	7,0	6,8	5,9	7,6	7,1	7,0	6,8
BEWEGWIJZERING IN HET BEZOCHTE NATUURGEBIED	7,9	7,8	7,9	7,8	7,7	8,3	7,6	7,9	8,1
HET GEDRAG VAN ANDERE BEZOEKERS IN HET BEZOCHTE NATUURGEBIED	7,8	7,6	7,9	7,4	7,5	7,9	7,7	8,0	8,1
KWALITEIT VAN DE WEGEN EN PADEN	8,0	7,6	8,1	8,1	7,6	7,9	8,0	8,2	8,0
DE MOGELIJKHEID TOT NATUURBELEVING	8,7	8,5	8,7	8,6	8,8	8,7	8,6	8,8	8,7
DE MATE VAN RUST	8,5	8,0	8,7	8,5	8,3	8,6	8,5	8,5	8,5
DE LANDSCHAPPELIJKE SCHOONHEID	9,0	8,9	9,1	9,1	9,0	9,0	9,0	9,0	9,1

Vraag gemeten op een schaal van 1 (heel ontevreden) t/m 10 (heel tevreden). Hoe dichter bij de 10, hoe meer bezoekers het dus tevreden zijn over een bepaald onderdeel van het park. In de kolom 'Totaal' staat het totale gemiddelde voor iedere vraag weergegeven. In de overige kolommen staan steeds uitsplitsingen weergegeven om verschillen inzichtelijk te maken tussen verschillende categorieën respondenten.

Tabel 2.12. Bezoekmotieven onderverdeeld naar Totaal en herkomst/park

IK BEZOEK VANDAAG HET NATUURGEBIED OM:	TOTAAL	RESPONDENTEN UIT DE REGIO			RESPONDENTEN VAN VERDER WEG		
	CIJFERS	DWINGELDERVELD	HOLTINGERVELD	DF-WOLD	DWINGELDERVELD	HOLTINGERVELD	DF-WOLD
LEKKER ACTIEF BEZIG TE ZIJN	4,4	4,7	4,4	4,4	4,3	4,3	4,6
EEN NIEUWE ERVARING OP TE DOEN	3,6	3,2	3,1	2,9	3,9	3,8	3,8
GEZELLIG SAMEN ZIJN MET VRIENDEN/FAMILIE	4,3	3,7	4,3	3,7	4,4	4,3	4,4
VOOR DE LEUKE ACTIVITEITEN EN DE AANWEZIGE HORECA	3,4	2,9	3,5	3,5	3,2	3,6	3,5
VOOR HET BEKIJKEN VAN BIJZONDERE FLORA EN FAUNA	4,1	4,2	3,7	3,9	4,4	4,1	4,1
EVEN HELEMAAL TOT RUST KOMEN	4,1	4,2	3,9	4,0	4,0	4,2	4,2
BIJZONDERE FOTO'S TE MAKEN	3,2	3,4	2,5	2,4	3,6	3,4	2,9
TE LEREN OVER HET GEBIED/NATUUR	3,4	3,2	3,0	3,0	3,8	3,5	3,4
MIJN GEZONDHEID TE VERBETEREN	3,7	4,0	3,6	3,8	3,6	3,6	3,6
TE GENIETEN VAN DE NATUUR EN HET LANDSCHAP	4,8	4,9	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8

Vraag gemeten op een schaal van 1 (sterk mee oneens) t/m 5 (sterk mee eens). In de kolom 'Totaal' staat het totale gemiddelde voor iedere vraag weergegeven. In de overige kolommen staan steeds uitsplitsingen weergegeven om verschillen inzichtelijk te maken tussen verschillende categorieën respondenten.

2.4. DRAAGKRACHT

Draagkracht gaat, zoals eerder gesteld, over het maximum aantal bezoekers dat tegelijkertijd op een plaats aanwezig kan zijn, zonder afbreuk te doen aan de kwaliteiten van het gebied. Dit gaat in feite over twee aspecten:

1. De mate van drukte die geen afbreuk doet aan een prettig bezoek van de bezoeker;
2. De mate van drukte die geen (blijvende) schade toebrengt aan de biodiversiteit van het gebied.

Bezoekers zoeken een bepaalde beleving als zij een natuur- of recreatiegebied bezoeken. Die is per bezoeker verschillend: de één komt voor een gezellige middag met het gezin, de ander komt bijvoorbeeld om te genieten van unieke natuur en vogels of om een lange wandeling te maken. Toch zijn er wel algemene inzichten in welke drukte een bezoeker acceptabel vindt. Uit de wetenschappelijke literatuur komt naar voren dat de mate van drukte die bezoekers van een natuur- of recreatiegebied als prettig ervaren, wisselt per type gebied. In Nederlands perspectief zijn deze inzichten over druktebeleving gebruikt om vraag naar en aanbod van natuur- en recreatiegebieden te vergelijken. Het betreffende model, Afstemming Vraag en Aanbod Natuur Als Recreatieruimte (AVANAR), biedt een basis om de draagkracht van de drie Drentse natuurgebieden vanuit het perspectief van de recreant te bepalen. In bosgebieden is de recreatieve opvangcapaciteit hoger dan bijvoorbeeld op droge heidegronden en zandverstuivingen. In natte heidegebieden is de opvangcapaciteit nog enkele malen lager.

Tabel 2.13. Recreatieve opvangcapaciteit natuurgebieden

Type grondgebruik	Wandelen	Fietsen
Parken en plantsoenen	8	2
Bos	9	3
Droog natuurlijk terrein	6	2
Strand	8	0
Nat natuurlijk terrein	3	1
Agrarisch gebied		
- Hoog ontsloten & besloten	0,6	1,8
- Hoog ontsloten & open	0,3	0,9
- Gemiddeld ontsloten & besloten	0,2	1,0
- Gemiddeld ontsloten & open	0,1	0,5
- Laag ontsloten & besloten	0	0,4
- Laag ontsloten & open	0	0,2

Bron: De Vries. S., Staritsky, I. (2016). Recreatiemodel Avanar 2.0 nader beschreven en toegelicht

N.b.: De cijfers in de tabel gaan over het aantal recreanten dat 1 hectare van de betreffende grondgebruikcategorie voor de activiteit per dag kan accommoderen. Niet genoemde grondgebruikcategorieën worden geacht geen opvangcapaciteit te hebben. Dit model is ontwikkeld door Alterra en Wageningen University & Research in opdracht van het Milieu- en Natuurplanburau (MNP), tegenwoordig onderdeel van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Belangrijk is om hierbij te onthouden dat de opvangcapaciteiten per type gebied gaan over een gemiddelde situatie. De natuurgebieden die in dit onderzoek centraal staan, zijn onderdeel van het Europese Natura 2000–netwerk. Op Europees niveau zijn de belangrijkste natuurgebieden in het netwerk opgenomen om de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan. In deze gebieden gaan recreatie en natuurbescherming met elkaar samen. Recreanten kunnen de gebieden dus bezoeken en genieten van de vaak unieke natuur. In kwetsbare Natura 2000-gebieden vraagt de bescherming van aangewezen soorten om een lagere padendichtheid dan in het geval reguliere natuur- en recreatiegebieden. Iedere soort kent namelijk een verstoringsvrije zone: een afstand waarmee een soort gedurende de periode van broeden ongestoord kan functioneren. De kans op nestmislukkingen neemt sterk toe als deze verstoringsafstand niet wordt gehandhaafd. De opvangcapaciteit is in kwetsbare natuur-gebieden daarom lager dan in een gemiddelde situatie, omdat de bescherming van soorten om een lagere padendichtheid vraagt dan in een gemiddeld natuur- of recreatiegebied. De afwaardering van de opvangcapaciteit die in dergelijke gebieden nodig is, is echter niet gekwantificeerd in de literatuur.

Wat betekent dit voor de Drentse natuurgebieden?
Het Drents-Friese Wold en het Dwingelderveld zijn aangewezen als Habitatrichtlijn- én Vogelrichtlijngebied, het Holtingerveld als Habitatrichtlijngebied. Voor alle soorten en habitattypen die vallen onder deze richtlijnen zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Deze vallen uiteen in doelstelling voor behoud of verbetering/uitbreiding. Bij enkele soorten zijn de instandhoudingsdoelstellingen als kernopgave aangemerkt. In de onderstaande tabel zijn voor de drie natuurgebieden de aantallen habitattypen en soorten opgenomen waarvoor instand-houdingsdoelstellingen gelden.

Tabel 2..14. Instandhoudingsdoelen Drentse natuurgebieden

	Drents-Friese Wold	Dwingelderveld	Holtingerveld
Habitattypen			
Aantal	14	14	11
Aantal aangemerkt als kernopgave	9	5	8
Aandeel in totale oppervlakte	15%	35%	24%
Habitatrichtlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels			
Aantal	11	12	2
Aantal aangemerkt als kernopgave	3	1	0
Aandeel in totale oppervlakte	88%	98%	15%

Bronnen:
- Provincie Drenthe (2016). Beheerplan Drents-Friese Wold en Leggelderveld. Uitgestrekt boslandschap van heide, zand en beken.
- Provincie Drenthe (2016). Beheerplan Dwingelderveld. Ruimte voor een groots heidelandschap.
- Provincie Drenthe (2016). Beheerplan Holtingerveld. Oerlandschap, gekneed door ijs en oorlog.

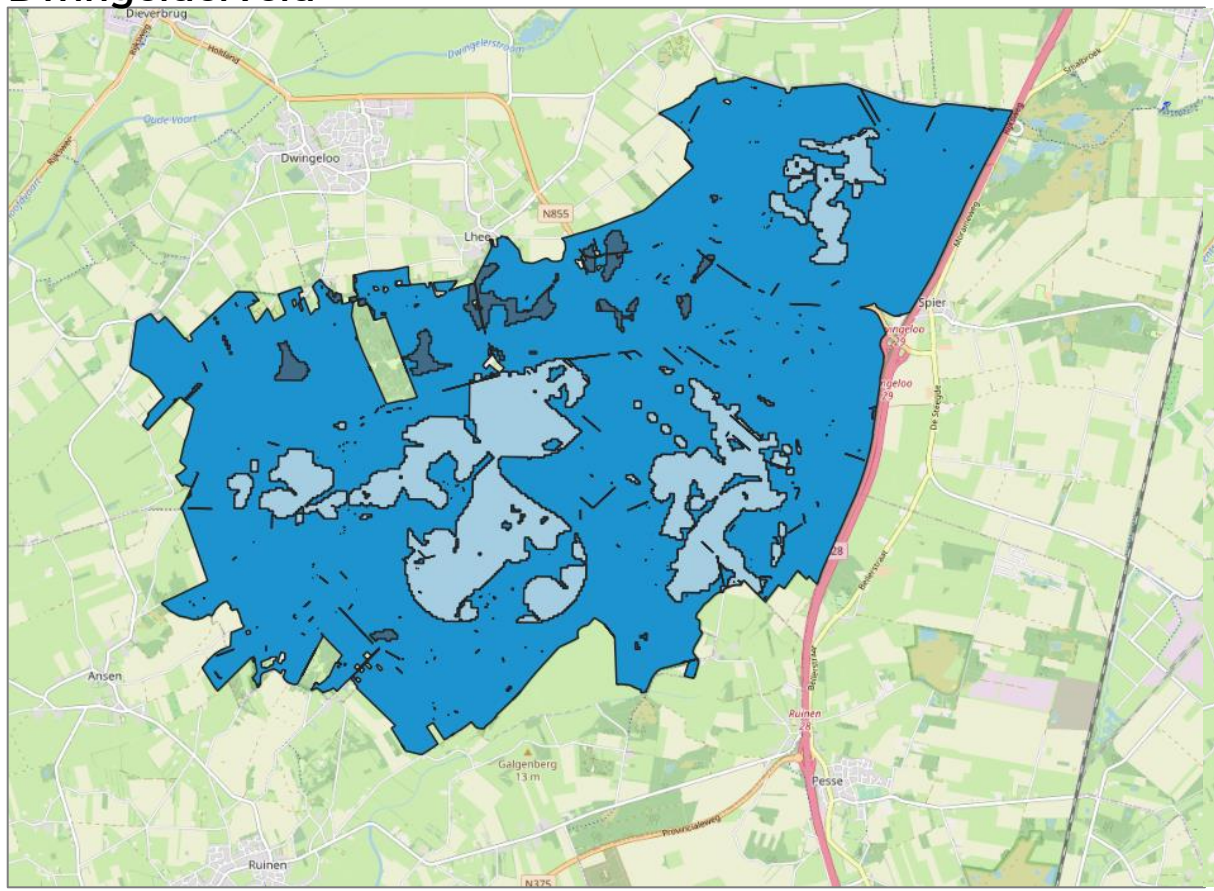
Op de volgende drie pagina's zijn de drie gebieden met kaartbeelden afgebeeld. Om de draagkracht van de drie natuurgebieden verder te duiden, zijn de bezette leefgebieden van habitatrichtlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels op kaart geplaatst. Gebieden waar geen soorten, broedvogels en niet-broedvogels te vinden zijn maar wel habitattypen bevatten met een instandhoudingsdoelstelling zijn ook opgenomen. Daarnaast is een beeld van de verspreiding van toerisme en recreatie in en rondom de gebieden geplaatst, inclusief gegevens uit de druktemeting.

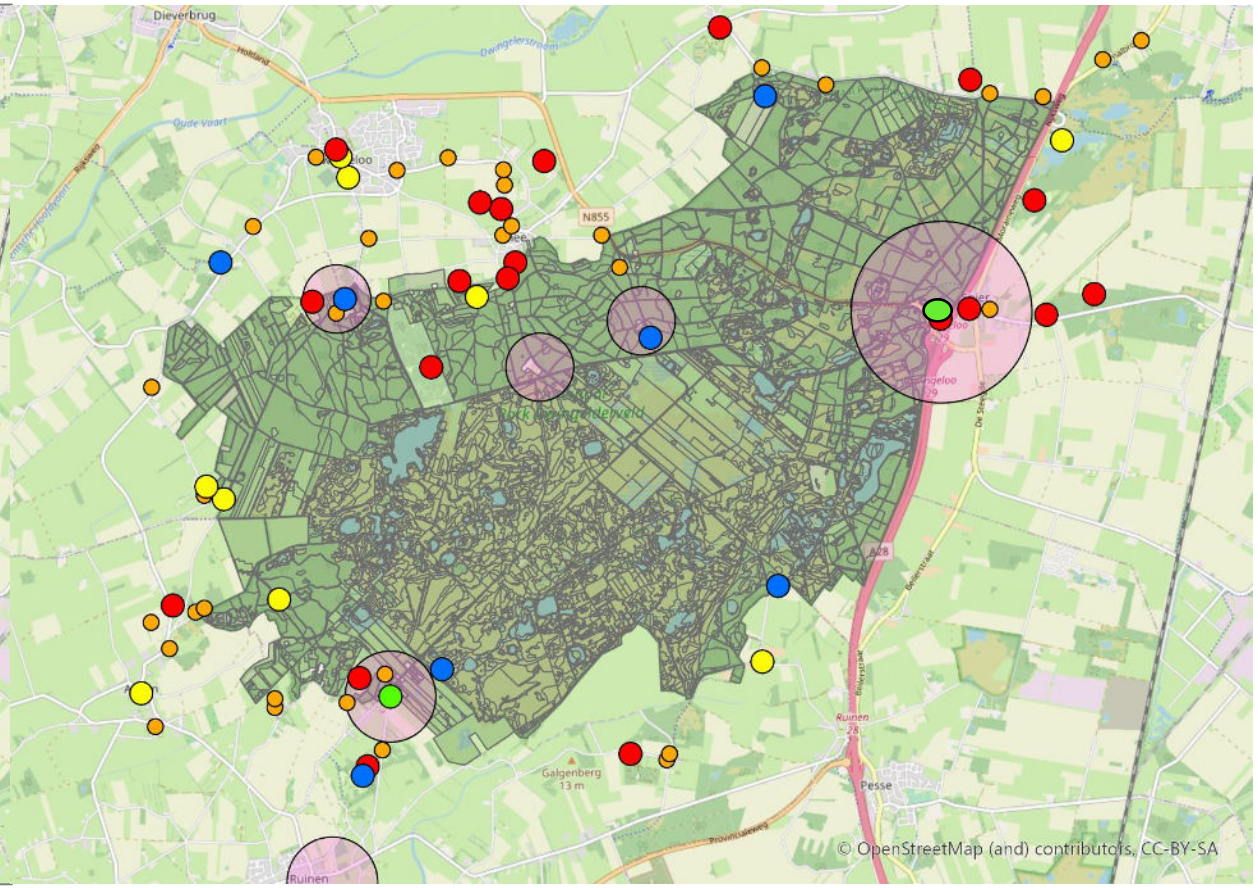
Dwingelderveld
Op het Dwingelderveld is alleen de tapuit als kernopgave aangemerkt. De tapuit komt met name op de Dwingeloose Heide en op het Lheebroeker-zand voor. In deze gebieden komen ook de meeste andere beschermde soorten voor. De zwarte specht en de boomleeuwerik concentreren zich iets meer in de bosrijke delen van het Dwingelderveld. De drukte op het Dwingelderveld is verspreid over meerdere locaties. Eén punt is aan te wijzen als drukste toegangspunt tot het natuurgebied, namelijk de Natuurpoort in Spier. Aangezien het Dwingelderveld minder omvangrijk is dan het Drents-Friese Wold verspreiden de bezoekers zich vaker over andere delen van het park.

Holtingerveld
Het Holtingerveld is niet aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn. De habitatsoorten die bescherming vragen zijn wat verder weg van de toegangspoort tot het Holtingerveld en Theehuis 't Hunebed gevestigd. In het gebied waar het recreatieve bezoek aan het Holtingerveld zich concentreert zijn wel de meeste habitattypen te vinden die in het kader van de Habitatrichtlijn om bescherming vragen. Met name in het noordelijke en noordoostelijke deel van het gebied komen deze typen minder vaak voor.

Drents-Friese Wold
In het Drents-Friese Wold geldt wat betreft de habitatsoorten en de broedvogels een kernopgave voor de draaihals, de tapuit en de drijvende waterweegbree. Het leefgebied van de draaihals en de tapuit bevindt zich onder meer op het Doldersummerveld, het Aekingerzand (Kale Duinen) en de Hoekenbrink (in het geval van de tapuit). Daarmee zijn zij niet de enige soorten in deze gebieden. Zeker op het Doldersummerveld, op het Aekingerzand en in het gebied tussen Wateren en Oude Willem komen telkens vijf tot tien beschermde soorten voor. Het leefgebied van de zwarte specht, de boomleeuwerik en de wespendief beslaat een zeer groot deel van het Nationaal Park. Uit de kaart met het druktebeeld komt naar voren dat de grootste concentraties bezoekers bij de bezoekers-centra in Appelscha en Diever te vinden zijn. Ook op andere punten aan de noordelijke zijde van het Drents-Friese Wold loopt de drukte bij vlagen op. Zo doet de parkeerplaats bij het Aekingerzand qua gemiddeld aantal bezoekers per maand niet veel onder voor de bezoekerscentra. Juist in dit gebied zijn diverse beschermde soorten te vinden. De balans tussen draagkracht en drukte staat in dit gebied dus onder druk.

Dwingelderveld

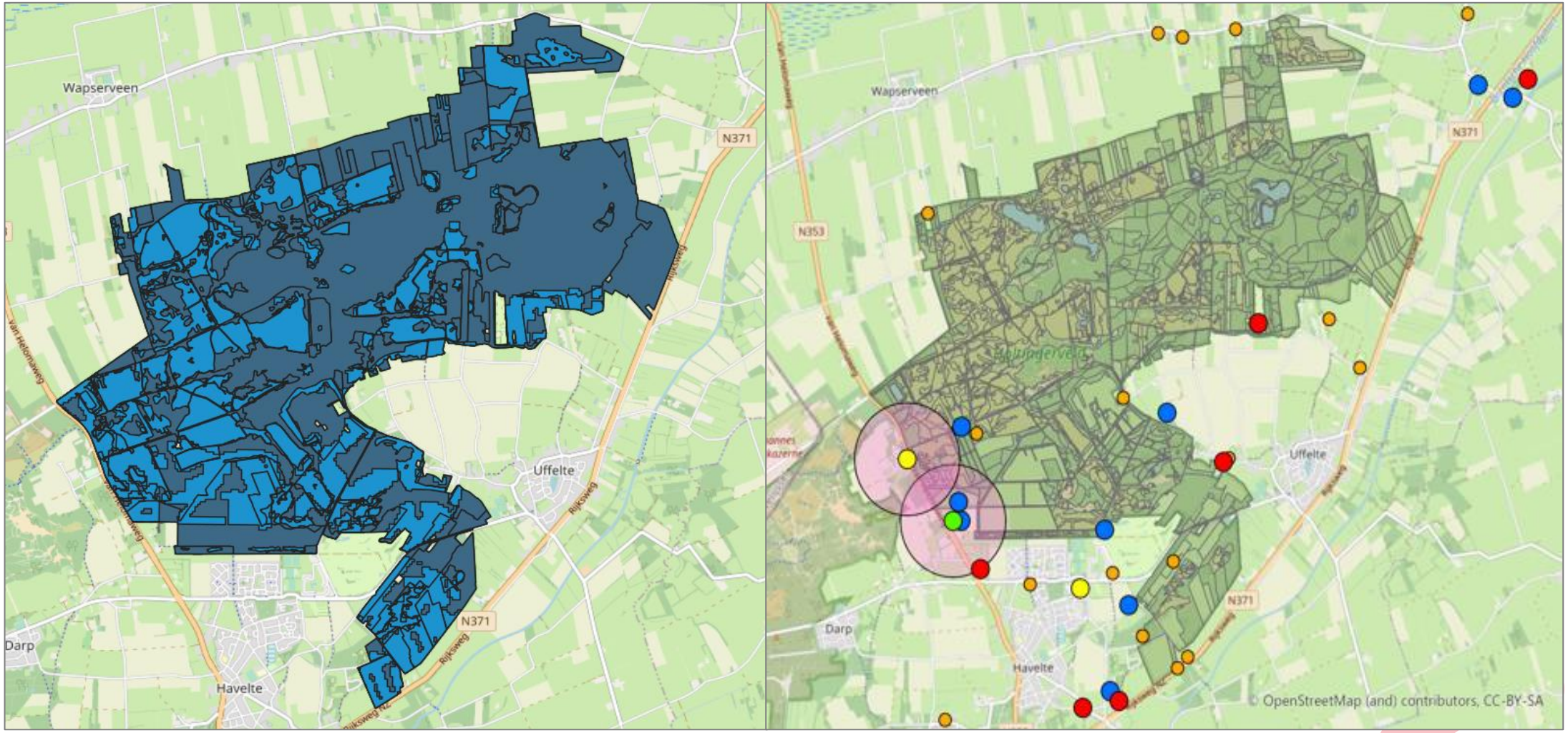
- Kernopgaven habitatsoorten en vogels
- Overige instandhoudingsopgaven habitatsoorten en vogels
- Instandhoudingsopgaven habitattypen
- Geen instandhoudingsopgaven

- Bezoekerscentrum
- Dagrecreatie
- Horeca
- Verblijfsrecreatie
- Verblijfsrecreatie klein

Gemiddeld aantal bezoeken per maand per tellocatie

- 0 - 20.000 bezoeken
- 20.000 - 40.000 bezoeken
- 40.000 - 60.000 bezoeken
- 60.000 - 80.000 bezoeken
- 80.000 - 100.000 bezoeken

Holtingerveld

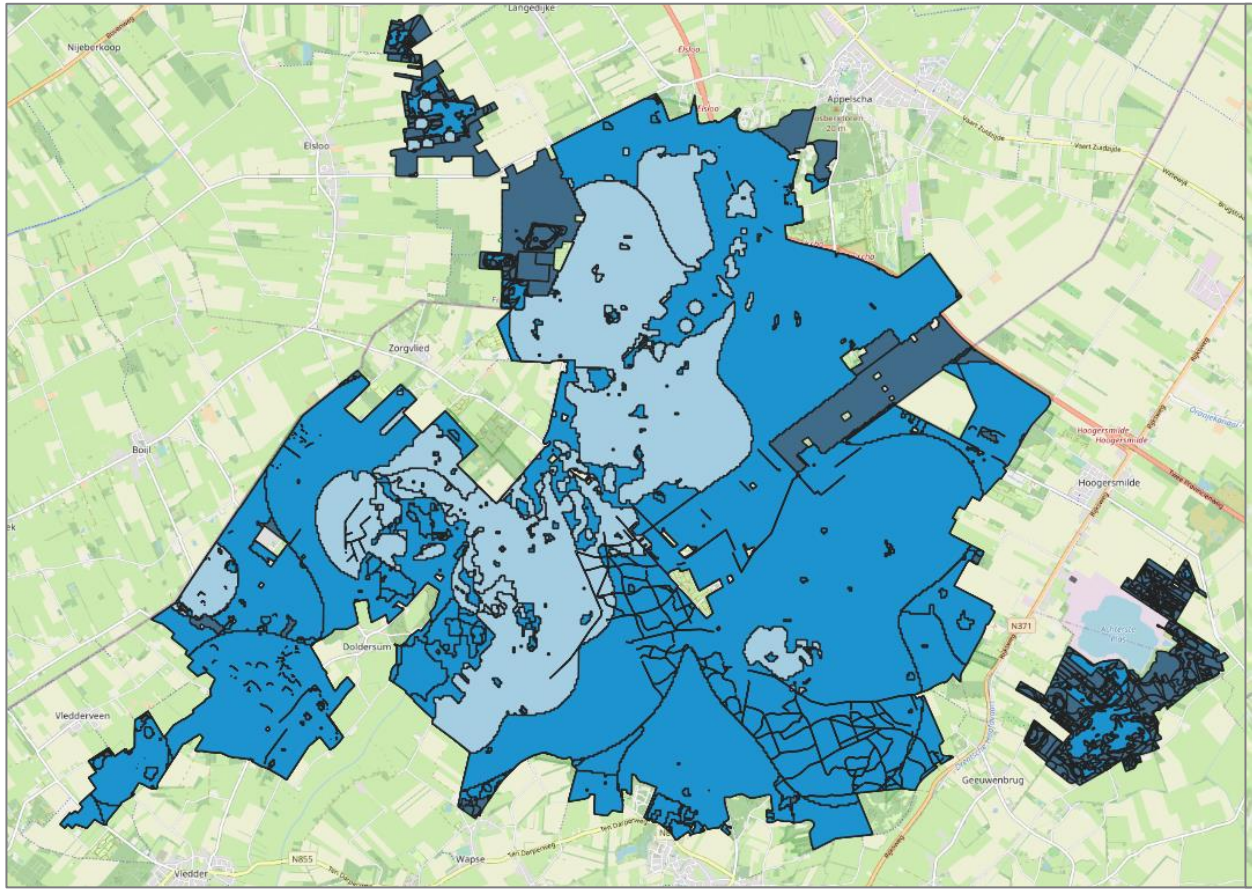

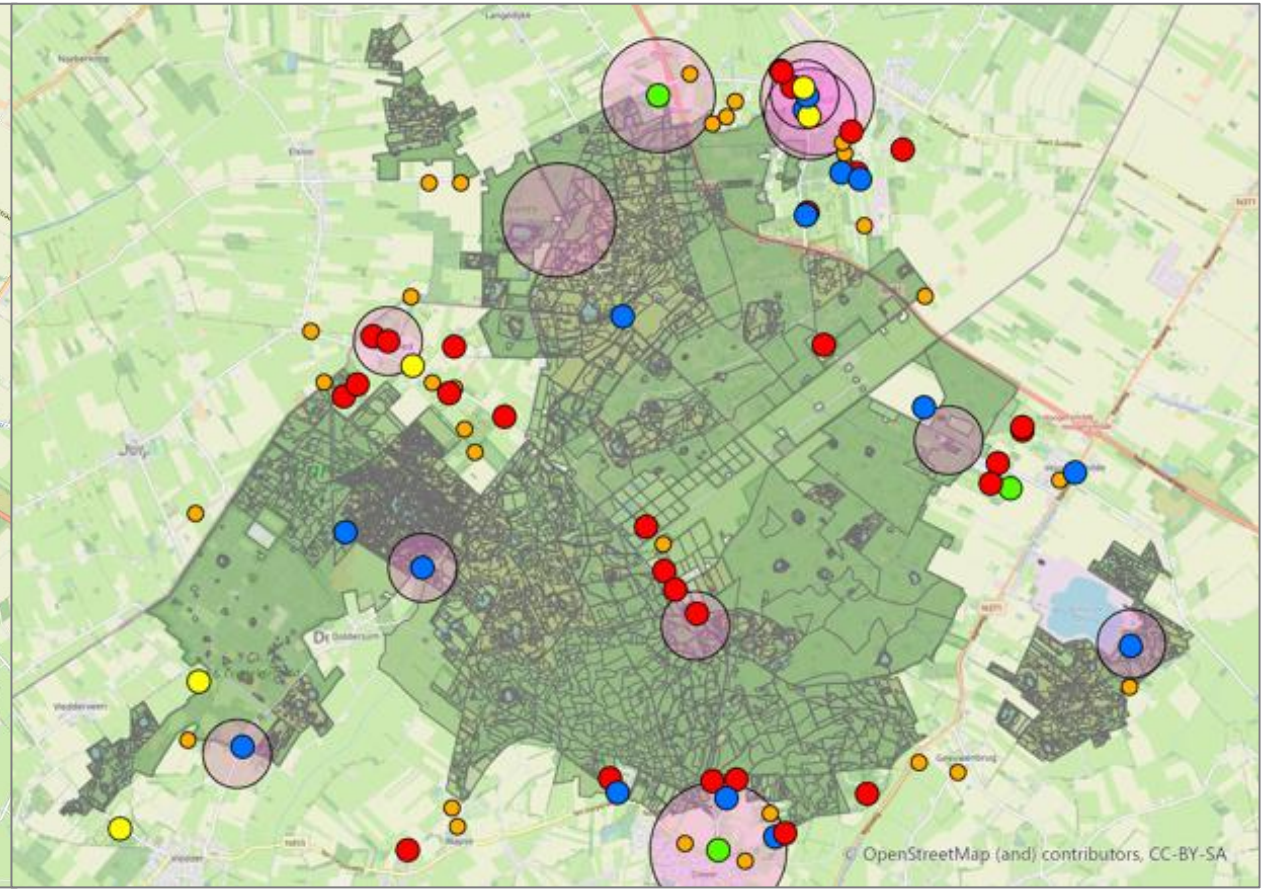
- Kernopgaven habitatsoorten en vogels
- Overige instandhoudingsopgaven habitatsoorten en vogels
- Instandhoudingsopgaven habitattypen
- Geen instandhoudingsopgaven

- Bezoekerscentrum
- Dagrecreatie
- Horeca
- Verblijfsrecreatie
- Verblijfsrecreatie klein

Voor de betekenis van de bollen wordt verwezen naar pagina 31 en 33.

Drents-Friese Wold

- Kernopgaven habitatsoorten en vogels
- Overige instandhoudingsopgaven habitatsoorten en vogels
- Instandhoudingsopgaven habitattypen
- Geen instandhoudingsopgaven

- Bezoekerscentrum
- Dagrecreatie
- Horeca
- Verblijfsrecreatie
- Verblijfsrecreatie klein

Gemiddeld aantal bezoeken per maand per tellocatie

- 0 - 20.000 bezoeken
- 20.000 - 40.000 bezoeken
- 40.000 - 60.000 bezoeken
- 60.000 - 80.000 bezoeken
- 80.000 - 100.000 bezoeken

2.5. BELANGRIJKSTE CONCLUSIES

Door de drukte, draagvlak en draagkracht met elkaar in samenhang te brengen kunnen enkele conclusies worden getrokken over de ontwikkel-potenties. Deze conclusies gelden als randvoorwaarden voor de kansen en ontwikkelrichtingen, die in het volgende hoofdstuk worden uitgewerkt.

- De parkeerplaatsen in de Natuurpoorten/entrees worden gebruikt waarvoor ze bedoeld zijn. Het is immers goed dat mensen meer de natuur ingaan. Dat bevordert hun welbevinden en waardering voor de natuur. Wel blijkt uit dit onderzoek dat het op piekdagen (veelal zondagmiddagen en tijdens vakantieperioden) op enkele plekken druk is. Parkeerplaatsen en/of natuurpoorten die dichtbij kwetsbare natuur en leefgebieden van beschermde soorten liggen kunnen het daarmee moeilijker maken om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Slimme zonering en/of het beperken van voorzieningen ligt in deze gebieden voor de hand, net als betere spreiding van het bezoek in tijd en/of in ruimte (door bezoek te geleiden naar alternatieve bezoeklocaties).

- Ontwikkelruimte ligt er vooral aan de randen van de natuurgebieden, en dan met name bij de locaties waar al een toeristisch-recreatief cluster gevestigd is en op ruime afstand van de instandhoudings-doelstellingen. Te denken valt aan de parkeerplaatsen in het noordelijke deel van het Dwingelderveld en het zuidoostelijke deel van het Drents-Friese Wold. De belangrijkste huidige bezoekersentrees bevinden zich echter aan de buitenranden van de parken. Het vergt dus de nodige investeringen en (toeristisch-recreatieve) ontwikkelingen om bezoekers te verleiden om te kiezen voor een andere entree. Een duidelijke(re) profilering van de regio als geheel kan helpen om bezoekers te verleiden (natuur-gerelateerde) activiteiten te ontplooien in deze gebieden. Door de Drents-Friese Grensstreek meer als een gebied te promoten kan een betere (intuïtieve) zonering worden aangebracht. De verhalen rondom Drenthe Oerprovincie en de weldadigheid van de natuur zijn hierbij sterke bouwstenen, al moet de regio uiteindelijk een eigen verhaal gaan vertellen. Een verhaal dat vervolgens door ondernemers en inwoners van handen en voeten moet worden voorzien. In de parken staat dan natuur centraal, daarbuiten ligt het accent meer op activiteiten waarbij de natuur als fraai en onlosmakelijk decor gebruikt wordt.

- Het tussen- en omringende gebied binnen de Drents-Friese Grensstreek hebben potentie om verder toeristisch-recreatief ontwikkeld te worden. Het tussengebied, pakweg de regio aan de binnenranden van de drie parken, kan een goed alternatief worden voor bezoekers die niet louter voor de natuur komen. Het aanbod dient dan wel op orde te zijn, bijvoorbeeld met aantrekkelijke routes en een uitgekiend dagrecreatief aanbod. Om dit te bereiken moet het huidige aanbod robuust in de etalage gezet, ontsloten en eventueel gecreëerd worden. Hier liggen met name de kansen voor ondernemers. De bezoekers zijn al in het gebied, ze moeten alleen nog verleid worden om alle zones te verkennen. In het omringende gebied, aan de buitenranden van de parken, zijn al de nodige alternatieve bezoeklocaties aanwezig. Denk bijvoorbeeld aan het Ruinerbos (en eventueel het Fochtelooerveen), De Koloniën van Weldadigheid en het dagaanbod in Appelscha (zoals De Jongens van Outdoor en Verkeers & Attractiepark Duinen Zathe). Deze locaties kunnen sterker geïntegreerd worden in het overkoepelende verhaal van de Drents-Friese Grensstreek en, in combinatie met aantrekkelijke recreatieve wandel- en fietsroutes, een deel van het bezoek aan de parken afvangen terwijl bestedingen voor het gebied behouden blijven.

- Bezoekers zijn zeer tevreden over hun bezoek, en een ruime meerderheid geeft aan hun bezoek niet als ‘druk’ te ervaren. Het effect van de drukte op de tevredenheid van hun bezoek is vooralsnog beperkt. Desondanks laten de resultaten zien dat bezoekers van verder weg meer tevreden zijn over hun bezoek dan mensen uit de regio. Dit komt waarschijnlijk doordat de parken bezocht worden door een diverse mix van bezoekersmotieven. Dit vertaalt zich ook in een diverse mix aan leefstijlen. Bezoekers van elders bezoeken de parken in sterkere mate om een nieuwe ervaring op te doen of vanwege sociale contacten dan bezoekers uit de regio. Dit zijn typische bezoekmotieven die passen bij Plezier- en Harmoniezoekers. Een gevarieerder dagrecreatief aanbod in met name het tussengebied draagt bij aan het verleiden van deze beide Leefstijlen om andere locaties buiten de parken te bezoeken. Ze zoeken immers vooral naar natuur met veel voorzieningen, horeca en ‘waar wat te beleven valt’. Hoe de natuur er precies uitzien is van minder groot belang (bron: Leefstijlvinder.nl).

- Specifiek voor het **Dwingelderveld** valt op dat Natuurpoort Spier het meeste bezoek aantrekt, gevolgd door Bezoekerscentrum Dwingelderveld. Vanuit het oogpunt van bereikbaarheid zijn dit logische locaties voor een toeristische entree. De meest kwetsbare natuur bevindt zich in het zuidwestelijke deel van het park, maar door de beperkte schaal van het park is dit vanuit alle entrees goed bereikbaar. Een ontwikkeling kan zijn om juist het noordelijke deel van het park, in en nabij Dwingeloo, verder te ontsluiten, en hier bezoek te concentreren. Hier is immers al de nodige horeca, dag- en verblijfsrecreatie te vinden. Feitelijk functioneert dit al als een recreatief-toeristisch cluster. Dit cluster kan verder versterkt worden met de aanleg van bijvoorbeeld een bezoekersentree, in combinatie met goede verbindingen naar het tussengebied. Niet met als doel om meer bezoek naar het park te trekken, maar juist om bezoek vanuit Spier en Ruinen naar dit deel van het park te verleiden. Met een uitgekiend aanbod kan vooral de Plezier- en Harmoniezoeker verleid worden naar het noordelijke deel van het park te gaan, om vandaaruit de bredere regio te verkennen. Vanuit Ruinen kan ook worden ingezet op verbindingen met het Ruinerbos, een fraai natuurgebied dat geen Natura2000 status heeft.

- Het **Holtingerveld** kent een concentratie van bezoek in het zuidwestelijke deel van het park, bij de Toegangspoort en de hunebedden. Dit is niet onlogisch aangezien hier de nodige voorzieningen te vinden zijn. Dit kan echter op sommige dagen leiden tot piekdrukte. Bezoekers uit de regio geven aan dat ze het Holtingerveld het ‘drukst’ vinden van de drie parken. Het noord-oostelijke deel van het park is nog weinig toeristisch ontgonnen. Hier zijn momenteel ook weinig voorzieningen te vinden. De meeste (dag)bezoekers zullen daarnaast graag het hunebed willen zien, waardoor een aanzet tot spreiding en eventuele faciliteiten zich vooral dienen te richten op bezoekers uit de eigen regio. Deze groep geeft aan het Holtingerveld vooral te bezoeken om gezellig samen te zijn met vrienden en familie en te genieten van de landschappelijke schoonheid. Grootschalige voorzieningen zijn niet nodig hen te faciliteren en te verleiden naar een ander deel van het park te gaan.

- In het **Drents-Friese Wold** bevindt de meeste kwetsbare natuur zich vooral in het (noord-)westelijke deel van het park. Het Buitencentrum Drents Friese Wold en parkeerplaats Aekingerzand/Aekingermeer zijn twee concentratiepunten op korte afstand van de Kale Duinen, een kwetsbaar deel van het Drents-Friese Wold waar meerdere kernopgaven aanwezig zijn. Verdere groei van het aantal recreanten is hier niet gewenst. In dit deel van het Drents-Friese Wold bevindt zich veel verblijfsrecreatie. Door bezoekers die graag “wat te doen willen hebben” tijdens hun bezoek elders voorzieningen aan te bieden, kan een deel van de bezoekers worden verleid om naar een minder kwetsbaar deel van het park te gaan (aanbieden “beleefnatuur”). De voorkeur genieten de locaties waar reeds de nodige toeristisch-recreatieve voorzieningen aanwezig zijn, bijvoorbeeld bij Diever of parkeerplaats de Bosweg. Deze locaties kunnen verrijkt worden met aantrekkelijke verbindingen en routes richting het tussengebied, zodat het bezoek zich beter over de regio verspreid. De specifieke ecologische (on)mogelijkheden en het aanwezige ondernemerschap zijn belangrijke randvoorwaarden voor een specifieke ontwikkellocatie.

Bron: Beelbank Marketing Drenthe, Karin Broekhuijsen

3 Kansen en ontwikkelrichtingen

Bron: Beelbank Marketing Drenthe, Karin Broekhuijsen

3.1. INLEIDING

Het project Duurzaam Toerisme ambieert zicht te krijgen op bezoekersstromen en van daar uit te werken aan bezoekersbeheer. Hiermee kan de kwetsbare natuur beter beschermd worden, wordt de beleving van de bijzondere natuur-en landschapskwaliteit vergoot en de betrokkenheid van inwoners en ondernemers versterkt. Deze ambities sluiten aan bij de resultaten van het onderzoek, dat laat zien dat een verdere groei van het aantal bezoekers in de parken op sommige plaatsen niet wenselijk is, terwijl op andere locaties ontwikkelmogelijkheden zijn.

Binnen de leidraad Nationale Parken worden een aantal randvoorwaarden genoemd waar een Nationaal Park Nieuwe Stijl aan moet voldoen. In het kort gezegd moeten zowel de natuur, de inwoners als de economie de positieve gevolgen ondervinden van een goede samenwerking en organisatie van de Nationale Parken. Balans is hierbij essentieel.

De kansen en ontwikkelrichtingen in de volgende paragrafen gaan in op bovenstaande ambities. Deze kunnen worden onderverdeeld in vier categorieën, namelijk merkidentiteit, doelgroepenfocus, spreiding in ruimte en spreiding in tijd. Per kans en ontwikkelrichting leggen we eerst uit hoe dit bijdraagt aan de definitie van een florerend Nationaal Park, en wat de aandachtspunten zijn vanuit de data-analyse. Vervolgens presenteren we enkele praktijkvoorbeelden hoe de parken en het tussengebied kunnen inspelen op een betere balans tussen natuur, bezoekers/inwoners en economie. De voorbeelden zijn niet uitputtend, maar bieden wel concrete handvaten voor mogelijke ontwikkelingen. Alle voorbeelden worden in andere (nationale) parken elders in Nederland toegepast. De voorbeelden zijn vooral bedoeld ter inspiratie, en om het gesprek op gang te brengen. Ze zijn niet getoetst op draagvlak en concrete haalbaarheid. Nader onderzoek zou dit moeten uitwijzen.

Bron: Beelbank Marketing Drenthe, Karin Broekhuijsen

3.2. MERKIDENTITEIT/POSITIONERING

Een gedragen verhaal zorgt voor samenhang en eenheid
Een sterke merkidentiteit is onderscheidend en authentiek en helpt om een gebied te positioneren onder de gewenste doelgroep. Een merk staat voor de emotionele band die personen hebben met bijvoorbeeld een gebied. Een overkoepelend verhaal voor alle parken en het tussengebied draagt bij aan samenhang in nieuwe ideeën en initiatieven, maar ook om beter te sturen op welke ontwikkelingen passend zijn op gewenste locaties. Binnen dit verhaal kunnen vervolgens allerlei deelgebieden worden onderscheiden, met ieder een eigen signatuur en deelverhalen.

Om deze kansen in te vullen zullen partners in Drenthe en Ooststelling-werf over gemeentegrenzen moeten werken. Dat blijkt in de praktijk vaak lastig. Toch is in Drenthe de organisatorische randvoorwaarde met een benaderbare provincie en het Recreatieschap (als gemeenschappelijke regeling van gemeenten) op orde. Dus als het belang groot genoeg is en het plan sterk maar niet te groots, zou een start gemaakt moeten kunnen worden.

Aandachtspunten vanuit de data-analyse
- De bezoekmotieven zijn redelijk vergelijkbaar voor de drie parken. Een sterk onderscheid in bijvoorbeeld activiteiten en communicatie draagt bij aan het spreiden van de bezoekers.
- Vooral op zondagmiddagen kunnen activiteiten georganiseerd worden die gerelateerd zijn aan de merkidentiteit om bezoekers te verleiden naar het tussengebied te gaan.
- Door de regio meer als geheel te promoten wordt het evidenter om ontwikkelingen aan te jagen in het tussengebied, en zo de druk op sommige locaties in de parken te ontlasten.

Het is dus relevant een sterke, maar vooral ook eigen, merkidentiteit te ontwikkelen voor het Drents-Friese Grensstreek. In het recente verleden zijn al enkele bouwstenen hiervoor aangedragen. Onderstaand en op de volgende pagina staan deze verder uitgewerkt. Daarnaast worden ook in enkele andere regio's in Nederland verkenningen uitgevoerd om een Nationaal Park Nieuwe Stijl te realiseren, met veel samenhang tussen natuur, landelijk gebied, wonen en economie. Deze verkenningen worden op pagina 41 toegelicht.

Merkgids De Weldadige Natuur van Drenthe
In 2019 is de Merkgids De Weldadige Natuur van Drenthe opgesteld. Hierin wordt een aanzet gedaan voor een overkoepelend merk voor de Drents-Friese Grensstreek waar de gebieden (parken en tussenliggende kernen) zich in samenhang, en met een duidelijke link naar het Holland merk, verder ontwikkelen. Het idee van Drenthe als de Oerprovincie van Nederland en de weldadigheid van de natuur worden als basis genomen, en verder uitgewerkt als gebiedsidentiteit voor de regio.

De regio wordt getypeerd als een gebied waar ruimte, duisternis en schone lucht nog ongewoon gewoon zijn. Het gebied bestaat uit een unieke verzameling robuuste natuurgebieden. Nergens anders in Nederland vind je zoveel natuurlijke diversiteit zo dicht bij elkaar. Ook gaat ook op geen enkele andere plek in Nederland de interactie tussen mens en natuur zo ver in de geschiedenis terug. Met water als bondgenoot van de mens bijvoorbeeld om veen af te voeren. Hierbij krijgen de parken een verschillende deelidentiteit, waardoor ook het Friese deel van het gebied inpasbaar is binnen de merkidentiteit.

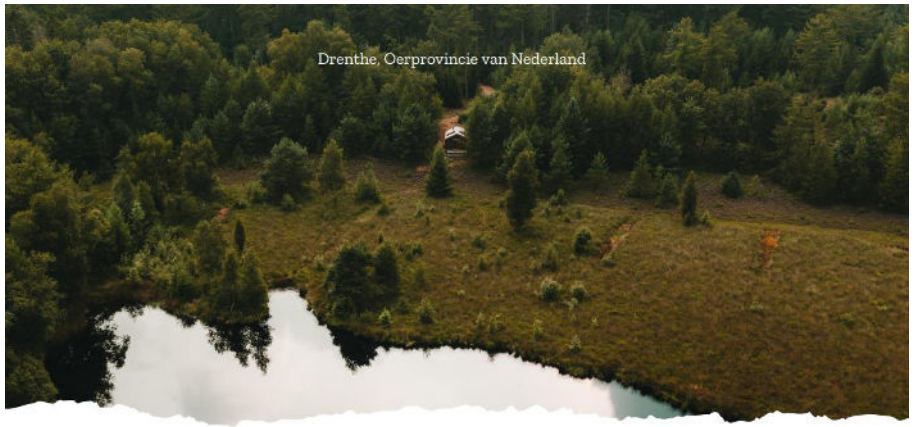
In de gids worden concrete voorstellen gedaan voor de communicatie richting bezoekers.

Perspectief Drenthe 2030
Het Perspectief Drenthe 2030 presenteert een visie op toerisme en recreatie in de provincie. Een belangrijk streefbeeld is dat toerisme en recreatie in Drenthe een bijdrage leveren aan maatschappelijke uitdagingen op het gebied van duurzaamheid en circulariteit, vitaliteit van de leefomgeving, regionale economie, behoud cultuur en natuur en de versterking van trots en identiteit.

Toerisme en recreatie zijn een stuwende kracht van de Drentse economie en vergroten de kwaliteit van leven. Hier sluit eveneens het idee van Drenthe als Oerprovincie sterk bij aan. Hiermee kan bewust gekozen worden voor kwaliteit en het verzilveren van waarden die schaars voorhanden zijn. Dat trekt mensen aan die bij Drenthe passen. In Drenthe kan men prettig verblijven en er is voldoende keuze uit een divers aanbod van zowel kleinschalige vakantieverblijven als grotere vakantieparken. Toerisme en recreatie ontwikkelen zich in een goed evenwicht met natuur en landschap.

De Stuurgroep Regionaal Landschap kan inspelen op dit streefbeeld. De Parken bieden een échte natuurbeleving. In Zuidwest Drenthe is ruimte voor jezelf, robuuste natuur, eeuwenoude verhalen en de cultuurhistorie van de karakteristieke brinkdorpen. Door dit alles met elkaar te verbinden ontstaat eenheid, en kunnen product-markt combinaties ontwikkeld worden die passen bij de identiteit van het gebied.

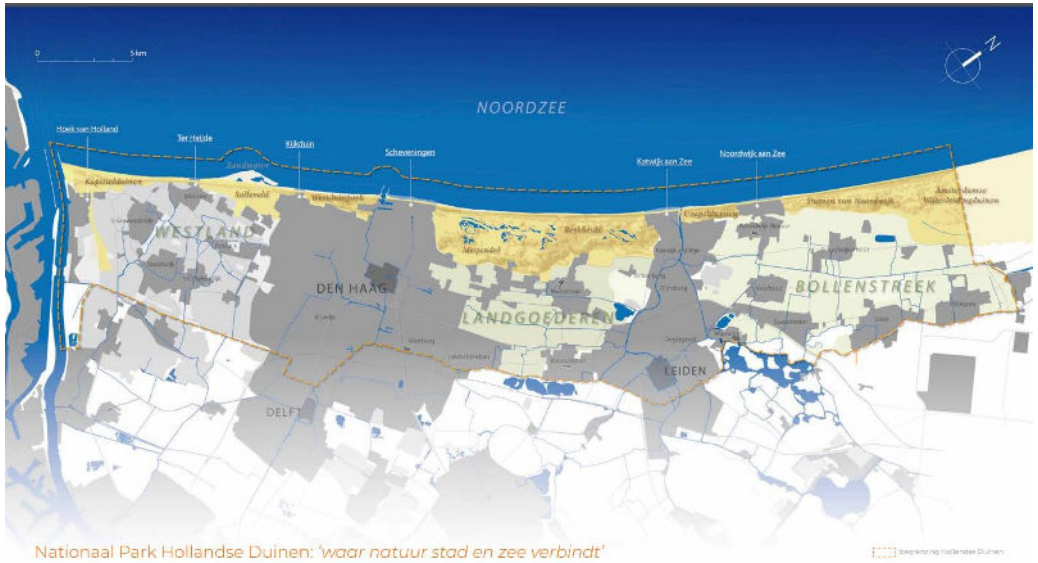

Perspectief op
bestemming Drenthe 2030
hoe we samen veel meer kunnen halen uit toerisme en recreatie.

Van Gogh National Park
In Noord-Brabant worden de mogelijkheden verkend voor de realisatie van het Vincent Van Gogh National Park. Het bestaat uit een brede beweging van Brabantse overheden, maatschappelijke- en terreinbeherende organisaties en bedrijfsleven. Het doel is om samenhang te creëren tussen natuur, agrarische cultuurlandschappen en de stedenring midden in Brabant. Het moet gaan functioneren als een grote proeftuin, waarin wordt gewerkt aan het landschap als geheel, in plaats van ieder aan afzonderlijke onderdelen. Opgaven op het gebied van klimaatrobuuste beeklandschappen, de gebiedsgerichte aanpak van stikstof rond grote natuurgebieden, de groenblauwe verbinding in de stad en op het platteland, het ontdekken van duurzame perspectieven voor voedselproductie, het versterken van duurzaam internationaal toerisme worden met elkaar in verband gebracht. Hierdoor worden veel zaken logischer en beter oplosbaar, wat uiteindelijk ten goede komt aan een inclusieve en gezonde leefomgeving.

Nationaal Park Hollandse Duinen
Nationaal Park Hollandse Duinen omvat de brede kuststrook van Hoek van Holland tot aan Hillegom in Zuid-Holland. Het gezamenlijke doel van de ruim 50 gebiedspartners is om de bijzondere natuur, landschap en cultureel erfgoed in het gebied beter te ontwikkelen en te beschermen. Waardevolle natuur staat voorop, maar er is ook plaats voor cultuur, waterwinning, toerisme, woningbouw, landbouw en overige economie. Door op grote schaal samen te werken, wordt beoogd de unieke natuur, het (duin)landschap en erfgoed beter te beschermen en ontwikkelen. Dit draagt bij aan een gezonde leefomgeving voor mens en dier in de drukste, meest verstedelijkte provincie van Nederland.

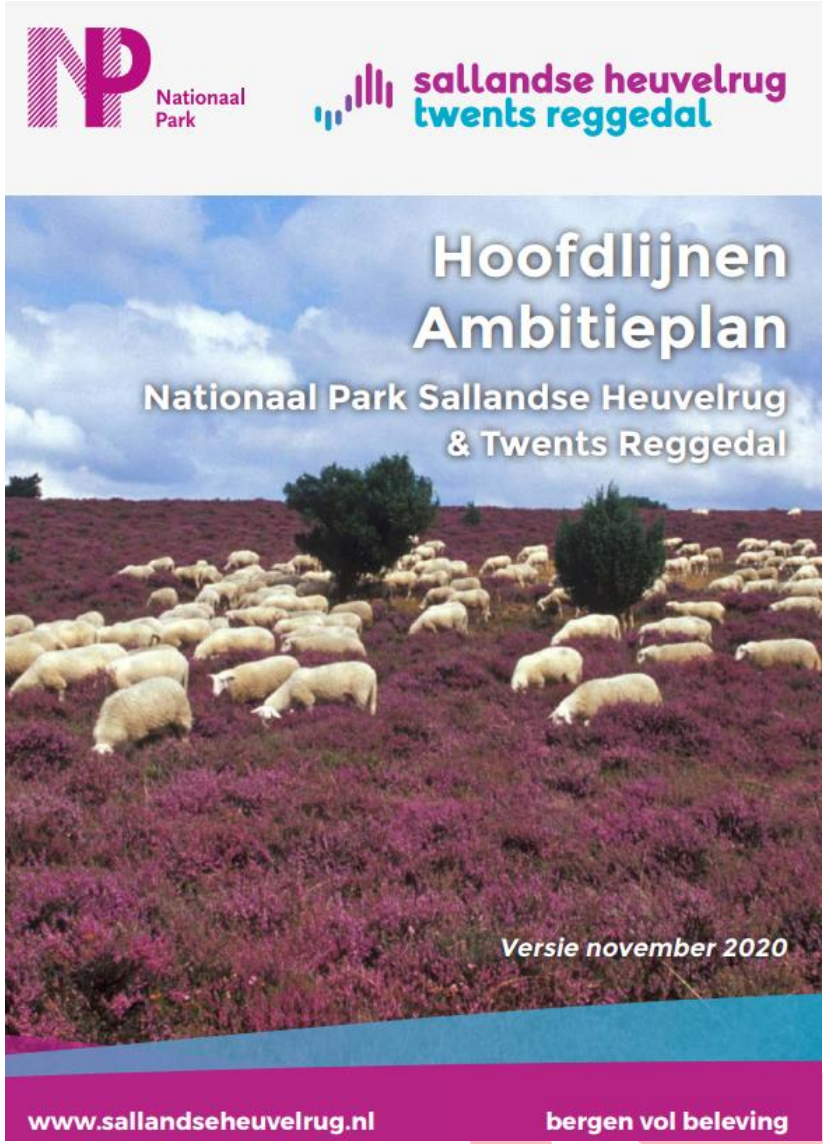

Nationaal Park Hollandse Duinen: *'waar natuur stad en zee verbindt'*

Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal
Dicht bij de Drents-Friese Grensstreek hebben de samenwerkende partners van de netwerkorganisatie Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal de ambitie om een Nationaal Park Nieuwe Stijl van 'topklasse' te realiseren. Dit gebeurt in afstemming met o.a. terreinbeherende organisaties, (semi-)overheid, (agrarisch) ondernemers, vrijwilligers en inwoners. Het plan behelst vijf strategische doelstellingen.

- Kwaliteit natuur, ruimte en beleving verhogen
- Bijdragen aan transities voor landbouw, energie en klimaat
- Aantrekkingskracht verhogen
- Verbindingen natuur en samenleving versterken
- Een sterke merk- en marktpositie in Nederland bereiken

De ambities van de ontwikkelingen in Drenthe en Overijssel kennen de nodige overlap. In beide gevallen ligt het accent op een integrale gebiedsontwikkeling. Hierbij stimuleren de gebiedspartners de betrokkenheid van bewoners en ondernemers zodat draagvlak ontstaat voor zowel natuur, economie als invulling van maatschappelijke opgaven. Een goede balans tussen de verschillende opgaven is de essentie van een Nationaal Park nieuwe Stijl. De inhoudelijke overeenkomsten bieden kansen voor kennisuitwisseling tussen beide projecten.

Concrete aanbevelingen
De grote waarde van een bredere blik op een Nationaal Park Nieuwe Stijl is dat het voorbij de grenzen van natuurgebieden en gemeenten kijkt. Het versterken van natuur en landschap blijft topprioriteit, maar dit wordt gecombineerd met een prominente rol voor beleefbaarheid, betrokkenheid van inwoners en ondernemers en de versterking van de economie. Ook agrarische bedrijven, kleine kernen, logiesaccommodaties en kleinere natuurgebieden (bv. Ruinerbos) maken onderdeel uit van het verhaal van het Nationale Park. Een gedragen verhaal creëert samenhang in de vele ruimtelijke opgaven die de omgeving rijk is. Zo'n verhaal stimuleert ook de samenwerking tussen verschillende actoren die werkzaam zijn in het gebied. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor het aantrekken en spreiden van bezoekers over het gebied.

Met de verhalen rondom de weldadigheid van de natuur en Drenthe Oerprovincie heeft de Drents-Friese Grensstreek sterke troeven in handen. In eerdere trajecten is dit verhaal al uitgewerkt. Er ligt dus een stevige basis om op verder te borduren. We bevelen het volgende aan:

- Gebruik het opstellen van de Landschapsvisie, het Ambitieplan en het Investeer- en Beheerplan om gezamenlijke ambities en opgaven in beeld te brengen, en van hieruit het verhaal van de Drents-Friese Grensstreek handen en voeten te geven. Het zijn uiteindelijk de inwoners en ondernemers die het verhaal moeten gaan dragen en laden.

- Vanuit deze bredere ambitie kunnen vervolgens bestaande initiatieven in de schijnwerpers worden gezet die bijdragen aan de collectieve ambitie. Dit helpt de zichtbaarheid van het collectief te vergroten en enthousiasmeert de ontwikkeling van nieuwe projecten in de parken en het tussen- en omringende gebied. Er gebeurt al ontzettend veel.

- IVN biedt in de Drents-Friese Grensstreek 'Gastheerprogramma's' aan voor ondernemers. Middels deze cursussen ontdekken ondernemers de waarde van het landschap voor hun gasten en hun bedrijf en worden 'Gastheren en -vrouwen van het landschap'. De cursus bestaat uit lezingen, informatie en excursies. Dit is erg waardevol, en zou uitgebreid kunnen worden met een programma gericht op het uitdragen van de merkidentiteit van de Drents-Friese Grensstreek. Het is belangrijk dat ondernemers dit gaan omarmen, en uitdragen.

- In een Nationaal Park Nieuwe Stijl zijn natuur en landschap op vele manieren te beleven, ook in de gebieden buiten de parken. Voor ondernemers kan het de moeite waard zijn om te onderzoeken hoe zij hun aanbod daarmee aantrekkelijker kunnen maken voor specifieke doelgroepen die ook (potentieel) te verleiden zijn voor een bezoek aan het tussengebied. Stimuleer dus de ontwikkeling van nieuw en passend (dag)recreatief aanbod in het tussen- en omringende gebied. In de volgende hoofdstukken presenteren we enkele voorbeelden.

- Heel concreet kan contact worden gezocht met de stuurgroepen achter de initiatieven in Noord-Brabant, de Hollandse Duinen en Overijssel. Hier is men al erg ver met het uitwerken van een Nationaal Park Nieuwe Stijl, waar het Nationaal Park een plek wordt voor agrariërs, voor economische groei, voor duurzaam toerisme, maar bovenal voor meer natuur. Ter lering en inspiratie.

3.3. DOELGROEPENFOCUS

Het faciliteren van doelgroepen in verschillende gebieden
Marketing en communicatie is nodig om de juiste doelgroep in beweging te laten komen. Wat wordt gecommuniceerd, dient te passen binnen de merkidentiteit en aan te sluiten op de behoeften van de doelgroep. Het is dan ook belangrijk dat er een doelgroepen-focus wordt opgesteld. Het uitgangspunt hierbij is dat de natuur voor iedereen toegankelijk moet blijven, maar door het slim faciliteren van bepaalde voorzieningen kan gepoogd worden bepaalde doelgroepen te verleiden naar bijvoorbeeld het tussengebied te gaan, of minder frequent de parken te bezoeken. Hiervoor dient er wel passend aanbod aanwezig te zijn in het tussen- en omringende gebied.

Aandachtspunten vanuit de data-analyse:
- De bezoekersmotieven zijn zeer divers en scoren hoog op vrijwel alle punten. Ook op de meer sociale aspecten van bezoek.
- Er zit weinig differentiatie in de leefstijlen. Dat is een aanwijzing dat de parken een divers publiek aantrekken, inclusief de leefstijlen die meer gericht zijn op gezelligheid en actief bezig zijn in groepsverband.
- Vooral in vakanties en zondagen is het druk in de parken. Dit zouden momenten kunnen zijn om met specifiek aanbod buiten de parken mensen te verleiden aldaar een bezoek te brengen.

Een doelgroepenfocus betekent dus keuzes maken. Elk Nationaal Park bepaalt zijn eigen doelgroepen, brengt hierin een prioritering aan en heeft een aanbod van (educatieve, regeneratieve, sportieve, culturele) activiteiten die passen bij deze doelgroepen. Daarnaast geldt dat alle Nationale Parken altijd een educatief aanbod hebben voor de doelgroep basisschoolkinderen. Dit programma kan in familie-, school- of clubverband uitgevoerd worden. Ook hier is het weer van belang dat wordt voortgebouwd op de merkidentiteit.

Doelgroepen hebben verschillende wensen en behoeften. Hier kan dus actief op gestuurd worden. We maken hierbij een onderscheid tussen doelgroepen in de parken en doelgroepen in het tussen- en omringende gebied.

In de parken: Focus op regeneratief toerisme
Een brede doelgroep die goed aansluit bij de Nationale Parken is een doelgroep met een focus op regeneratief toerisme. Dit is wat anders dan duurzaam toerisme. Bij een duurzaam bezoek wordt de impact zo laag mogelijk gehouden en wordt zorg gedragen voor de omgeving. Een regeneratief bezoek gaat een stap verder en maakt de bestemming beter door te investeren in natuurprojecten en betere leefomstandigheden. Bezoekers leveren dus een actieve bijdrage aan het versterken van de natuur. Dit kan door middel van tijd, geld, inspanning (werk) en/of educatie.

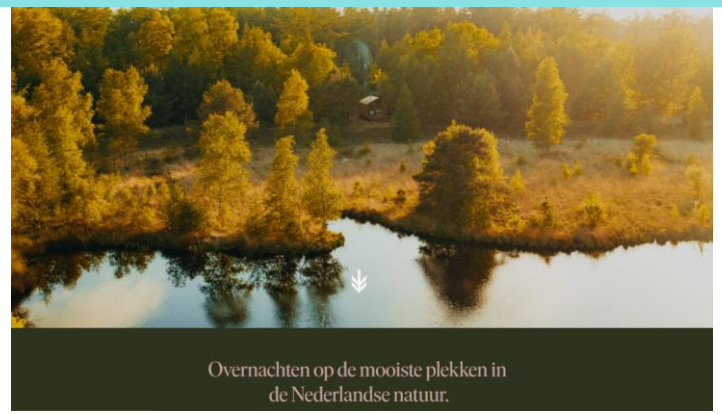
De parken in de Drents-Friese Grensstreek zouden zich met hun activiteiten (voor zover ze dat al niet doen) actief kunnen richten op mensen die open staan voor regeneratieve activiteiten die hier meerdaags hun geld uitgeven en de weldadigheid van de natuur te beleven. De natuur staat bij deze doelgroep centraal. Op de volgende pagina staan enkele voorbeelden van activiteiten die hier goed bij passen.

Regeneratieve activiteiten binnen de parken – natuur staat centraal

Cabiner – Overnachten in de natuur
Elke cabin wordt tijdelijk in een gebied geplaatst, is zelfvoorzienend en enkel te voet bereikbaar. Na verplaatsing blijft geen enkel spoor achter en zodra de levensduur is verstreken, kunnen vrijwel alle materialen van de cabin opnieuw worden gebruikt of duurzaam worden afgebroken. Voor elke overnachting investeert Cabiner in het natuurgebied waar de cabin is geplaatst. Na een overnachting neemt de bezoeker afval mee naar het startpunt zodat het aantal bewegingen door het bos zo laag mogelijk is. De aanbieder van Cabiner werkt samen met o.a. Staatsbosbeheer, maar ook met agrariërs die interesse hebben om een Cabin op hun terrein te plaatsen en meedelen in de opbrengst. In de Boswachterij Ruinen is inmiddels een Cabin gerealiseerd.

Dark Sky Tourism
Nationaal Park Lauwersmeer is in oktober 2016 door de International Dark Sky Association officieel uitgeroepen tot Dark Sky Park. Een Dark Sky Park is een gebied waar het donker is, waar de duisternis behouden blijft en waar bezoekers ‘s nachts welkom zijn om die duisternis te beleven en de sterrenhemel te zien. De benoeming voor het Lauwersmeer is bijzonder, omdat Nederland één van de landen is met de meeste lichtvervuiling ter wereld. Staatbosbeheer organiseert ook regelmatig excursies om de duisternis te beleven.

Lezingen voor de zakelijke markt met natuur als thema
It Fryske Gea organiseert met regelmaat lezingen over de lokale natuur. Natuurgidsen kunnen hier met veel passie over vertellen. Er zijn verschillende typen lezingen, die in een van de bezoekerscentra georganiseerd worden. Aanvragers kunnen ook zelf een onderwerp voor een lezing aanvragen. Een belangrijke doelgroep is de zakelijke markt, die in toenemende mate behoefte hebben ‘bleisure’. Bussiness en leisure worden gecombineerd in een inspirerende omgeving. De catering wordt verzorgd door de lokale middenstand. Dit is een mooi voorbeeld van regeneratief toerisme.

In het tussen- en omringende gebied: focus op beleving en gezelligheid
Veel bezoekers bezoeken de parken op basis van andere motieven dan enkel alleen genieten van de natuur. Denk aan lekker actief bezig te zijn, sporten, het versterken van sociale contacten of om een nieuwe ervaring op te doen. De natuur is voor deze bezoekers een belangrijk decor. Door het gericht ontwikkelen van alternatieven in het tussen- en omringende gebied wordt een alternatief aangeboden voor een bezoek aan de parken. Belangrijk is dat deze alternatieven ook onderdeel uitmaken van de merkidentiteit. Op deze wijze kan actief gestuurd worden op de doelgroepen die beter passen op bepaalde alternatieve plekken in het gebied.

Buiten de parken kunnen bezoekers verleid worden activiteiten te ondernemen waarbij natuur doorgaans meer als aantrekkelijk decor wordt gebruikt. De Plezier- en Harmoniezoekers zijn de meest logische doelgroepen om de tussen- en omringende gebieden te laten bezoeken. Voor hen is een breed pakket nodig, in een groene setting, met zogenaamde beleef- of speelnatuur-gerelateerde activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan productontwikkeling in het tussengebied in de lijn van Drenthe Oerprovincie of de weldadigheid van de natuur, met activiteiten die leuk zijn om te doen en actief bezig te zijn. Het aanwezige ondernemerschap in het tussengebied is hierbij leidend.

Dit betekent dat enkele doelgroepen, actieve gebruikers van de natuur die momenteel in de parken aanwezig zijn wellicht beter gefaciliteerd kunnen worden buiten de parken.

Momenteel zijn de parken drukbezocht. Het gevolg is dat gebruikers met verschillende bezoekmotieven niet altijd even goed samengaan. Mountainbikers en ATB-gebruikers geven bijvoorbeeld lage reviewscores voor de paden in met name het Dwingelderveld. De gemiddelde score is een 2,8 (op een schaal van 1 t/m 5 (zie mtbroutes.nl)). Aangegeven wordt dat de route weinig uitdaging kent en grote stukken van de route gedeeld worden met wandel- en ruiterroutes. Zeker op drukke dagen leidt dit tot overlast. In overleg met de vertegenwoordigers van de MTB'ers kan overwogen worden de routes (deels) om te leggen naar het tussengebied. Zo kunnen betere routes gemaakt worden met meer uitdaging, die beter aansluiten op trends (zoals gravelbiken) en op de wensen van de doelgroep.

De Plezier- en Harmoniezoekers hechten veel waarde dat er tijdens het natuurbezoek iets te doen valt. Ze waarderen bijvoorbeeld de aanwezigheid van een speelbos, klimbos, blotevoetenpad, (natuurlijke) zwemplek of een plek om te zonnen. Deze faciliteiten kunnen juist in het tussen- en omringende gebied geprogrammeerd worden, langs nieuwe routes of bij nieuw dagrecreatief aanbod. Aan faciliteiten als een bezoekerscentrum, lezingen en observatiehutten hecht deze Leefstijlen minder waarde.

Op de volgende pagina's staan enkele voorbeelden van activiteiten die goed aansluiten bij een actieve beleving van de natuur.

Activiteiten buiten de parken – (beleef)natuur als fraai decor

OEST Farm & Stay
Binnen dit bedrijf wordt gasten een bijzondere ecobeleving geboden door onder andere de mogelijkheid om te kamperen in het voedselbos op het landgoed, direct te eten van wat er op het land verbouwt wordt en mee te werken aan permacultuur projecten. Een mooi voorbeeld van een actievere vorm van natuurbeleving.

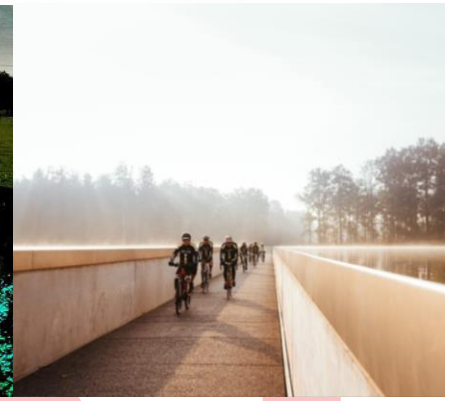
Boerderij De Bytenhof (Rhoon)
De boerderij is sinds 2004 omgevormd tot de sociale en multifunctionele landbouwonderneming. Sindsdien is het hun missie om mensen gastvrij te ontvangen en ze te laten genieten van al het moois van het land. Er wordt dagbesteding geboden aan volwassenen met een verstandelijke of psychosociale beperking, een uitgebreide pluktuin (voor groenten, fruit en bloemen), vergadermogelijkheden, educatieve programma's en start- eindpunt van wandelroutes. Het bedrijf heeft meerdere prijzen gewonnen ("ANWB Het Meest Maatschappelijke Uitje" en "Meest toonaangevend multifunctioneel agrarisch bedrijf van Nederland").

Van Gogh – Roosegaarde Fietspad (Nuenen)
Net buiten Nuenen ligt het fietspad dat oplicht als een sterrennacht. Duizenden fonkelende steentjes verlichten een uniek fietspad in het landschap van Van Gogh. Kunstenaar Daan Roosegaarde ontwikkelde met Heijmans een innovatieve technologie waarbij de steentjes in het asfalt daglicht opslaan en daarmee 's avonds het pad verlichten. Het fietspad maakt onderdeel uit van de Van Gogh Fietsroute die de erfgoedlocaties van Vincent van Gogh in Brabant verbindt. Het is een iconisch fietspad, dat veel bezoekers aantrekt. In Vlaanderen zijn eveneens enkele iconische fietsprojecten gerealiseerd zoals Fietsen door het Water (Genk) en Fietsen door de Bomen (Lommel)

Geertje's Hoeve - Vleuten
Op deze boerderij worden alle landbouwdieren kleinschalig gehouden. Geertje's Hoeve maakt het boerenleven beleefbaar voor jong en oud. De boerderijdieren, kaasmakerij, boerderijwinkel en lunchrestaurant maken een bezoek aan de boerderij laagdrempelig en zeer geschikt voor families met (jonge) kinderen. Door mensen op een laagdrempelige wijze kennis te laten maken met agrarische dieren en eerlijke echte producten verbinden we ze met de natuur en het hedendaagse boerenleven. Dit is een typische voorziening van de gele leefstijl, en waar eventueel lokale agrariërs op kunnen inspelen als aanvullend verdienmodel. Met de Drentse Koe in Ruinerwold is er al een vergelijkbaar voorbeeld te vinden in de regio.

MTB-route Haaksbergen
Deze MTB-route is aangelegd in de buitengebieden van Haaksbergen. Dat betekent veel bossen, landwegen, zacht glooiende akkers, heidevelden en landerijen. Op meerdere plekken zijn parallel aan de doorgaande route aparte paden aangelegd, waarop zogenaamde Technical Trail Features (TTF) zijn aangelegd, oftewel kunstmatige hindernissen van grond, steen en hout. Deze TTF's vereisen meer techniek en zijn dus meer geschikt voor de technisch meer begaafde mountainbiker. In overleg met de MTB-vereniging kan gekeken of iets soortgelijks gerealiseerd kan worden aan de randen of net buiten de parken. Hierbij kan worden aangehaakt op de VAM-berg in Wijster, waar een uitdagend parcours is gemaakt voor MTB-ers.

Survivalrun -Lingezegen
Een zware en veelzijdige vorm van duursport, waarbij het langeafstand lopen gecombineerd wordt met het overwinnen van verschillende zware hindernissen, die veel vragen van de deelnemers die deelnemen aan de landelijk georganiseerde wedstrijden. Een permanent parcours met op gezette tijden een event als deze sluit goed aan bij het idee van het beleefbaar maken van Drenthe Oerprovincie.

Concrete aanbevelingen
Binnen de voorbeelden maken we onderscheid tussen activiteiten in de parken en daarbuiten. Om dit verder uit te werken bevelen we het volgende aan:

- Werk aan clustervorming. Door nieuwe dagrecreatieve ontwikkelingen bij elkaar te clusteren in bijvoorbeeld het tussengebied ontstaat een wisselwerking en een sterkere bezoekmotivatie. Het beste kan de focus hierbij liggen op locaties waar nu al veel bezoekers komen of waar in de toekomst bezoek kan gaan landen. Logische locaties zijn nabij bestaande Natuurpoorten of bij de dorpskernen zoals Diever en Dwingeloo. Hier is immers al veel horeca, parkeergelegenheid en dagrecreatief aanbod te vinden. Het is deels een kwestie van nieuwe aanbod creëren, maar ook deels van het beter vermarkten van wat er al is. Hierbij dient zoveel mogelijk de samenhang gezocht te worden tussen overheid, agrarische en recreatieve ondernemers, dorpsbewoners en natuurorganisaties.

- Aan de hand van een vlekkenplan kan het gebied worden ingedeeld naar voorkeursdoelgroepen. Met schetsontwerpen kan de verbeeldingskracht verder worden aangesproken.

- Overweeg enkele iconische ontwikkelingen buiten de parken die passen bij de merkidentiteit. Dit is vergelijkbaar met het Van Gogh Fietspad bij Nuenen of de voorbeelden uit Vlaanderen. Dit stimuleert bezoek buiten de parken en helpt bij het versterken van de marketing en communicatie van de regio.

- Haak aan op bestaand ondernemerschap. Er is al het nodige aanbod aanwezig in het tussen- en omringende gebied. Zorg ervoor dat er planologisch voldoende ruimte is om hen te laten investeren in nieuw recreatief aanbod. Zorg daarbij voor samenhang met het PPLG en de sociaaleconomische insteek die daarin nodig is.

- Ga het gesprek aan met vertegenwoordigers van parkgebruikers die wellicht niet (meer) tot de primaire doelgroep behoren. Probeer met hen tot een alternatieve oplossing te komen, waarbij eveneens kan worden aangehaakt op nieuwe ontwikkelingen in het tussen- en omringende gebied. Een voorbeeld zijn de MTB-ers, die op verschillende websites relatief lage waarderingsscores toekennen aan het parcours in het Dwingelderveld. Met hen kan gezocht worden naar een alternatieve route, waarbij een verbinding gemaakt kan worden met bestaande ontwikkelingen zoals de VAM-berg in Wijster. Dit is iets dat verder uitgewerkt kan worden in het investerings- en beheerplan.

3.4. SPREIDING IN RUIMTE

Van tussengebied naar een vrijetijdslandschap
Hoe aantrekkelijker het tussen- en omringende gebied, hoe meer mensen hiervoor zullen kiezen. Door te investeren in beleefpunten zoals in de Koloniën, De Drift bij Dwingeloo en verschillende wandel- en fietsknooppunten kan een vrijetijdslandschap worden gecreëerd dat een diverse groep recreanten aanspreekt. De Landschapsbiografie kan benut worden als uitgangspunt om de verhalen van het landschap beter uit te dragen. Wandelroutes worden interessanter op het moment dat recreanten begrijpen hoe het landschap is ontstaan en opgebouwd. Denk hierbij aan het verstevigen van bestaande dorpsommetjes met (iconische) landschapsversterkende elementen, versterking streekbeheer en informatie bij beleefpunten via qr-codes/luisterpunten/app. Het ene gebied leent zich hier beter voor dan het andere.

Aandachtspunten vanuit de data-analyse:
- Het goed spreiden van bezoekers in een belangrijk aandachtspunt. Op dit moment zijn er een aantal concentratiepunten nabij kwetsbare natuurgebieden. Hier moet niet ingezet worden op verdere groei, maar juist op een betere spreiding van bezoek.
- Het tussengebied heeft potentie om toeristisch ontgonnen te worden. Hier liggen kansen om bezoekers een alternatief te bieden voor de parken.
- De drukste concentratiepunten liggen aan de buitenranden van de parken. Het vergt de nodige investeringen om deze bezoekers te verleiden het tussengebied te bezoeken.

Een belangrijk aandachtspunt is dat de grootste bezoekersconcentraties zich momenteel aan de buitenranden van de parken bevinden. De natuurpoorten in Spier, Appelscha, Aekingerzand en Havelte worden het drukst bezocht. Het vergt dus de nodige investeringen om bezoekers te verleiden naar een van de (nieuw te realiseren) parkeerplaatsen te gaan in bijvoorbeeld het tussengebied. Nieuwe ontwikkelingen dienen van dusdanige aard te zijn, dat ze de moeite waard zijn voor bezoekers om een stukje om te rijden.

Daarnaast moeten nieuwe (private) ontwikkelingen buiten de parken onafhankelijk kunnen opereren van de thuismarkt. Deze is namelijk dusdanig klein, gemeente Westerveld heeft ca. 20.000 inwoners, dat het meeste bezoek van buitenaf moet komen. Denk hierbij aan dagbezoek uit de regio of verblijfsbezoek op de campings, hotels en vakantieparken. Een ontwikkeling moet relatief lage exploitatiekosten hebben om de exploitatie rond te kunnen krijgen. Zeker in de wintermaanden zal het bezoek beperkt zijn.

Vanuit een toeristisch-recreatieve clustergedachte kunnen nieuwe ontwikkelingen elkaar versterken. Ook hierbij kan het beste worden aangehaakt op de merkidentiteit. Door verschillende bezoekmotieven bij elkaar te clusteren ontstaat synergie, en een goede mix van consumptie- en productieactiviteiten. Denk aan een cluster van agrarische bedrijven waar allerlei activiteiten aangeboden worden, inclusief horeca, zakelijke dienstverlening en eventueel logies.

Ontwikkeling nieuwe beleefnatuur – Park Lingezegen
De eerste ideeën voor Park Lingezegen ontstonden naar aanleiding van de Vinex. Het plan was: compact bouwen en zorgen voor een uitloopgebied buiten de wijk en de stad. Dit leidde tot ideeën voor een groene zone tussen Arnhem en Nijmegen. In 2008 resulteerde dit in een Masterplan Park Lingezegen, waarin het ruimtelijk ontwerp van het park op hoofdlijnen werd vastgelegd. Het Masterplan bood de basis voor het maken van het bestemmingsplan, gaf richting aan de grondverwerving en –exploitatie en aan concrete inrichtingsplannen. De gemeenten Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe, Stadsregio Arnhem Nijmegen, Staatsbosbeheer, Waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland namen deel aan de organisatie. Sinds 2016 is het park in gebruik voor wandelen, fietsen, (commerciële) activiteiten en evenementen.

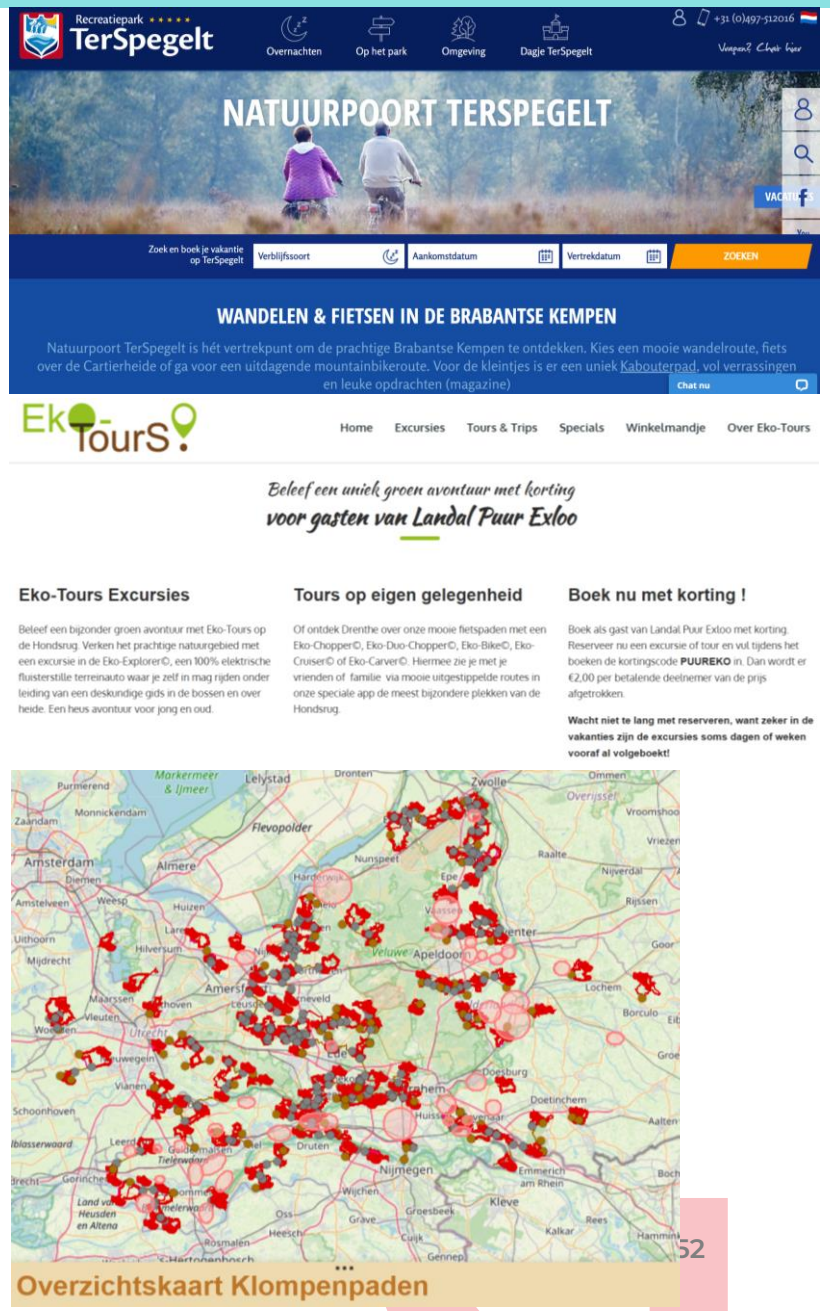
Gebiedscoöperatie zorgt voor samenhang – Buijtenland van Rhoon
De gebiedscoöperatie heeft als doel om het Buijtenland van Rhoon verder te ontwikkelen als gebied waar natuur, landbouw en recreatie hand in hand gaan. De leden zetten zich in voor een mooi cultuurlandschap, waar bijzondere vogels en akkerflora voorkomen, waar boeren met een natuurinclusieve bedrijfsvoering een goede boterham kunnen verdienen en waar inwoners van IJsselmonde en daarbuiten kunnen genieten van rust, ruimte en streekproducten. In de coöperatie zitten boeren, natuurorganisaties, recreatieondernemers en alle anderen die een bijdrage willen leveren aan de ontwikkeling van het gebied. Ondernemers en maatschappelijke organisaties die het gezamenlijk opgestelde streefbeeld onderschrijven en die bijdragen aan de realisatie daarvan kunnen lid worden van de gebiedscoöperatie.

Samenwerking met logiesondernemers – Natuurpoort TerSpegelt
Recreatiebedrijf TerSpegelt heeft op eigen kosten een Natuurpoort inclusief toegankelijk wandel- en kabouterpad aangelegd in de eerste bosstrook naast het bedrijf. Het onderhoud hiervan gebeurt door TerSpegelt, die ook de grond van de parkeerplaatsen in eigendom heeft. Deze wordt multifunctioneel gebruikt door bosbezoekers, restaurantgasten en als overloopparking voor campinggasten. Ook is er een omheinde paardenbak met watervoorziening voor ruiters. Dit is onderdeel van een groot ruiter-netwerk in de Kempen. Sinds de aanleg van de Natuurpoort en de routes die hier starten (door SBB aangelegd) waarderen gasten dit enorm. Door de samenwerking kunnen routes logisch en slim worden aangelegd, waarbij verschillende belangen worden gerespecteerd.

Samen routes bedenken langs cultuur en natuur – Eko Tours Exloo
Met 100% elektrische fluisterstille en milieuvriendelijke voertuigen kunnen gasten van Landal PuurExloo samen met professionele gidsen de omgeving en natuurgebieden verkennen. Voor het uitzetten van de routes wordt nauw samengewerkt met Staatsbosbeheer, het Hunebedcentrum en het Geopark De Hondsrug. Op deze wijze kan een deel van het bezoek gestuurd worden in hun bezoek aan de parken.

Wandelen over boerenland in Gelderland en Utrecht - Klompenpaden
De makers van Klompenpaden – Landschap Erfgoed Utrecht en Stichting Landschapsbeheer Gelderland – willen dat wandelaars kunnen genieten van de mooie omgeving, struinen door het weiland, kleine doorsteekjes ontdekken, een kop koffie bij een boerenerf. Alle Klompenpaden worden ontwikkeld in samenwerking met vrijwilligers en ook na realisatie onderhouden door vrijwilligers. De boeren krijgen een vergoeding wanneer er een route over hun weide- of akker(rand) loopt. Naast de bijverdiensten van de agrariërs worden op deze wijze de cultuurhistorische routes beleefbaar en zichtbaar voor een groter publiek.

Concrete aanbevelingen
Het aantrekkelijker maken van het tussen- en omringende gebied voor toeristisch-recreatief gebruik biedt kansen voor het beter spreiden van bezoekers en inwoners in het gebied. Vanuit het leefstijlenonderzoek blijkt dat alle leefstijlen goed vertegenwoordigd zijn in de parken. Dit betekent dat de parken ook veel bezocht worden door recreanten die natuur meer als fraai decor gebruiken dan als primaire bezoekreden. Een deel van de recreanten kan daarmee verleid worden om te recreëren buiten het gebied, mits de organisatie en activiteiten voldoende aansluiten bij hun recreatieve wensen. Op deze wijze blijven de bestedingen van de recreanten voor het gebied behouden. En de parken worden minder frequent bezocht. We adviseren het volgende:

- Er is al heel veel aanbod in de regio. Van kleine musea, tot dorps-ommetjes. En van culturele voorstellingen (in Diever en Wilhelmina-oord) tot verschillende galeries en ateliers. Het is belangrijk dit goed zichtbaar, zowel digitaal en fysiek, te communiceren richting bezoekers van buitenaf. Denk bijvoorbeeld aan het stimuleren van combinatie-bezoeken, dat bezoekers korting krijgen als ze meerdere activiteiten ondernemen in het tussen- en omringende gebied.

- Creatie van lichtgroene en parkachtige beleefnatuur door middel van kleine initiatieven die passen bij Drenthe en Ooststellingwerf zoals, speel- en oernatuur van Staatsbosbeheer, ouder- en kindsurvival-weekenden, plankennatuur, blotevoetenpad, laarzenpad en kabouter-paden. Deze kunnen eventueel deels aan de randen van de Nationale Parken gerealiseerd worden, in de gebieden waar geen kwetsbare natuur is. De meeste bezoekers, zeker met jonge kinderen, gaan niet diep de parken in en kunnen goed aan de randen van de parken worden gefaciliteerd op het moment dat daar voldoende aanbod is.

- In veel provincies zijn klompenpaden aangebracht waar wandelaars langs boerenerven en over hun landerijen kunnen wandelen. De agrariërs krijgen hier dan een kleine vergoeding voor. Vaak lopen deze routes langs de natuurgebieden, zodat recreanten een combinatie van groene en meer agrarische landschappen te zien krijgen. Dit kan een mooie aanvulling zijn als onderdeel van het wandelnetwerk, en kan toekomstige recreatieve clusters met elkaar verbinden. Deze routes kunnen starten vanaf de bestaande parkeerplaatsen, van waaruit het tussen- en omringende gebied bezocht kan worden.

- Het beleidsmatig ondersteunen van dagrecreatieve ontwikkelingen in het tussen- en omringende gebied. De nodige agrarische bedrijven zullen de komende jaren zoeken naar passende multifunctionele activiteiten en verdienmodellen. Een toeristisch-recreatieve ontwikkeling kan voor diverse ondernemers een deel van de oplossing zijn. Dit kan zowel meer gebiedsgericht als bedrijfsgericht werken. Belangrijk is goed in kaart te brengen welke agrariërs kansen zien voor nieuwe verdienmodellen gericht op recreatie, en hier gerichte ondersteuning bij te zoeken.

- Gebiedsgerichte creatie van nieuwe (beleef)natuur. Dit kan twee kanten op werken. Enerzijds door de realisatie van nieuwe donkergroene natuur. Hier krijgen kwetsbare habitat- en vogelsoorten meer ruimte, zodat de algehele kwaliteit van de natuur versterkt wordt. En anderzijds door de creatie van lichtgroene beleefnatuur in een natuurparkachtige omgeving. Hier ligt de focus op natuurgerichte events, activiteiten en educatie. De voorbeelden in Linge en Rhoon (zie pag. 50) dienen hierbij als inspiratie.

3.5. SPREIDING IN TIJD

Mensen zijn graag baas over hun eigen vrijetijd. Dit maakt het geen gemakkelijke opgave om bezoekers op andere momenten de parken te laten bezoeken dan op de geijkte piekmomenten, zoals de zondagen en tijdens de (school)vakanties. Op zondagmiddagen zijn er immers minder concurrerende activiteiten dan op andere dagdelen in de week. En het is niet altijd mogelijk om op zaterdag en woensdagmiddag activiteiten te organiseren vanwege sport en verenigingsleven. Hier ligt evenwel een belangrijke opgave, namelijk de piekmomenten op met name de zondagmiddagen af te remmen. Dit komt zowel de natuur als de toeristische beleving ten goede.

Er zijn verschillende manieren om bezoekers beter te spreiden over de dag. Dit varieert van wat softere tot hardere maatregelen. Deze laatste kunnen politiek gevoelig liggen. Het meest wenselijk is om mensen te verleiden om op andere tijden de natuur te bezoeken door te communiceren dat het op zondag drukker is dan op andere momenten.

Aandachtspunten vanuit de data-analyse:

- De bezoekerspiek ligt bijna altijd op zondagmiddagen. Op deze dagen kan worden ingezet op een betere spreiding van het bezoek.
- Op zondagmiddagen ligt de peik meestal tussen 13 uur en 16 uur.
- Ook in de vakantieperioden is het drukker dan gemiddeld.
- Bezoekers uit de regio ervaren hun bezoek eerder als ‘druk’ dan bezoekers van verder weg. Deze groep kan wellicht verleid worden hun bezoek op een ander moment in te plannen.

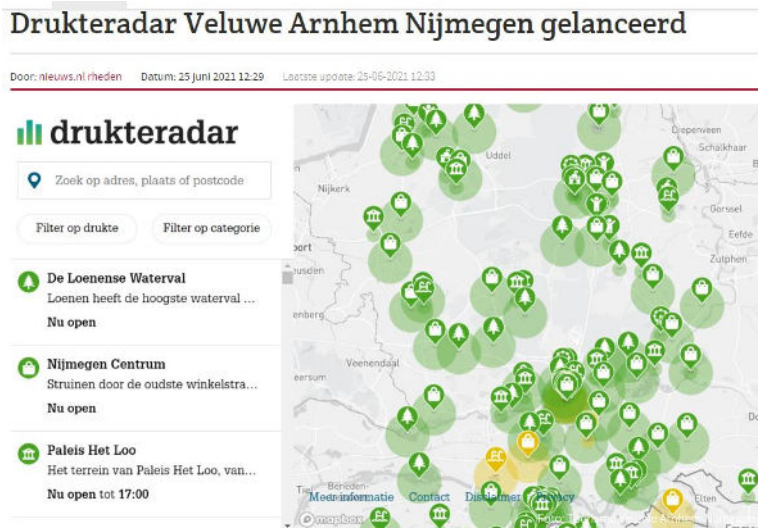
Spreiden in tijd kan werken

Uit onderzoek van Breda University of Applied Sciences (BUas), NBTC, MarketingOost en Travel with Zoey blijkt dat bezoekers zich laten spreiden door informatie. Ofwel, mensen zijn te verleiden tot bezoek aan andere (minder drukke) locaties. Informatie die bezoekers krijgen (bijv. via een app, website of chatbot) beïnvloedt hun gedrag. Ze reageren op digitale aanbevelingssystemen. In dit onderzoek werden verblijfsgasten van tien verschillende vakantieparken in Overijssel intensief gevolgd. Zij deden voor, tijdens en na hun vakantie verslag van hun vakantie-ervaring, -waardering en hun levenskwaliteit. En mensen bleken niet alleen te sturen, maar de groep met mensen die niet naar de hotspots gestuurd werden, hadden een net zo leuke vakantie. Dit onderzoek laat dus zien dat het mogelijk is om bezoekers op drukke momenten te verleiden naar alternatieve locaties, mits de informatievoorziening goed op orde is.

Op de volgende pagina’s staan enkele tools hoe bezoekers verleid kunnen worden om hun bezoek op een ander tijdstip in te plannen. De tools variëren van softere tot harde maatregelen.

Bron: Ervaar Overijssel. *Optimale toeristische ervaring en dichtheid in Overijssel via sociale interactie in het conversational recommender system, Travel With Zoey*, BUAS 2022.

Drukteradar– Veluwe Arnhem-Nijmegen
Een drukteradar biedt de inwoners en bezoekers, op een laagdrempelige manier, inzicht in de actuele drukte en in alternatieve locaties om de drukte te kunnen ontlopen. Zo kan iedereen genieten van de rust en de ruimte in de natuur en in de omliggende gebieden op de manier dat zij dat prettig vinden. De drukteradar is online te vinden op websites van toeristische ondernemers, mediapartners en de eigen toeristische kanalen van de Veluwe. In het hoogseizoen raadpleegden ruim 46.000 online bezoekers de drukteradar. Aandachtspunt is de kwaliteit van dergelijke tools. In praktijk zijn ze nog niet zo gebruiksvriendelijk en relevant voor gebruikers. Het aantal gebruikers blijkt minder groot dan vooraf verwacht. Attractieparken als De Efteling zijn een stuk verder met deze ontwikkeling. Op basis van real-time wachtrij-informatie stimuleren ze bezoekers op een ander moment een drukke attractie te bezoeken. De Efteling-app is ook voor andere (commerciële) doeleinden te benutten.

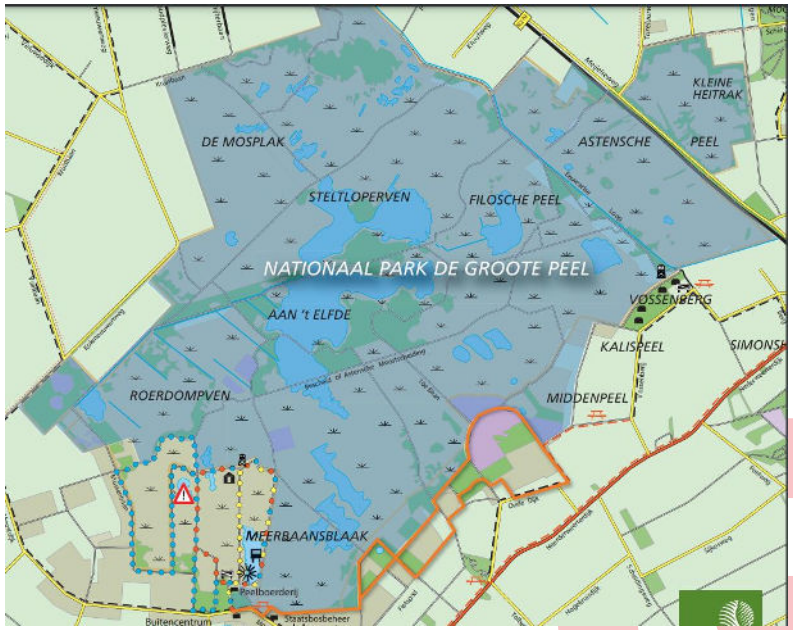

Betaald parkeren – Nationaal Park Zuid-Kennemerland
Om bezoekers beter te spreiden hebben sommige Nationale Parken betaald parkeren ingevoerd. Het NP Zuid-Kennemerland heeft bijvoorbeeld een mix van gratis en betaalde parkeerterreinen. In dit laatste geval is het eerste half uur is gratis. Ook zijn er mogelijkheden voor het aanschaffen van een jaarkaart voor frequente bezoekers. Betaald parkeren geldt voor de terreinen die in eigendom zijn van PWN, het drinkwaterbedrijf in Noord-Holland dat, in opdracht van de provincie Noord-Holland, het Noordhollands Duinreservaat en een deel van het NP Zuid-Kennemerland beheert. Hiervoor ontvangen ze geen subsidie, en deels moet het beheer dus terugverdiend worden via parkeerinkomsten. Bijkomend voordeel is dat niet alleen het gebruik van het OV en de fiets wordt gestimuleerd, maar er ontstaat ook een financiële prikkel om uit te wijken naar andere, minder druk bezochte, parkeerplaatsen.

Entree heffen – Nationaal Park De Hoge Veluwe
Al sinds lange tijd moet er entree betaald worden voor een bezoek aan NP De Hoge Veluwe. Daarnaast moet extra betaald worden voor een parkeerkaart en entree voor het Kröller-Müller Museum. Wel zijn er kortingen voor kinderen en schoolklassen bezoeken het park gratis. Ook enkele natuurgebieden aan de kust heffen entree, al gaat het daar vaak om een paar euro. Het heffen van entree is een effectief middel om bezoekersaantallen te kunnen begrenzen. De Hoge Veluwe trekt op jaarbasis ca. 500.000 bezoekers (bron: Jaarverslag de Hoge Veluwe, 2021), het nabijgelegen en gratis te bezoeken NP Veluwezoom trekt een veelvoud aan bezoekers. (ca. 2 miljoen, bron: NP Veluwezoom 100 jaar vernieuwend beheer). Eventueel kan door middel van *dynamic pricing* nog gerichter gestuurd worden op spreiding van toeristen.

Tijdelijk afsluiten delen van het park – Nationaal Park De Hooge Peel
In NP de Hooge Peel zijn verschillende gebieden zijn in het broedseizoen, van 15 maart tot 15 juli, gedeeltelijk voor publiek gesloten. Tijdens de vogeltrek van 15 oktober tot 30 november is het gebied nogmaals gedeeltelijk voor publiek gesloten. Door de afsluitingen is het niet mogelijk om o.a. het kerngebied in de Deurnsche Peel te bezoeken tijdens het broedseizoen. Tijdens deze perioden wordt extra ingezet op voorlichting voor het publiek en ook wordt er extra toezicht gehouden. Mochten wandelaars meerdere keren worden aangesproken op hun gedrag kunnen er ook boetes worden uitgedeeld. Dit is een ingrijpende maar effectieve maatregel om bezoekers niet op ongewenste tijden in een bepaald gebied te laten recreëren.

Concrete aanbevelingen
De meeste middelen om bezoekersdruk op bepaalde momenten te verminderen zijn vrij rigoureus van aard. Deze maatregelen zijn niet altijd populair, en vergen veel capaciteit en handhaving. Het is ook de vraag in hoeverre deze maatregelen passen bij het open karakter van de parken in de Drents-Friese Grensstreek. Het OV is beperkt, wat mogelijk wildparkeren in de hand werkt. Daarbij hebben ze een ander nadeel, namelijk dat een deel van de positieve natuurervaring wordt weggehaald bij bezoekers. Een positieve natuurervaring creëert levenslang een hart voor de natuur en draagvlak voor natuurbehoud. Dat pleit voor een gastvrije benadering van tijdsgebonden sturingsmiddelen. Overwogen kan daarom worden om andere, meer gebiedsgerichte maatregelen te nemen, passend bij de ambities van de regio.

- Het op 'slot' zetten van groeimogelijkheden van bepaalde parkeerplaatsen. Sommige parkeerterreinen liggen dicht bij zeer kwetsbare natuurgebieden. Zo lopen bezoekers vanuit parkeerplaats Aekingerzand direct de Kale Duinen op, wat een zeer kwetsbaar gebied is in het Drents-Friese Wold. Overwogen kan worden om op deze, en eventueel andere parkeerplaatsen die dicht bij kwetsbare gebieden liggen, maatregelen te nemen om het bezoek te verminderen. Hierbij kan gedacht worden aan het beperken van het aantal voorzieningen (voor zover dit nog niet gedaan is), of eventueel een deel van het parkeerterrein te verplaatsen naar een ander deel van het park waar meer ontwikkelruimte is. Veel bezoekers blijven op korte afstand van de parkeerplaatsen. Het aanbod en variatie aan parkeerplaatsen zijn dus belangrijke mechanismes om drukte te sturen.

- Ook zijn maatregelen mogelijk die de kwaliteit of grootte van het leefgebied verbeteren. Eén van de manieren waarop natuur- en systeemherstel aangepakt kan worden, is door een integrale, gebiedsspecifieke aanpak. Het toevoegen van extra leefgebied voor kwetsbare vogels en reptielen draagt bij aan de instand-houdingsdoelstellingen. Het beste is als landbouworganisaties, milieuorganisaties, grondorganisaties, Recreatieschap en natuurorganisaties hier gezamenlijk mee aan de slag gaan.

4 Bijlagen

Bron: Beelbank Marketing Drenthe.

UITLEG BIJ BIJLAGEN

Op de volgende pagina's staat per tellocatie de belangrijkste feiten en cijfers opgesomd. De pagina's moeten als volgt worden gelezen:

- **Linksboven:** Hier staat de ingetekende tellocatie afgebeeld ('hyper fence'). De mobiele telefoons van passanten binnen deze tellocatie die onderdeel zijn van he mobile panel van Resono maken onderdeel uit van de tellingen. Fietspaden en doorgaande wegen zijn zoveel mogelijk buiten de tellocaties gelaten.

- **Rechtsboven**: Per tellocatie staan in deze grafiek de resultaten op dagniveau weergegeven voor de periode 1 mei 2022 tot 1 maart 2023. . Zowel het aantal bezoeken, unieke bezoekers en het terugkerend bezoek staat in de grafiek weergegeven.

  - *Een bezoeker* is iemand die in een locatie wordt geteld. Een bezoeker kan in een periode meerdere malen worden meegenomen in een telling. Wanneer een bezoeker een locatie verlaat en later weer terugkomt wordt kan deze twee keer worden geteld als bezoeker. Voor dit onderzoek hebben we het aantal bezoeken begrensd op maximaal vier bezoeken per dag, met een time-out periode van tenminste een uur.

  - *Een unieke bezoeker* is iemand die in een locatie één keer wordt geteld. Een unieke bezoeker wordt bij een volgend bezoek niet meer geteld.

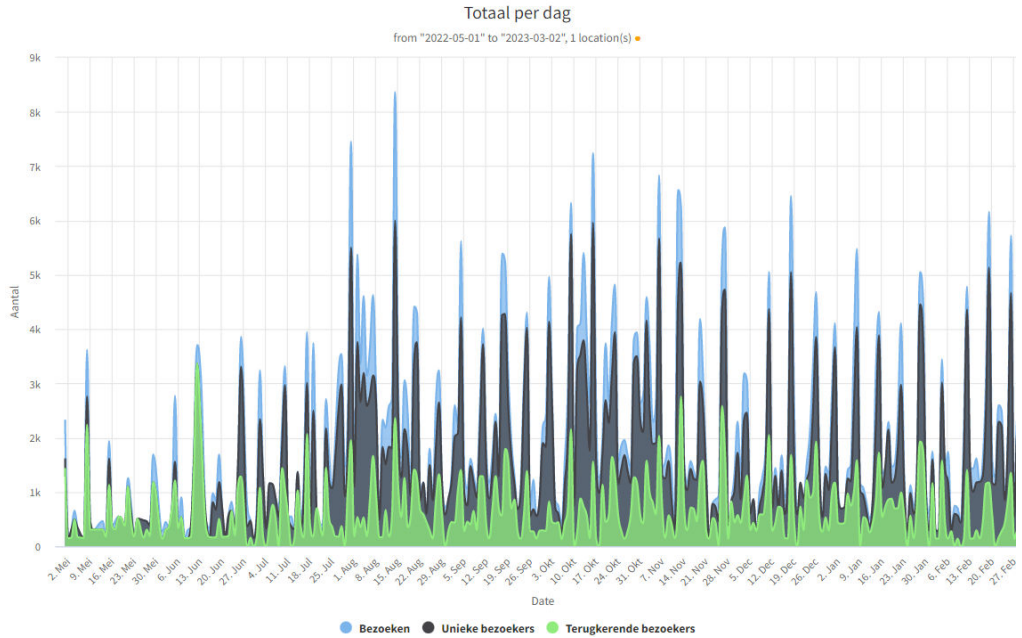
  - *Een terugkerende bezoeker* is een bezoeker die terugkomt in een bepaalde periode op een locatie. In de dag- en maandoverzichten wordt een terugkerende bezoeker iedere keer dat ze gemeten worden op een locatie geteld. Een terugkerende bezoeker wordt gemeten op basis van alle bezoekers data die beschikbaar is van een locatie. Wanneer er wordt gestart met meten op een locatie wordt een bezoeker als terugkerend geteld de tweede dag dat ze gemeten worden op de locatie. De bezoeker blijft vanaf dat moment een terugkerende bezoeker voor die locatie.

- **Linksonder**: In deze tabel staan de aantallen bezoeken, unieke bezoekers en het terugkerend bezoek op maandniveau opgesomd.

- **Rechtsonder**: Hier staat per tellocatie de herkomst van het totaal aantal bezoeken opgesomd. De herkomst is onderverdeeld in vier categorieën: De eigen gemeente, de omringende gemeenten, de overige gemeenten in Nederland en het aandeel van de herkomst onbekend is. Van deze laatste categorie is de herkomst onbekend vanwege het niet behalen van de ondergrens bij de tellingen. Als deze ondergrens niet wordt behaald dan wordt de herkomst niet getoond in verband met privacywetgeving. In de praktijk behoort een groot deel van dit percentage tot de categorie 'elders', aangezien de ondergrens van de eigen en omringende gemeenten in veel gevallen ruimschoots behaald wordt.

BUITENCENTRUM DRENTS FRIESE WOLD (1)

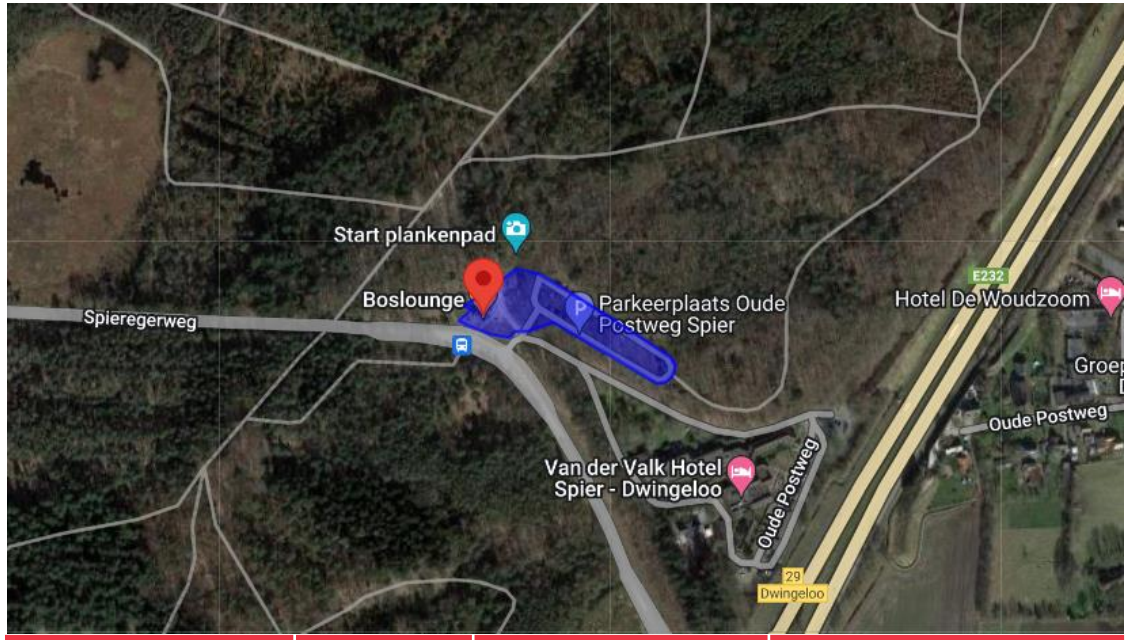

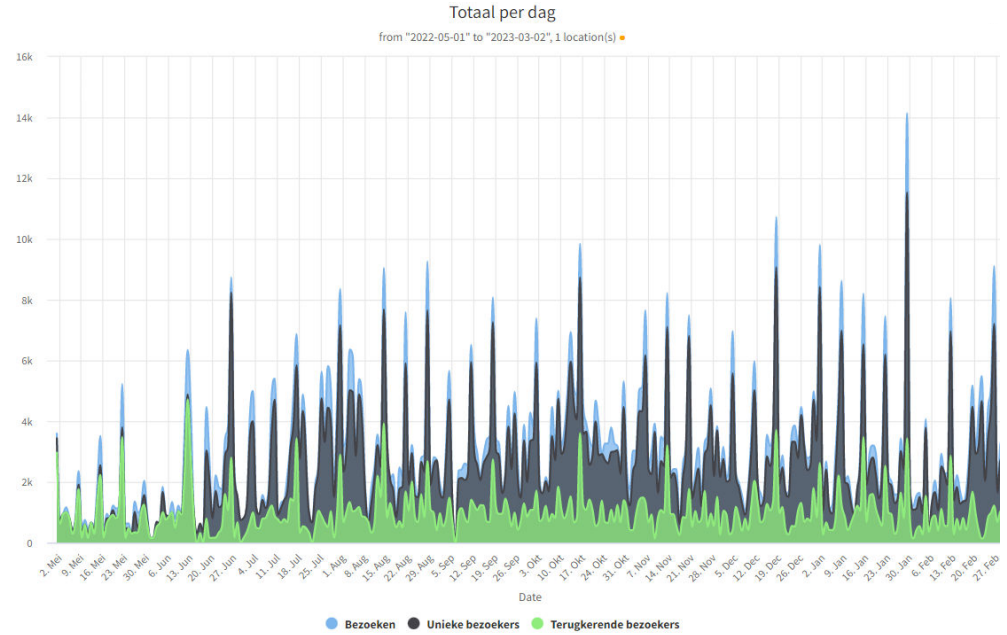

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	19.000	13.000	10.500
Juni 2022	29.000	21.500	15.000
Juli 2022	54.500	37.500	13.000
Augustus 2022	81.500	54.000	14.500
September 2022	65.000	47.500	14.000
Oktober 2022	91.000	64.000	13.500
November 2022	74.000	48.500	18.000
December 2022	59.000	40.000	15.000
Januari 2023	61.000	41.000	14.500
Februari 2023	54.000	42.000	10.500

HERKOMST	OOSTSTELLING WERF	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	25%	22%	38%	15%
Juni 2022	16%	21%	37%	27%
Juli 2022	16%	15%	51%	18%
Augustus 2022	11%	14%	62%	14%
September 2022	16%	16%	56%	12%
Oktober 2022	9%	11%	71%	9%
November 2022	11%	18%	60%	11%
December 2022	12%	23%	51%	14%
Januari 2023	15%	26%	49%	10%
Februari 2023	6%	16%	59%	18%

NATUURPOORT SPIER (2)

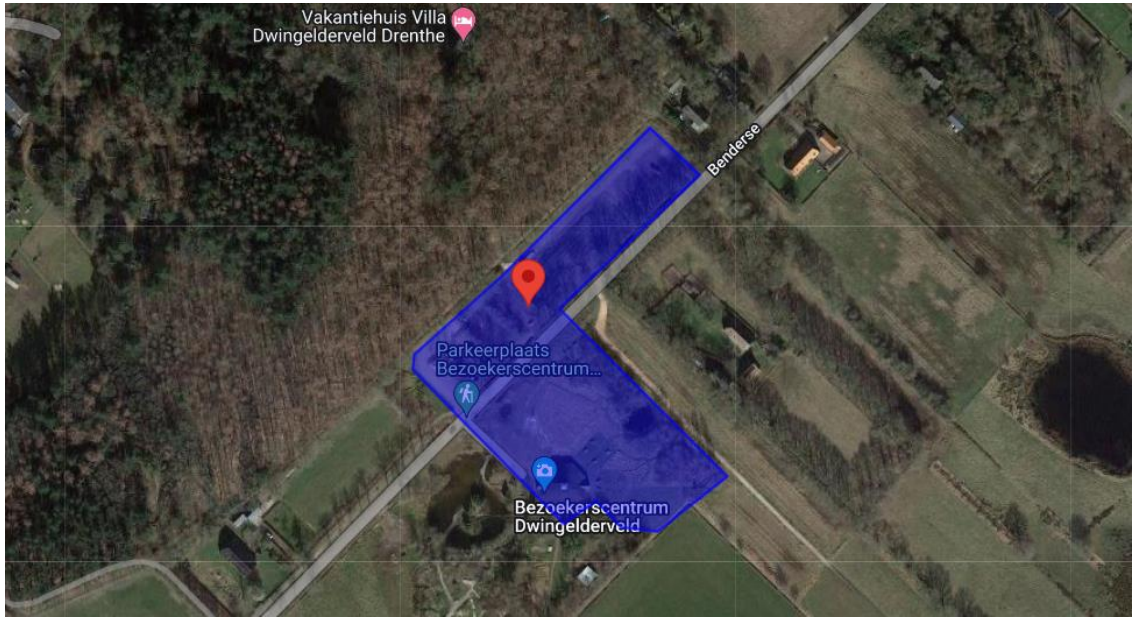

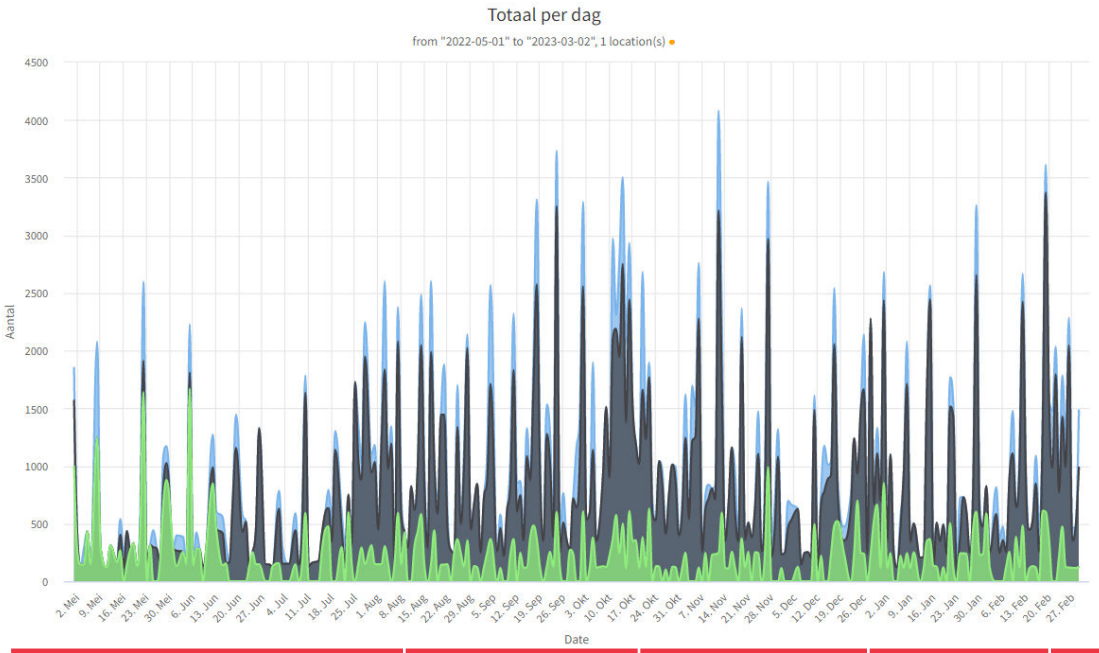

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	38.500	28.000	24.000
Juni 2022	61.500	48.000	25.000
Juli 2022	97.500	76.500	22.000
Augustus 2022	107.000	79.000	27.000
September 2022	94.500	72.500	23.500
Oktober 2022	124.000	88.500	22.000
November 2022	102.000	76.500	20.500
December 2022	101.000	77.500	24.000
Januari 2023	105.500	79.000	27.000
Februari 2023	84.500	66.000	18.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	7%	34%	46%	13%
Juni 2022	6%	33%	48%	13%
Juli 2022	5%	26%	57%	12%
Augustus 2022	5%	25%	59%	12%
September 2022	8%	31%	50%	11%
Oktober 2022	6%	24%	61%	10%
November 2022	7%	25%	58%	10%
December 2022	5%	32%	53%	10%
Januari 2023	8%	36%	48%	8%
Februari 2023	7%	30%	50%	12%

BEZOEKERSCENTRUM DWINGELDERVELD (3)

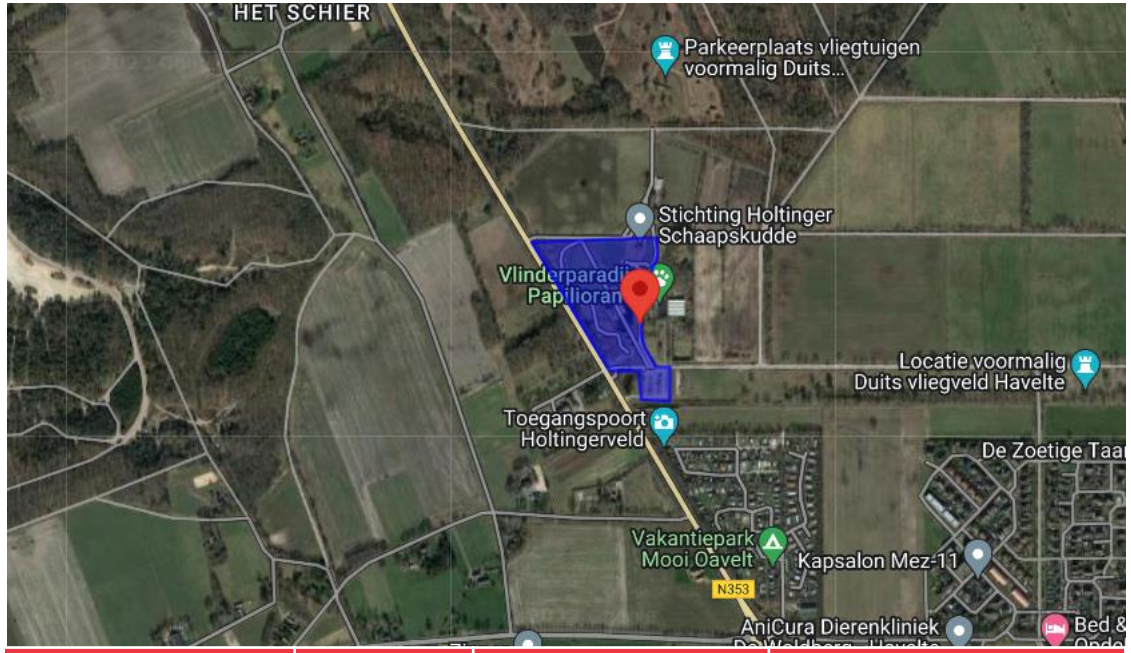

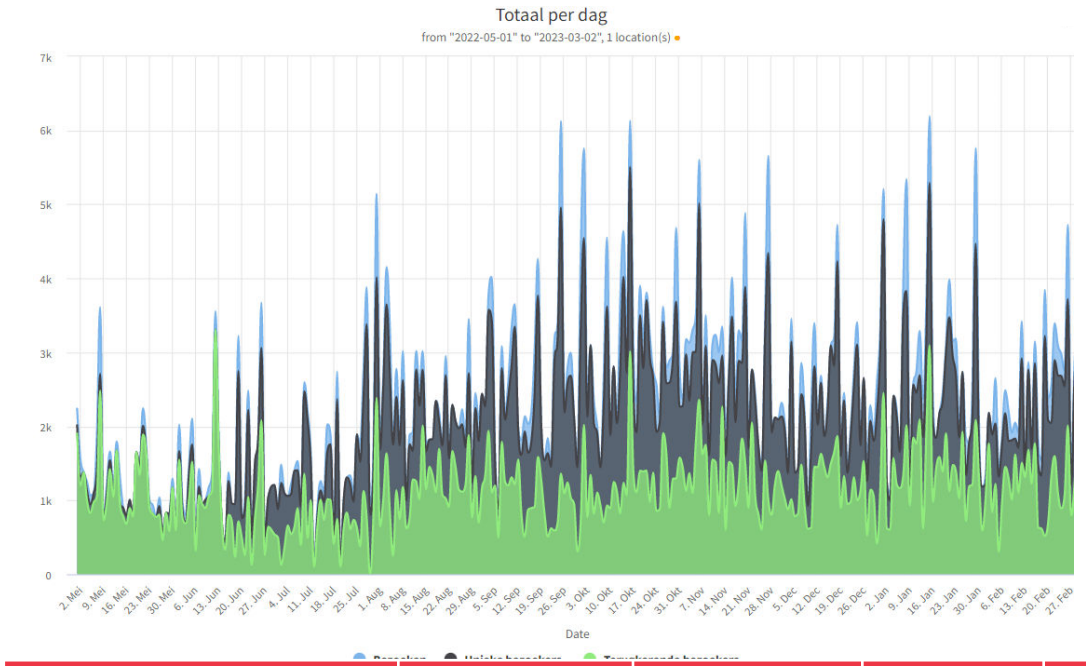

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	15.500	10.500	8.000
Juni 2022	13.000	10.500	5.000
Juli 2022	19.000	15.500	4.000
Augustus 2022	33.000	27.000	5.500
September 2022	31.500	25.000	5.000
Oktober 2022	45.000	34.000	4.500
November 2022	35.000	28.000	4.500
December 2022	24.500	20.000	4.000
Januari 2023	26.500	21.500	5.000
Februari 2023	30.500	24.500	4.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	23%	21%	29%	26%
Juni 2022	9%	31%	19%	41%
Juli 2022	10%	29%	36%	25%
Augustus 2022	4%	16%	55%	25%
September 2022	8%	13%	54%	25%
Oktober 2022	10%	15%	56%	19%
November 2022	7%	14%	57%	22%
December 2022	12%	21%	43%	24%
Januari 2023	13%	33%	33%	21%
Februari 2023	12%	26%	38%	24%

TOEGANGSPOORT HOLTINGERVELD (4)

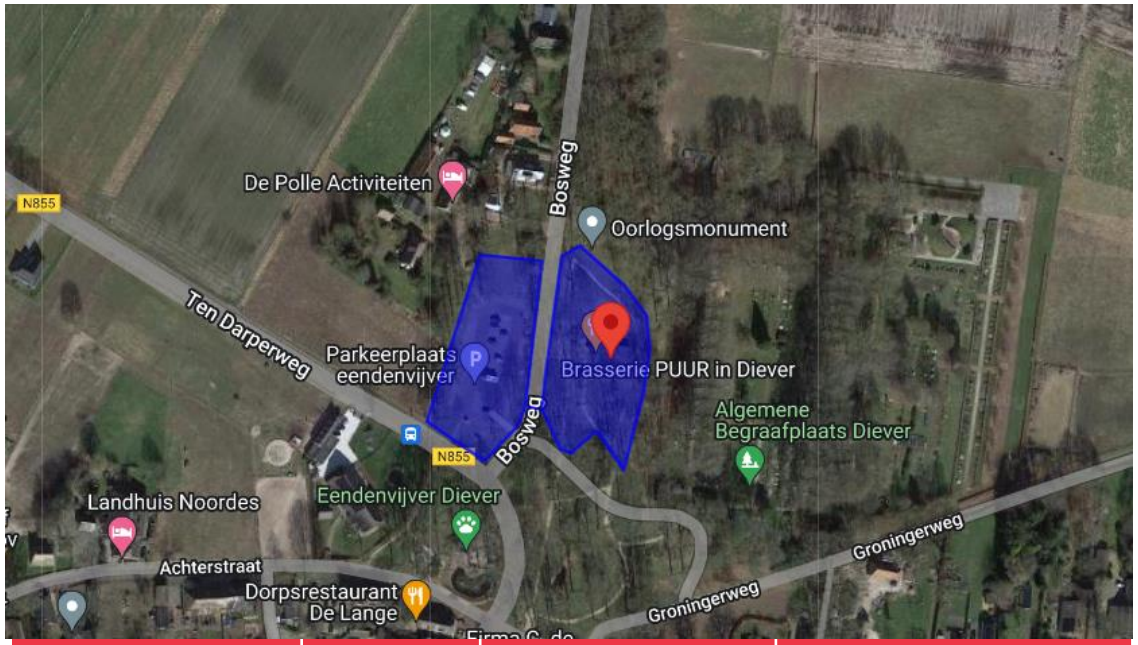

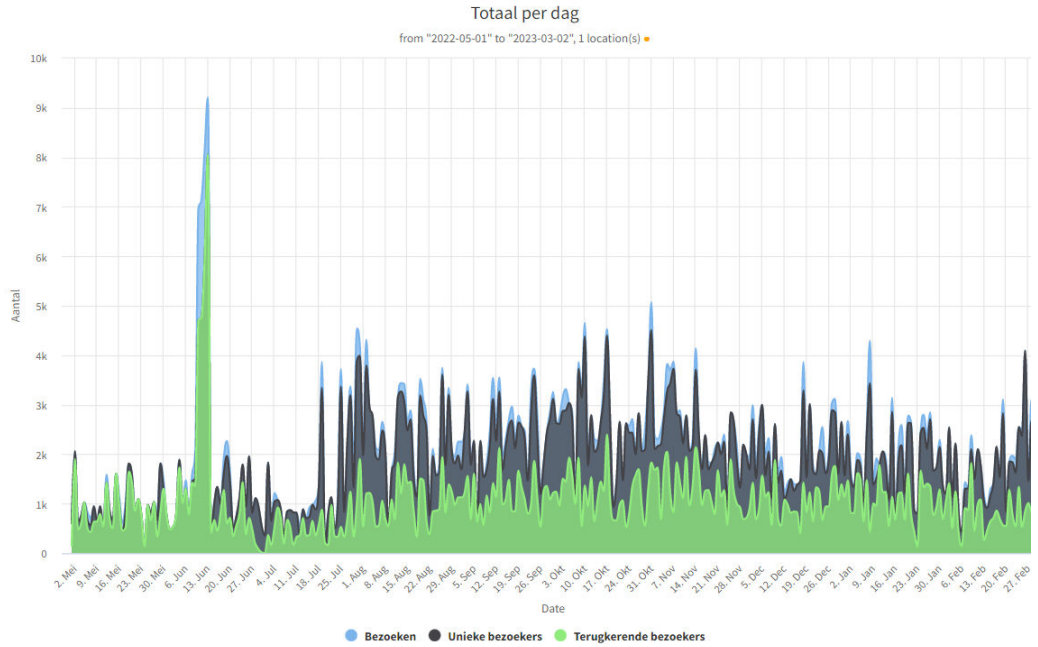

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	40.500	25.500	23.000
Juni 2022	41.000	32.500	22.500
Juli 2022	49.500	37.000	16.000
Augustus 2022	71.000	49.500	23.000
September 2022	78.500	59.000	21.500
Oktober 2022	100.000	67.500	23.000
November 2022	89.000	61.500	25.500
December 2022	73.000	52.500	22.000
Januari 2023	87.000	58.000	28.500
Februari 2023	67.500	46.000	20.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	24%	43%	17%	16%
Juni 2022	16%	41%	29%	14%
Juli 2022	19%	37%	30%	13%
Augustus 2022	18%	36%	35%	12%
September 2022	19%	39%	31%	12%
Oktober 2022	19%	37%	36%	8%
November 2022	20%	37%	36%	7%
December 2022	21%	38%	32%	9%
Januari 2023	18%	43%	32%	8%
Februari 2023	19%	39%	29%	13%

TIP DIEVER (5)

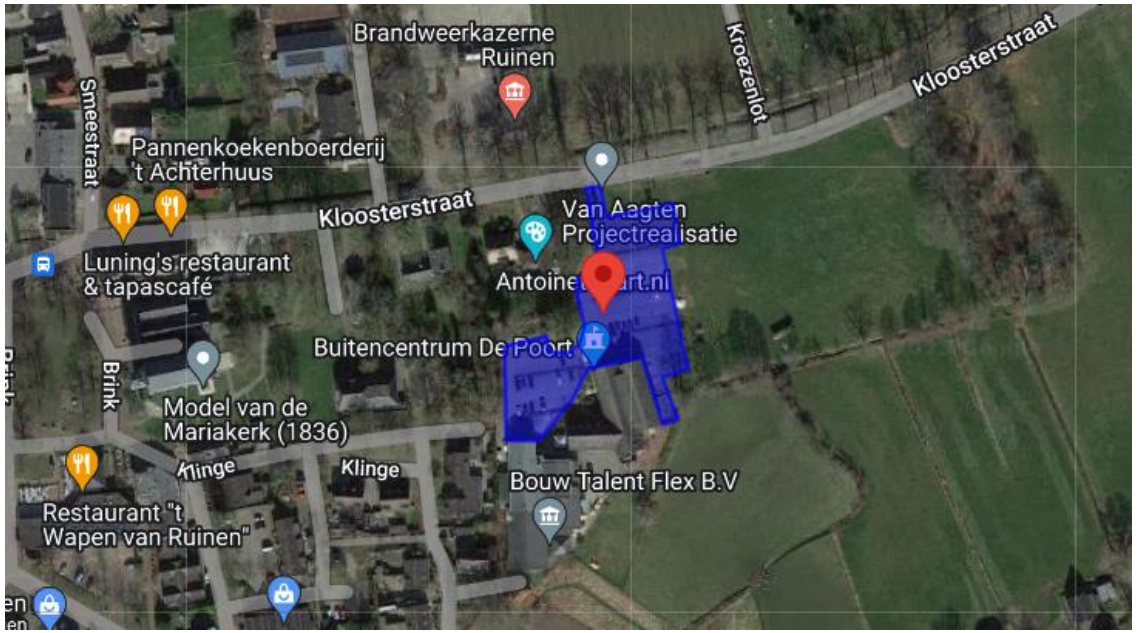

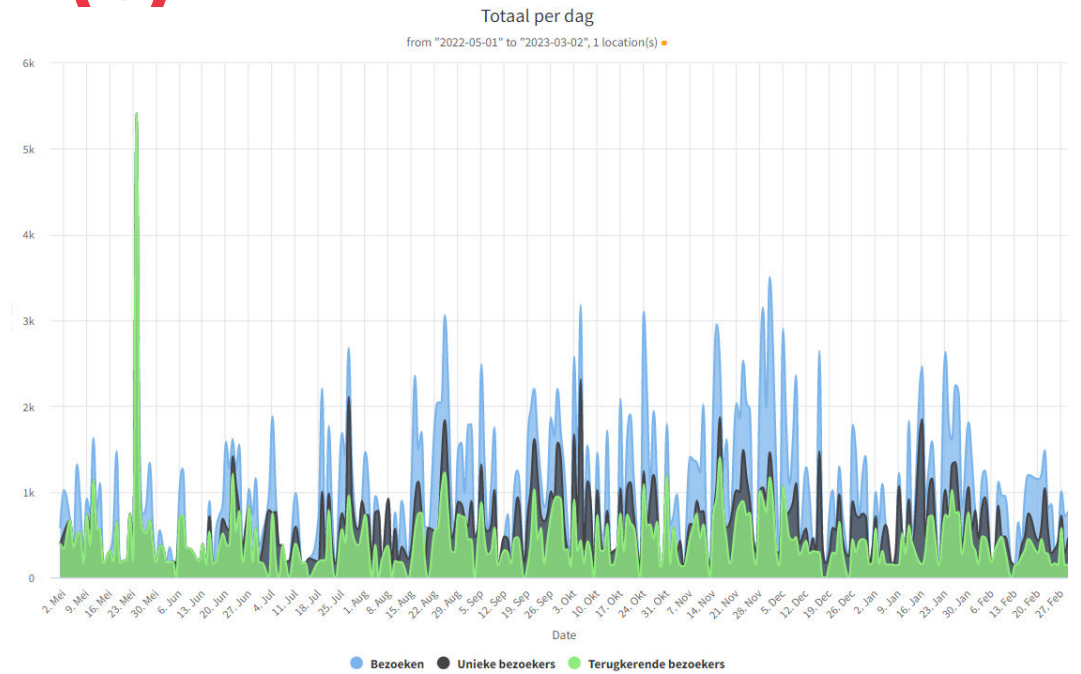
NB: Sterke piek in 2de weekend juni niet helemaal goed te verklaren. Dit weekend waren er wel twee evenementen (ringsteken en kunstwandeling).

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	31.000	20.500	17.000
Juni 2022	60.500	35.000	27.500
Juli 2022	44.500	34.500	12.500
Augustus 2022	74.500	53.000	18.000
September 2022	73.500	49.500	19.500
Oktober 2022	85.500	57.500	19.000
November 2022	74.000	48.500	20.000
December 2022	65.000	43.000	18.500
Januari 2023	62.000	39.500	16.500
Februari 2023	51.000	37.500	13.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	55%	17%	17%	11%
Juni 2022	52%	14%	28%	7%
Juli 2022	31%	18%	32%	20%
Augustus 2022	37%	13%	34%	16%
September 2022	39%	19%	28%	14%
Oktober 2022	33%	20%	38%	10%
November 2022	39%	20%	25%	17%
December 2022	40%	20%	31%	9%
Januari 2023	44%	21%	25%	10%
Februari 2023	34%	26%	27%	13%

BUITENCENTRUM DE POORT (6)

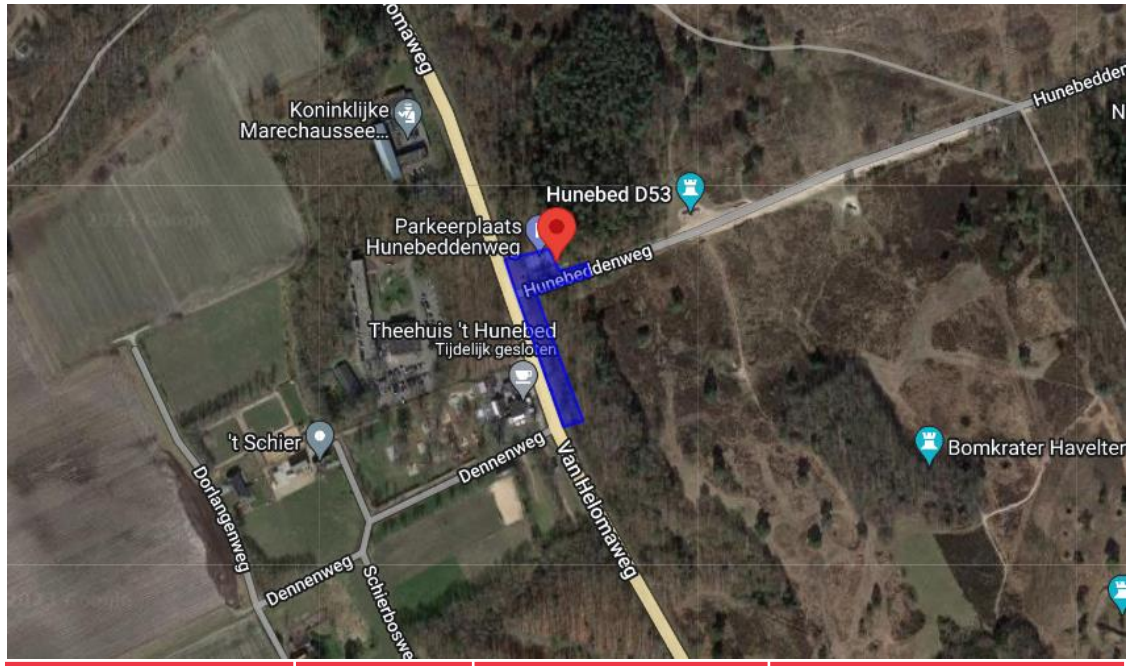

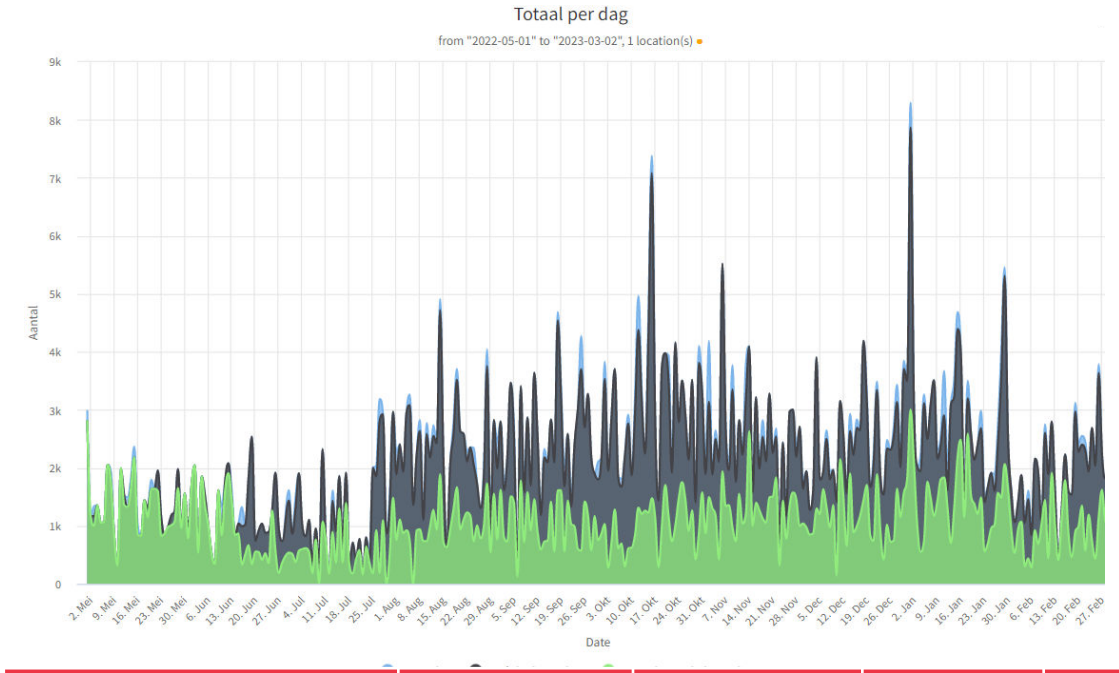

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	25.000	13.500	13.000
Juni 2022	20.000	8.500	6.500
Juli 2022	21.500	9.500	3.500
Augustus 2022	32.500	11.500	5.000
September 2022	35.000	13.000	5.500
Oktober 2022	35.500	11.500	5.500
November 2022	40.500	8.000	4.500
December 2022	35.500	11.500	5.000
Januari 2023	30.500	11.000	4.500
Februari 2023	18.500	7.500	2.500

HERKOMST	DE WOLDEN	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	56%	18%	20%	6%
Juni 2022	25%	53%	17%	6%
Juli 2022	15%	51%	13%	21%
Augustus 2022	13%	69%	14%	4%
September 2022	20%	57%	11%	12%
Oktober 2022	28%	55%	11%	7%
November 2022	9%	75%	4%	12%
December 2022	18%	60%	6%	16%
Januari 2023	13%	62%	9%	16%
Februari 2023	19%	57%	12%	12%

THEEHUIS 'T HUNEBED (7)

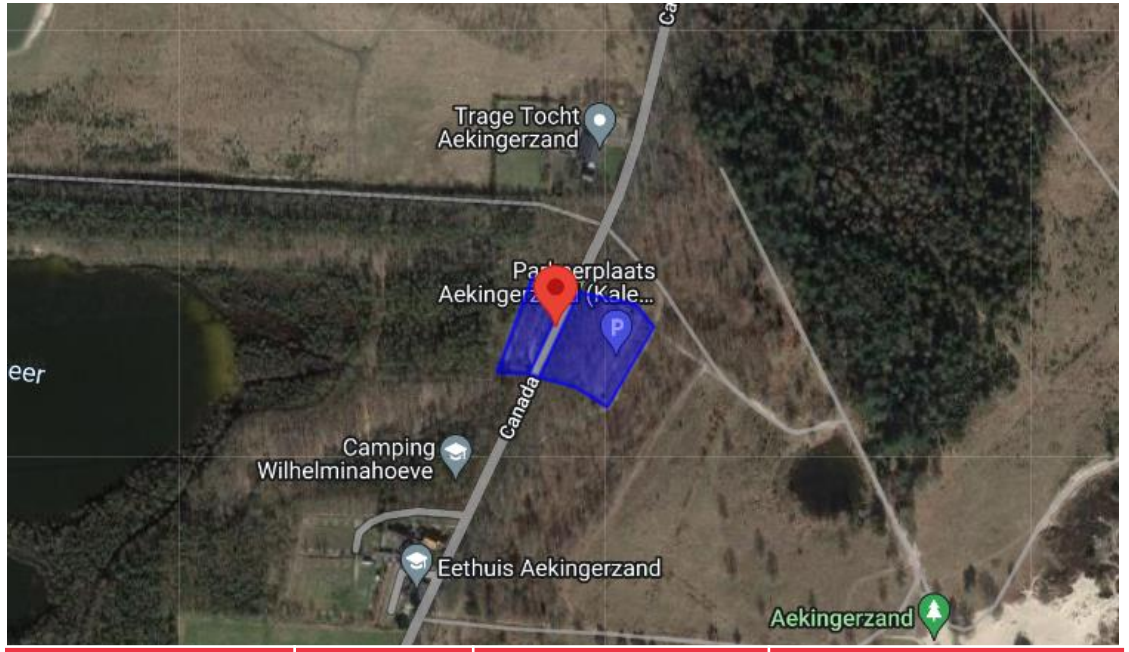

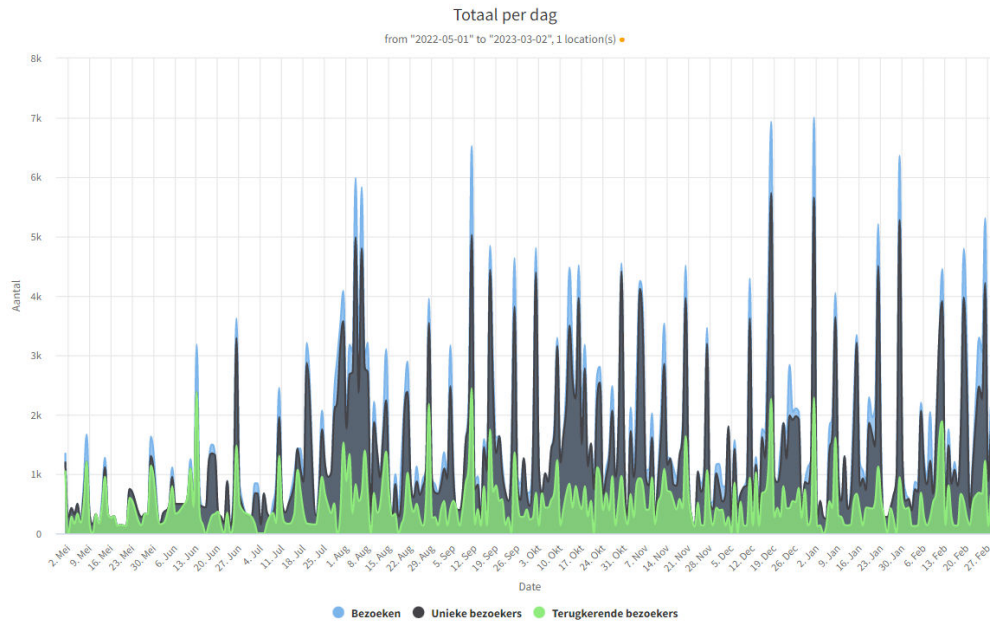

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	44.000	30.500	28.500
Juni 2022	37.500	33.000	23.000
Juli 2022	38.500	33.000	14.500
Augustus 2022	74.000	60.000	23.500
September 2022	75.500	61.500	22.000
Oktober 2022	96.500	78.500	21.000
November 2022	79.000	61.500	26.000
December 2022	77.000	58.000	23.000
Januari 2023	92.500	66.500	28.500
Februari 2023	54.500	44.000	18.000

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	30%	36%	18%	16%
Juni 2022	17%	35%	31%	16%
Juli 2022	17%	38%	26%	20%
Augustus 2022	17%	34%	33%	17%
September 2022	16%	40%	28%	16%
Oktober 2022	18%	35%	36%	10%
November 2022	20%	38%	31%	11%
December 2022	18%	45%	27%	10%
Januari 2023	15%	43%	33%	9%
Februari 2023	22%	36%	27%	15%

PARKEERPLAATS AEKINGERMEER/AEKINGERZAND (8)

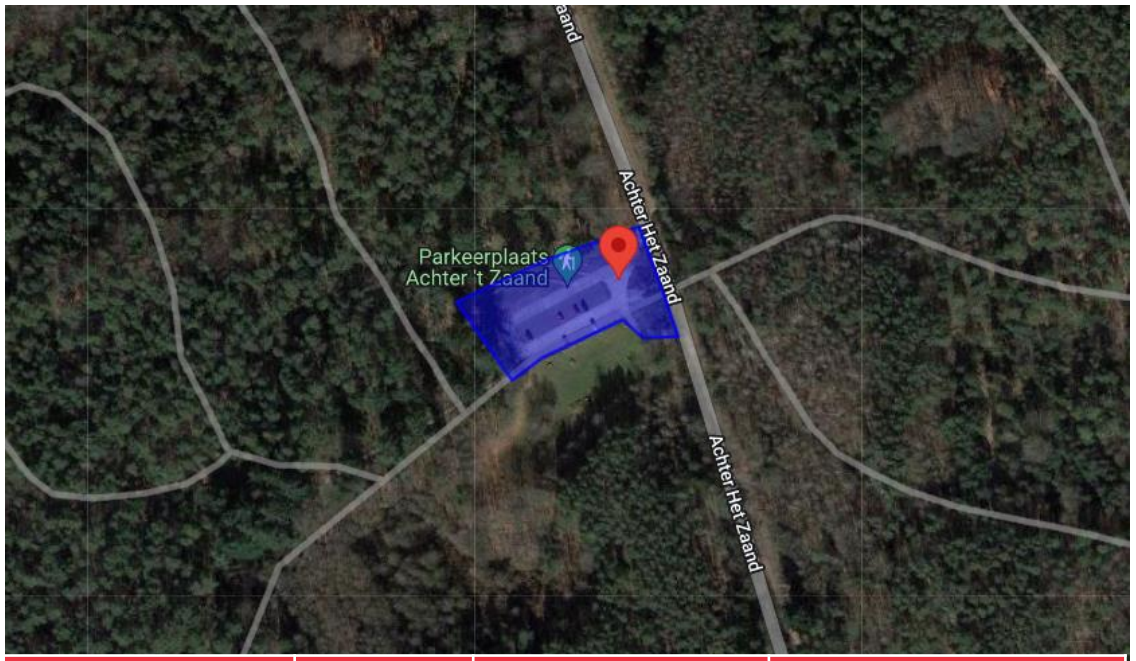

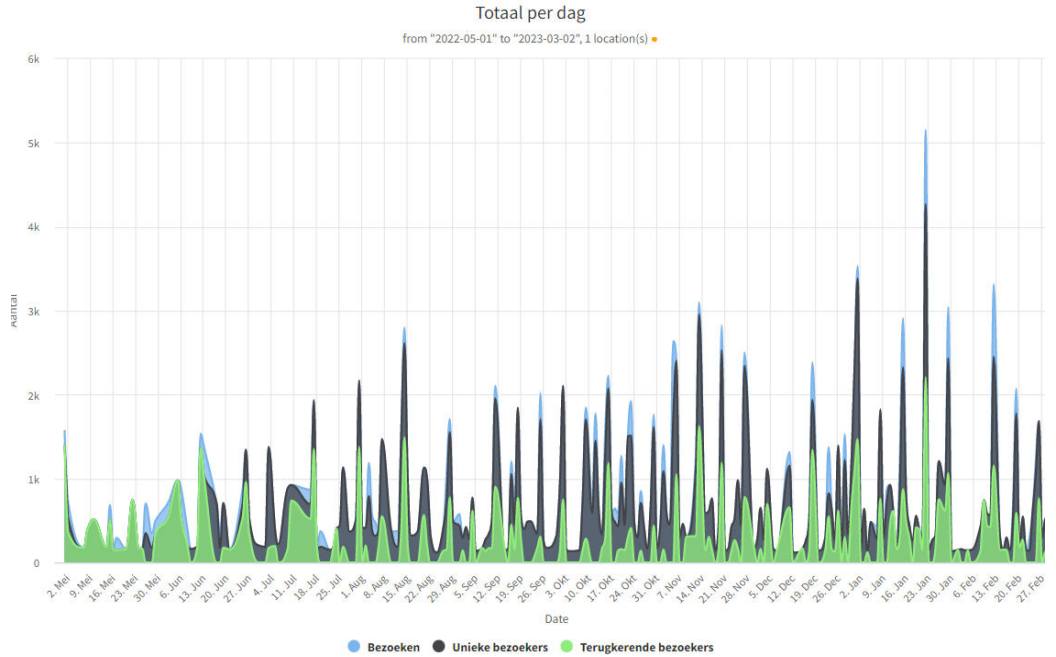

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	13.000	11.000	9.000
Juni 2022	21.000	18.000	10.000
Juli 2022	36.000	28.500	9.500
Augustus 2022	60.000	43.500	14.000
September 2022	48.000	34.500	12.000
Oktober 2022	65.000	48.000	12.000
November 2022	47.500	34.500	11.000
December 2022	50.000	35.000	10.000
Januari 2023	52.500	39.000	11.500
Februari 2023	53.000	39.500	10.500

HERKOMST	OOSTSTELLING WERF	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	19%	30%	30%	21%
Juni 2022	16%	24%	44%	15%
Juli 2022	14%	25%	42%	18%
Augustus 2022	13%	28%	41%	18%
September 2022	16%	23%	46%	16%
Oktober 2022	12%	18%	58%	12%
November 2022	17%	22%	45%	16%
December 2022	14%	25%	51%	10%
Januari 2023	19%	25%	45%	11%
Februari 2023	22%	18%	47%	13%

PARKEERPLAATS ACHTER ‘T ZAAND (9)

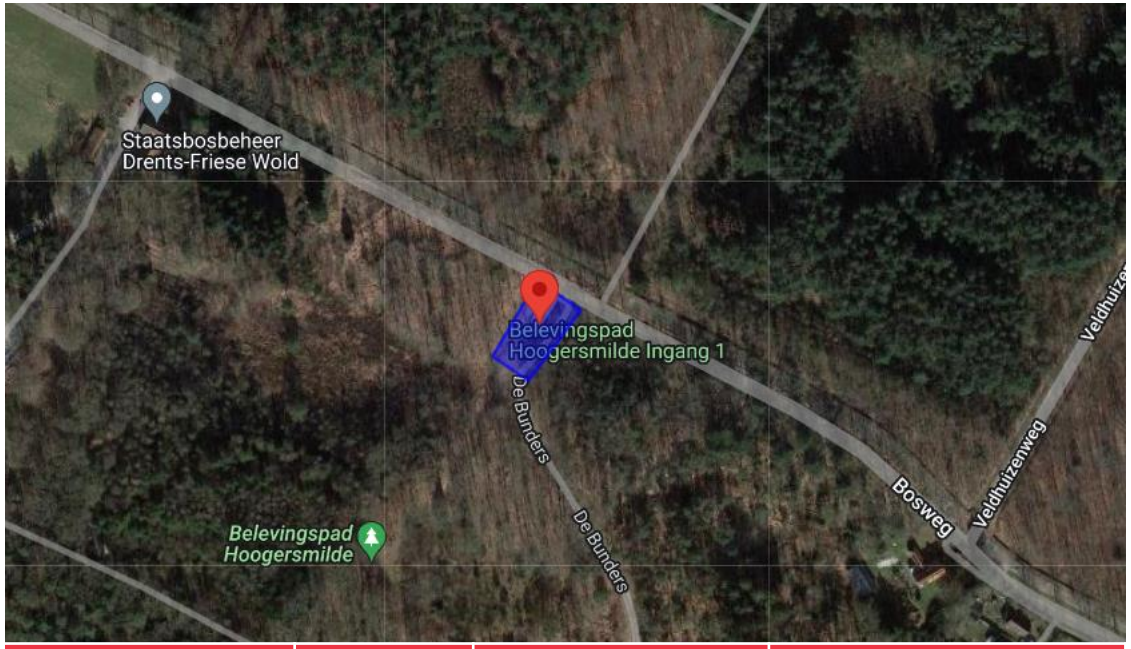

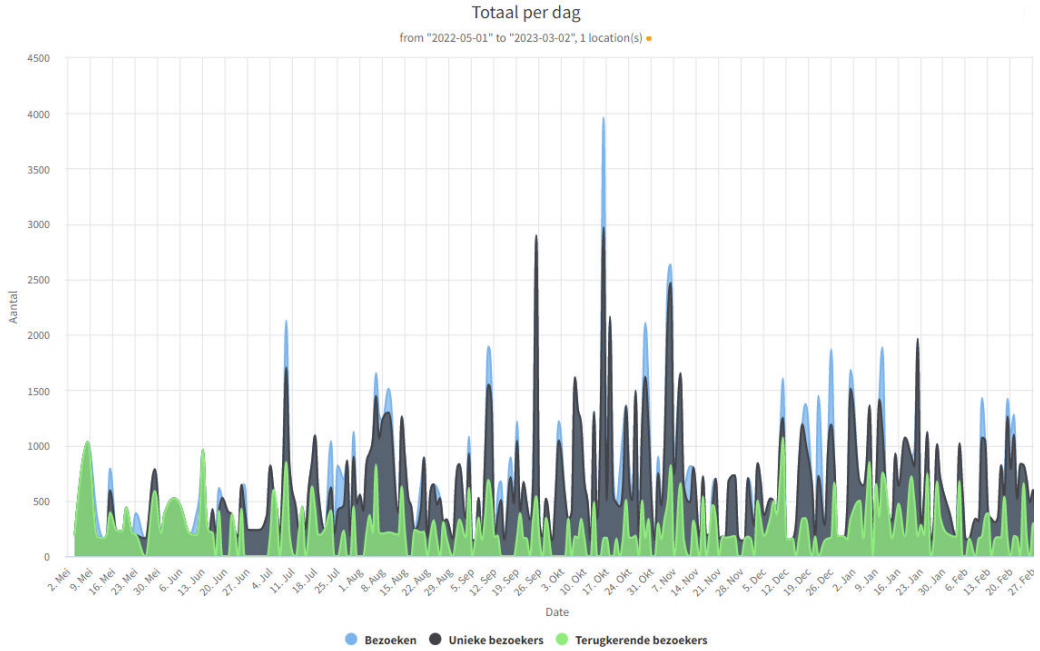

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	7.500	5.000	4.500
Juni 2022	11.000	9.000	6.500
Juli 2022	12.500	11.000	4.500
Augustus 2022	18.500	16.000	4.500
September 2022	14.500	13.500	4.500
Oktober 2022	25.000	21.000	4.000
November 2022	24.000	19.500	5.500
December 2022	17.000	14.000	6.500
Januari 2023	28.000	20.500	7.000
Februari 2023	15.500	12.500	4.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	19%	51%	7%	23%
Juni 2022	10%	34%	33%	23%
Juli 2022	10%	32%	32%	25%
Augustus 2022	7%	29%	36%	29%
September 2022	13%	23%	32%	31%
Oktober 2022	10%	32%	38%	20%
November 2022	11%	38%	30%	21%
December 2022	13%	53%	16%	18%
Januari 2023	20%	38%	25%	17%
Februari 2023	9%	41%	21%	29%

PARKEERPLAATS BOSWEG (10)

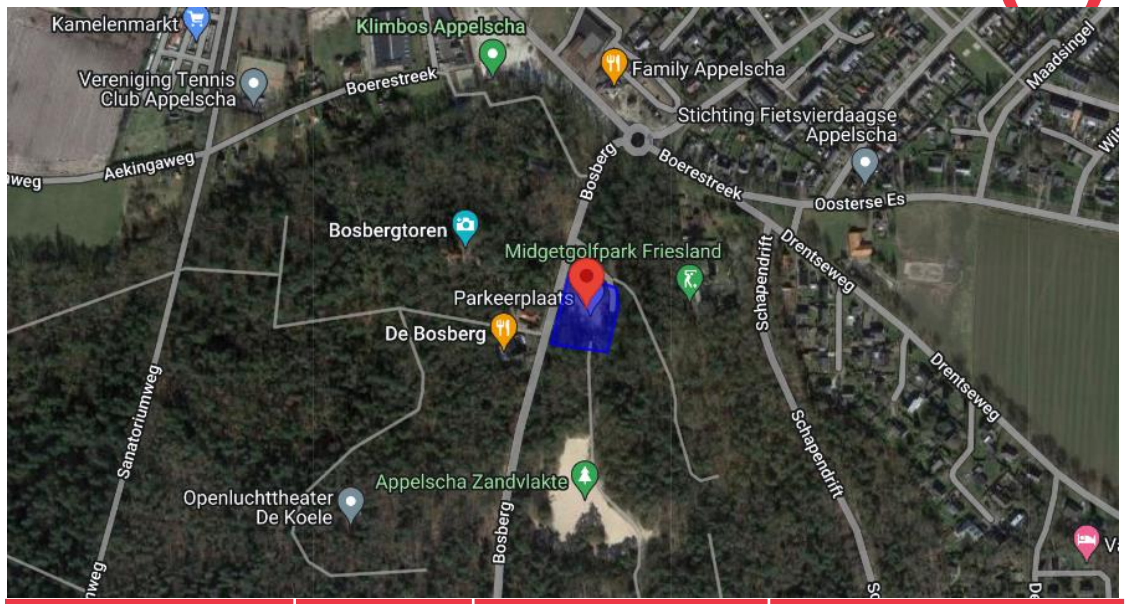

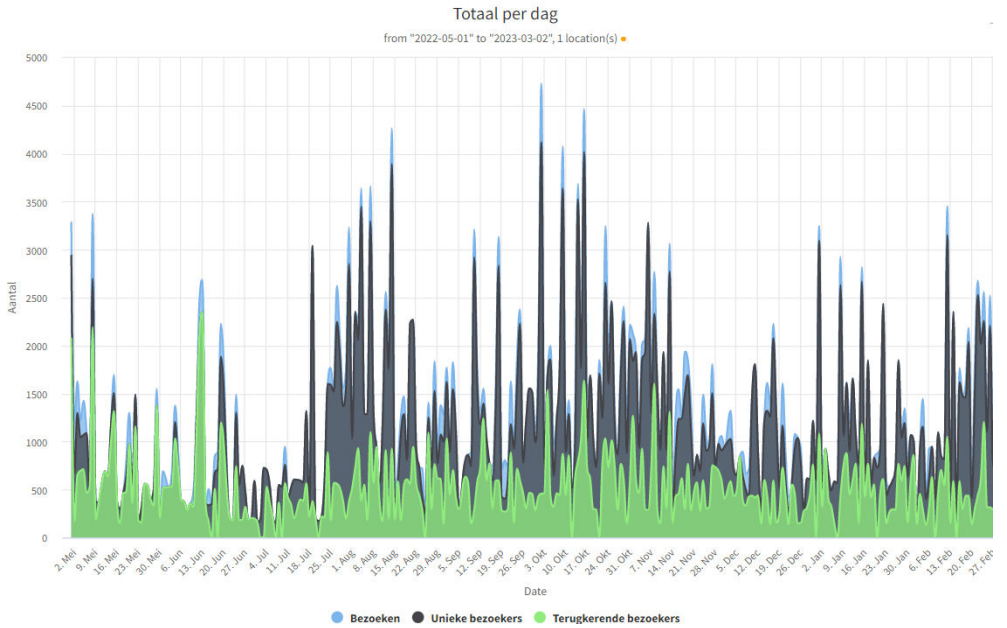

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	5.500	5.000	4.000
Juni 2022	9.000	7.500	5.000
Juli 2022	16.500	12.000	4.000
Augustus 2022	19.000	16.000	4.000
September 2022	18.500	14.000	3.500
Oktober 2022	31.000	25.000	3.000
November 2022	18.000	14.000	3.500
December 2022	18.000	12.500	4.000
Januari 2023	21.500	14.500	5.500
Februari 2023	16.500	14.000	4.000

HERKOMST	MIDDEN-DRENTHE	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.5
Mei 2022	11%	26%	15%	48%
Juni 2022	27%	28%	13%	32%
Juli 2022	22%	32%	21%	25%
Augustus 2022	17%	38%	27%	18%
September 2022	18%	34%	23%	25%
Oktober 2022	18%	23%	38%	22%
November 2022	18%	32%	23%	27%
December 2022	21%	36%	25%	18%
Januari 2023	34%	34%	17%	15%
Februari 2023	24%	30%	18%	28%

PARKEERPLAATS TEGENOVER RESTAURANT-EETCAFÉ DE BOSBERG (11)

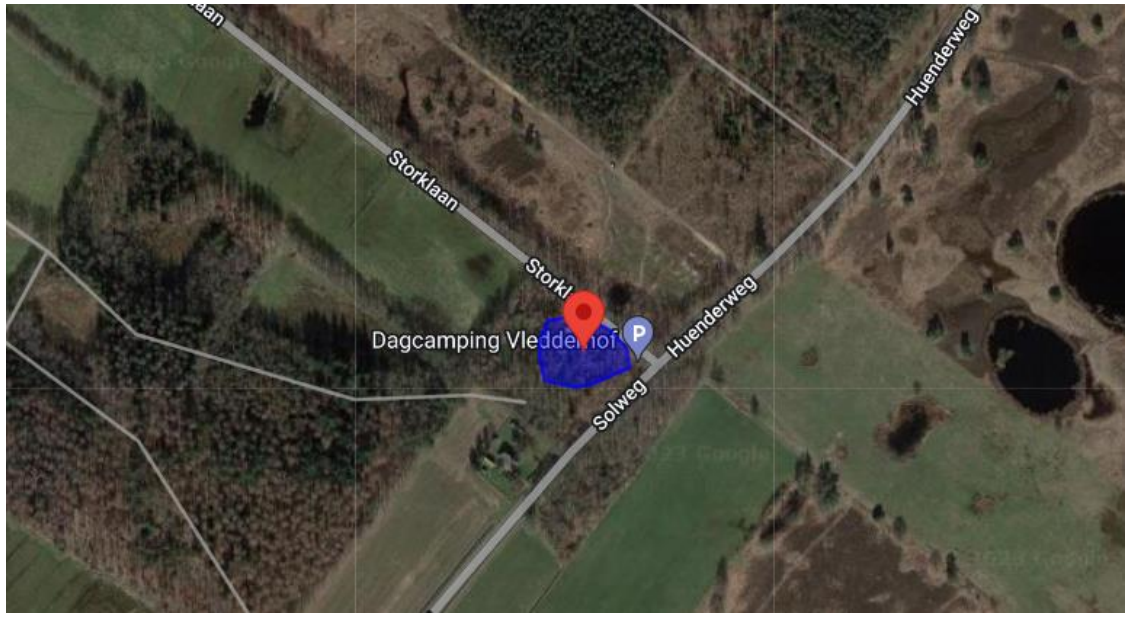

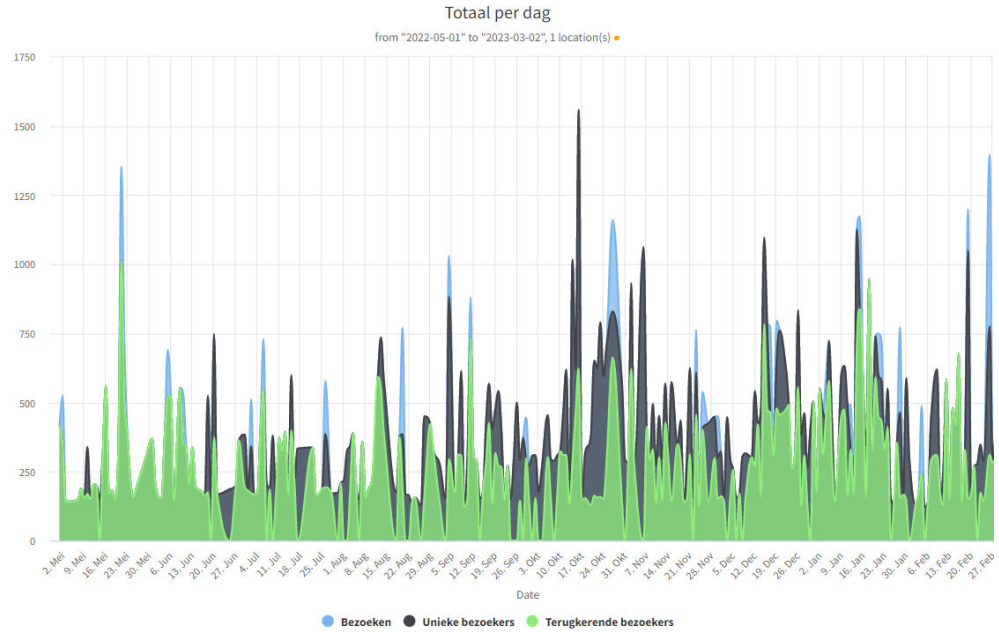

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	29.500	20.500	15.500
Juni 2022	21.500	16.500	12.000
Juli 2022	29.500	23.500	6.000
Augustus 2022	47.500	36.000	11.000
September 2022	38.500	27.000	7.500
Oktober 2022	59.000	40.500	11.000
November 2022	45.000	31.500	10.000
December 2022	29.000	20.500	6.500
Januari 2023	36.500	26.500	9.000
Februari 2023	38.000	30.000	7.500

HERKOMST	OOSTSTELLING WERF	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	33%	19%	30%	18%
Juni 2022	43%	16%	25%	15%
Juli 2022	35%	7%	37%	22%
Augustus 2022	25%	10%	45%	20%
September 2022	43%	11%	29%	17%
Oktober 2022	27%	12%	44%	17%
November 2022	38%	14%	31%	17%
December 2022	41%	12%	25%	22%
Januari 2023	39%	13%	33%	15%
Februari 2023	25%	9%	46%	20%

DAGCAMPING SOLWEG (12)

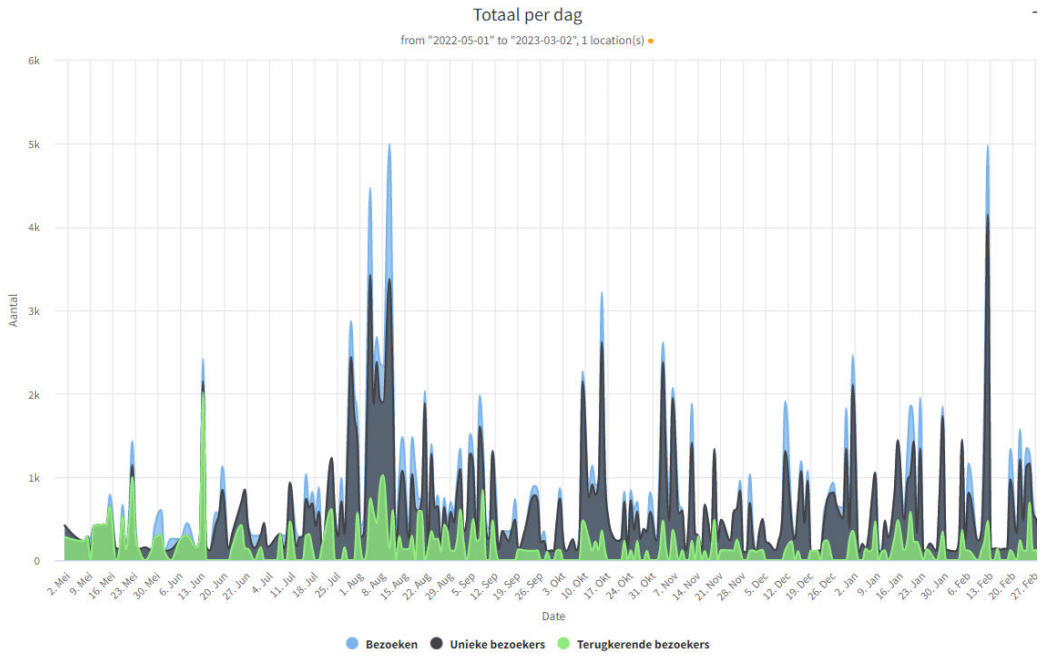

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	8.000	3.500	3.000
Juni 2022	7.500	4.500	3.000
Juli 2022	7.500	4.500	3.000
Augustus 2022	7.500	6.000	3.500
September 2022	10.500	7.000	3.500
Oktober 2022	13.500	10.500	3.000
November 2022	11.000	6.500	3.000
December 2022	13.000	7.000	4.000
Januari 2023	16.000	8.000	5.000
Februari 2023	10.000	5.500	3.000

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	17%	74%	0%	9%
Juni 2022	14%	60%	0%	26%
Juli 2022	8%	50%	5%	38%
Augustus 2022	34%	34%	5%	27%
September 2022	16%	51%	3%	30%
Oktober 2022	27%	30%	14%	30%
November 2022	16%	38%	11%	35%
December 2022	22%	56%	0%	23%
Januari 2023	27%	43%	5%	25%
Februari 2023	22%	55%	3%	20%

BLAUWE MEER (13)

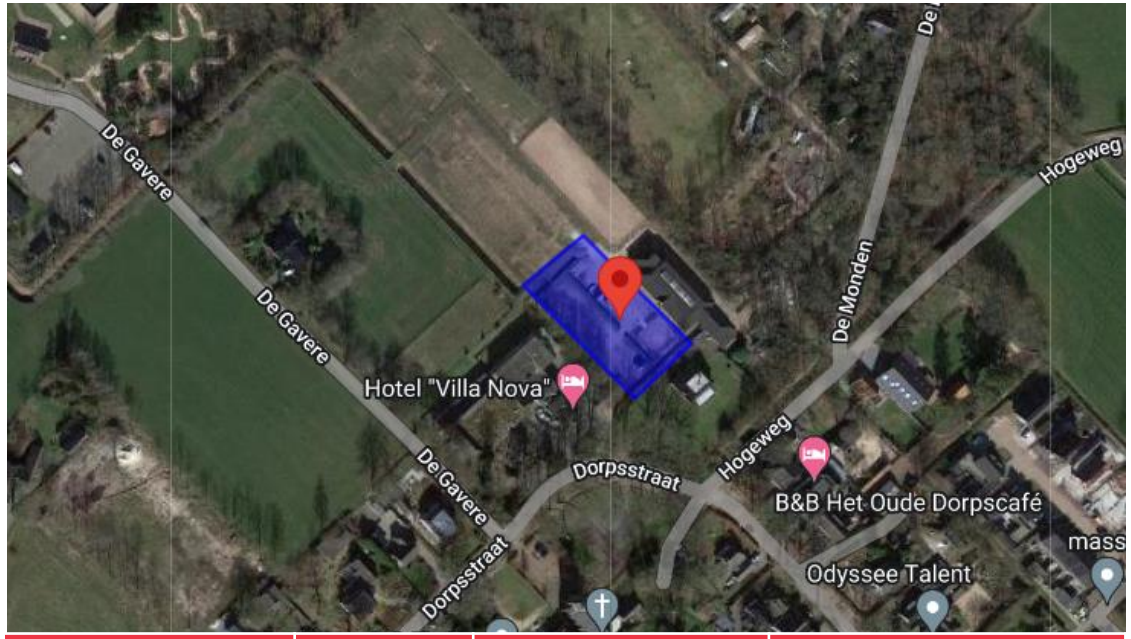

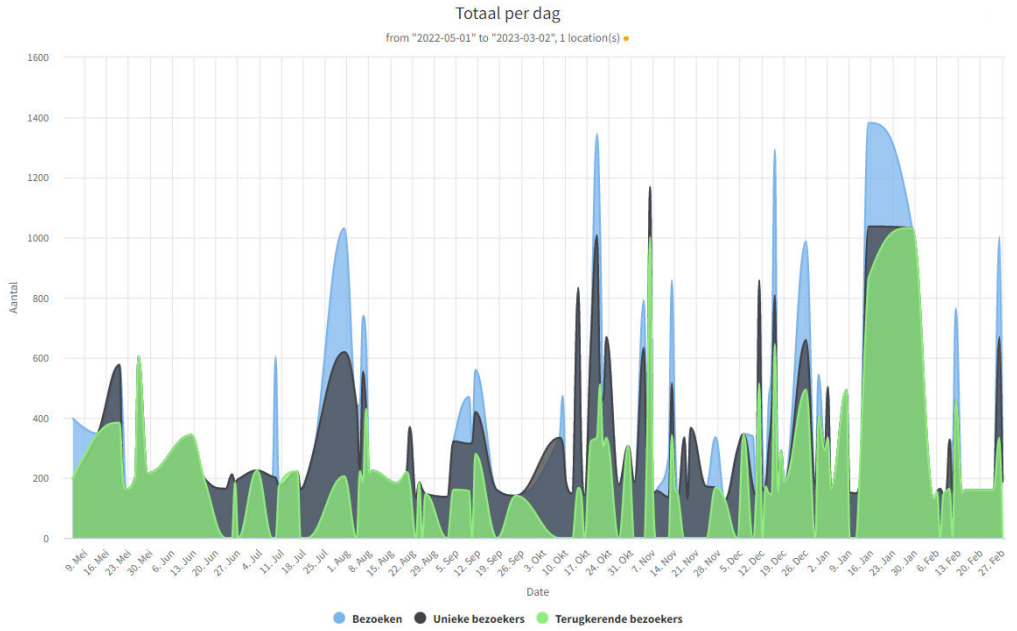

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	8.000	6.500	6.000
Juni 2022	9.000	7.500	3.500
Juli 2022	19.500	16.000	2.500
Augustus 2022	41.000	27.500	7.000
September 2022	17.000	12.500	3.000
Oktober 2022	19.000	15.500	2.500
November 2022	20.000	15.500	3.000
December 2022	15.000	12.500	2.000
Januari 2023	19.500	15.000	3.500
Februari 2023	19.500	15.500	2.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	0%	39%	27%	34%
Juni 2022	12%	21%	47%	20%
Juli 2022	15%	34%	34%	17%
Augustus 2022	12%	28%	36%	24%
September 2022	12%	26%	35%	26%
Oktober 2022	2%	14%	50%	34%
November 2022	12%	15%	45%	29%
December 2022	4%	30%	45%	22%
Januari 2023	12%	33%	38%	17%
Februari 2023	9%	34%	33%	24%

PARKEERPLAATS HOTEL VILLA NOVA (14)

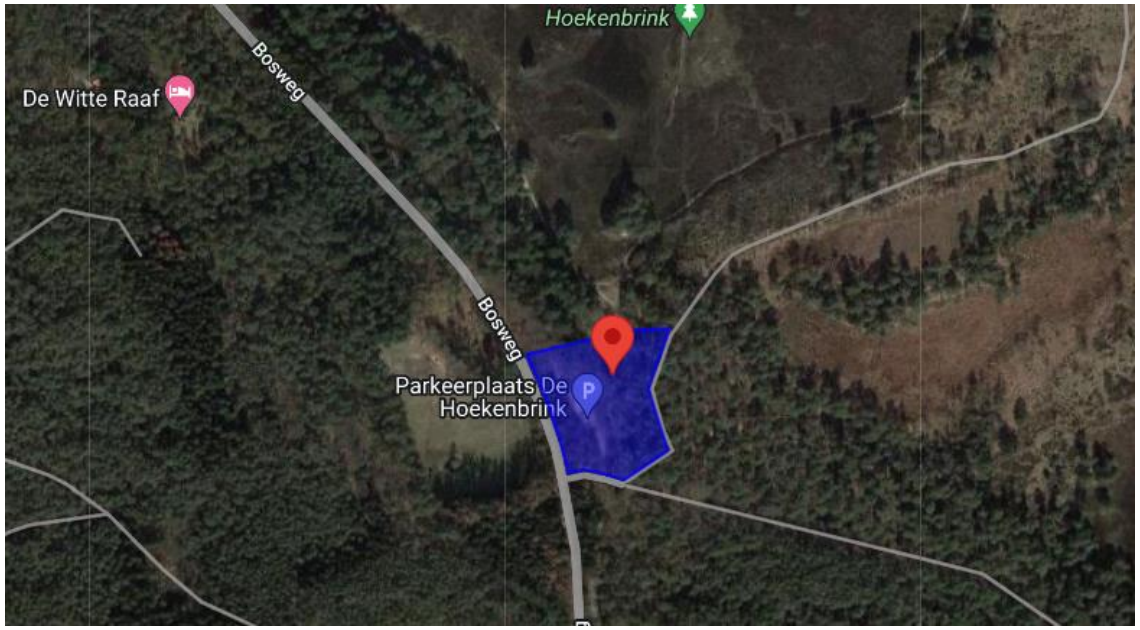

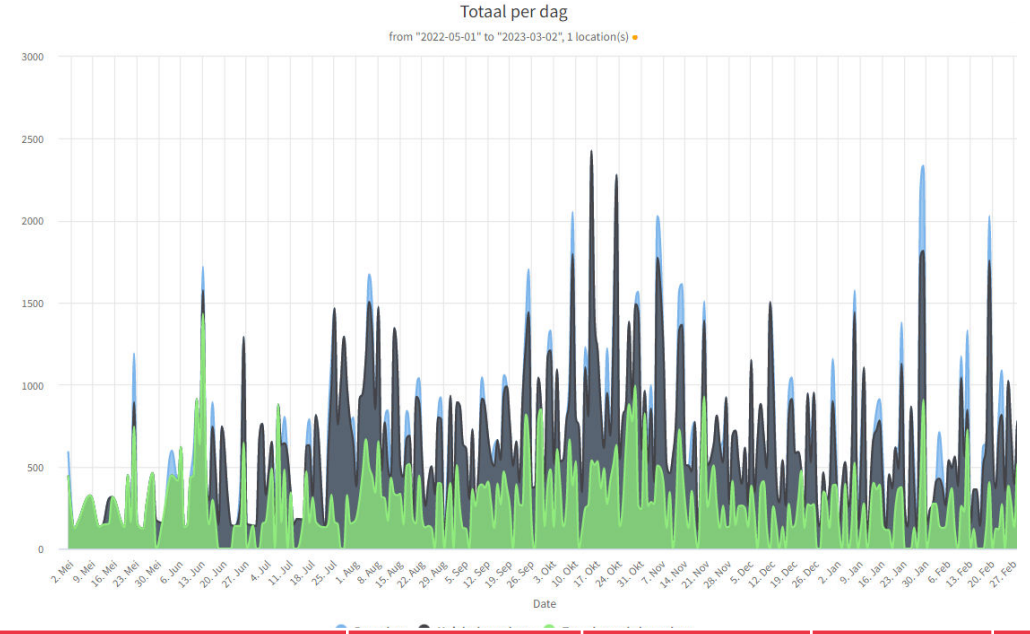

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	3.000	1.500	1.500
Juni 2022	1.500	1.000	500
Juli 2022	3.000	1.500	1.000
Augustus 2022	4.500	1.500	1.000
September 2022	2.000	1.500	500
Oktober 2022	7.000	4.000	1.000
November 2022	6.000	3.500	1.500
December 2022	7.000	2.500	1.500
Januari 2023	4.500	2.000	2.000
Februari 2023	4.000	2.000	1.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	0%	40%	0%	60%
Juni 2022	0%	56%	0%	44%
Juli 2022	0%	36%	0%	64%
Augustus 2022	8%	0%	0%	92%
September 2022	0%	50%	0%	50%
Oktober 2022	0%	35%	9%	56%
November 2022	0%	24%	5%	70%
December 2022	0%	47%	0%	53%
Januari 2023	0%	69%	0%	31%
Februari 2023	0%	32%	0%	68%

PARKEERPLAATS DE HOEKENBRINK (15)

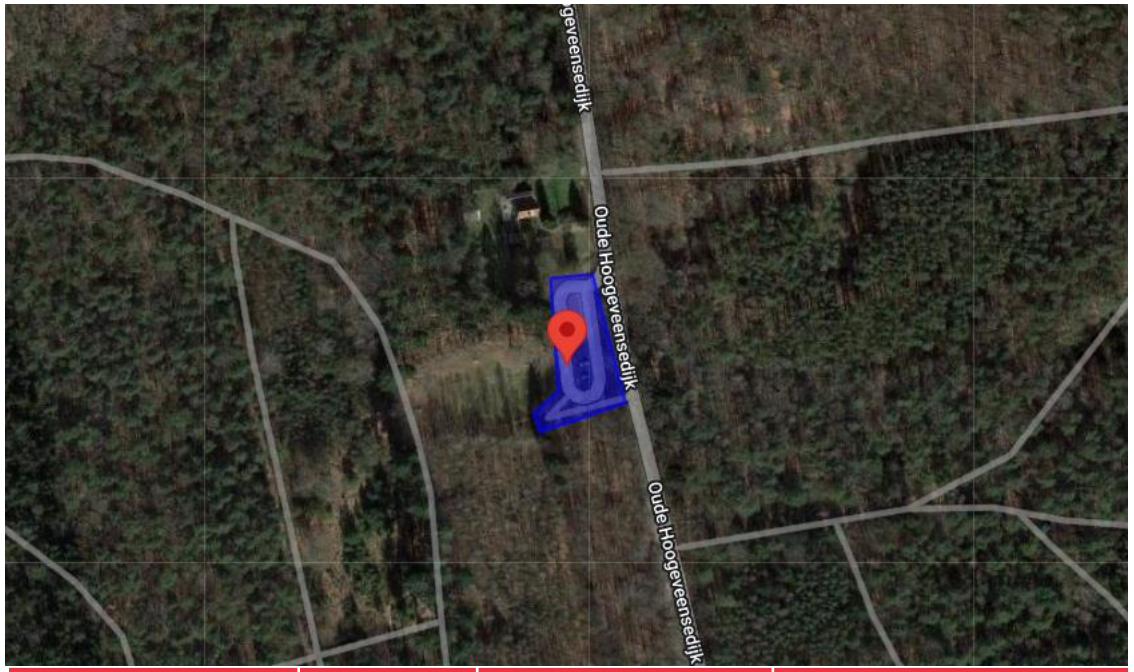

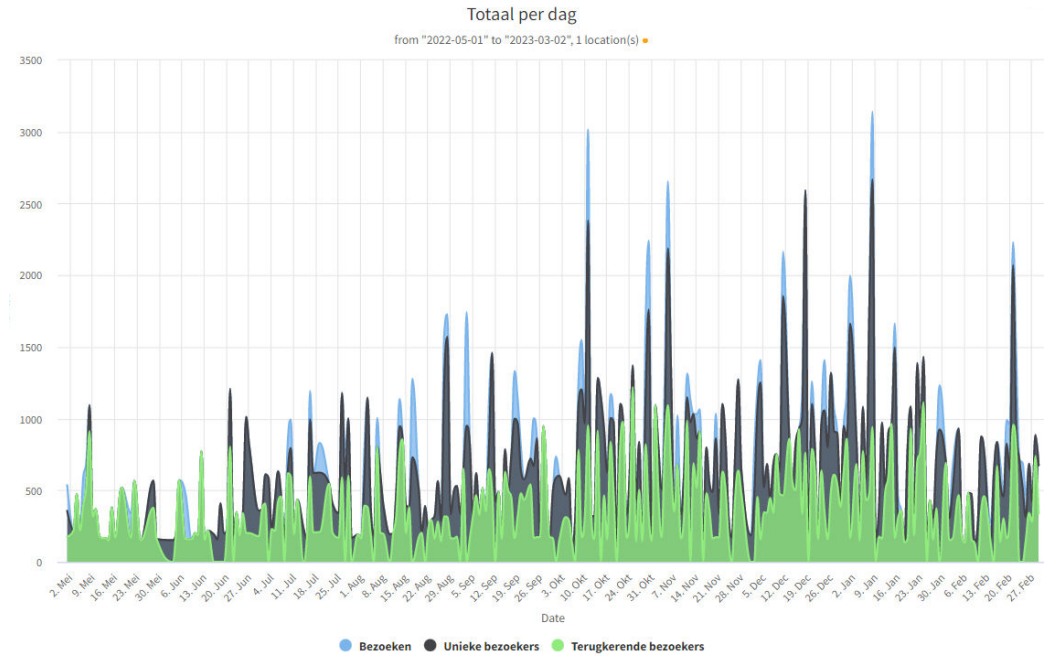

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	5.500	4.500	4.000
Juni 2022	12.000	9.500	6.500
Juli 2022	18.500	14.000	3.000
Augustus 2022	24.000	17.500	7.000
September 2022	21.500	14.500	5.000
Oktober 2022	33.500	23.500	7.500
November 2022	24.000	18.000	6.500
December 2022	19.500	15.500	4.000
Januari 2023	19.500	14.500	4.000
Februari 2023	17.500	13.000	3.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	24%	14%	38%	24%
Juni 2022	23%	7%	37%	33%
Juli 2022	17%	11%	38%	34%
Augustus 2022	24%	8%	32%	37%
September 2022	31%	14%	32%	23%
Oktober 2022	26%	13%	40%	21%
November 2022	21%	14%	45%	21%
December 2022	19%	14%	43%	23%
Januari 2023	15%	16%	45%	24%
Februari 2023	13%	17%	50%	29%

PARKEERPLAATS OUDE HOOGEVEENSEDIJK (16)

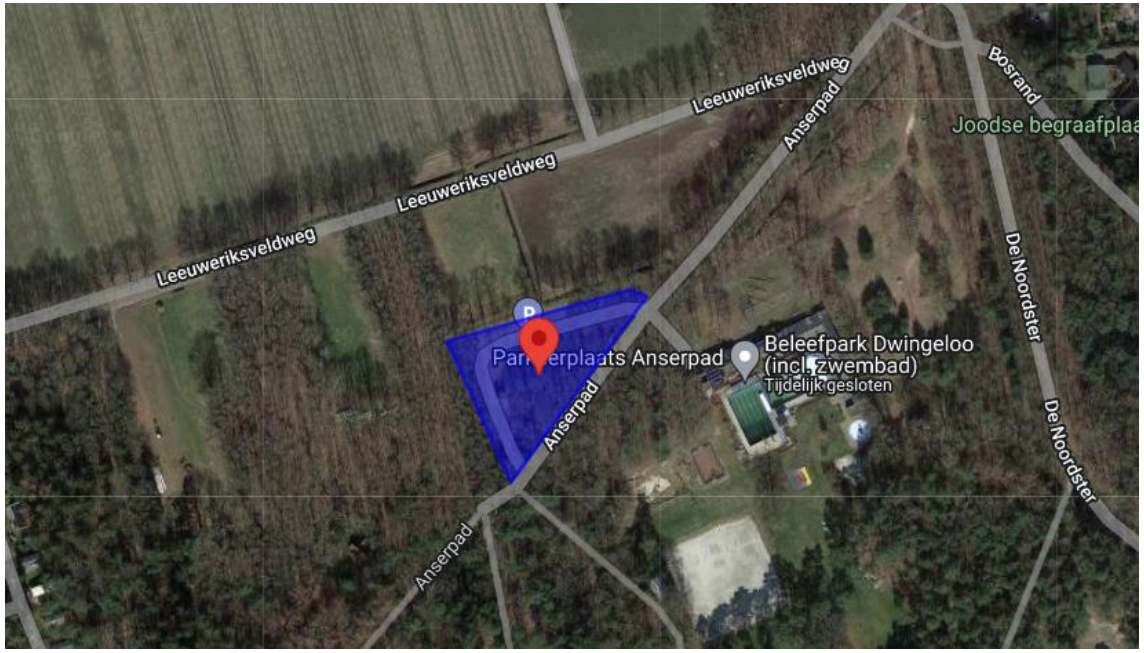

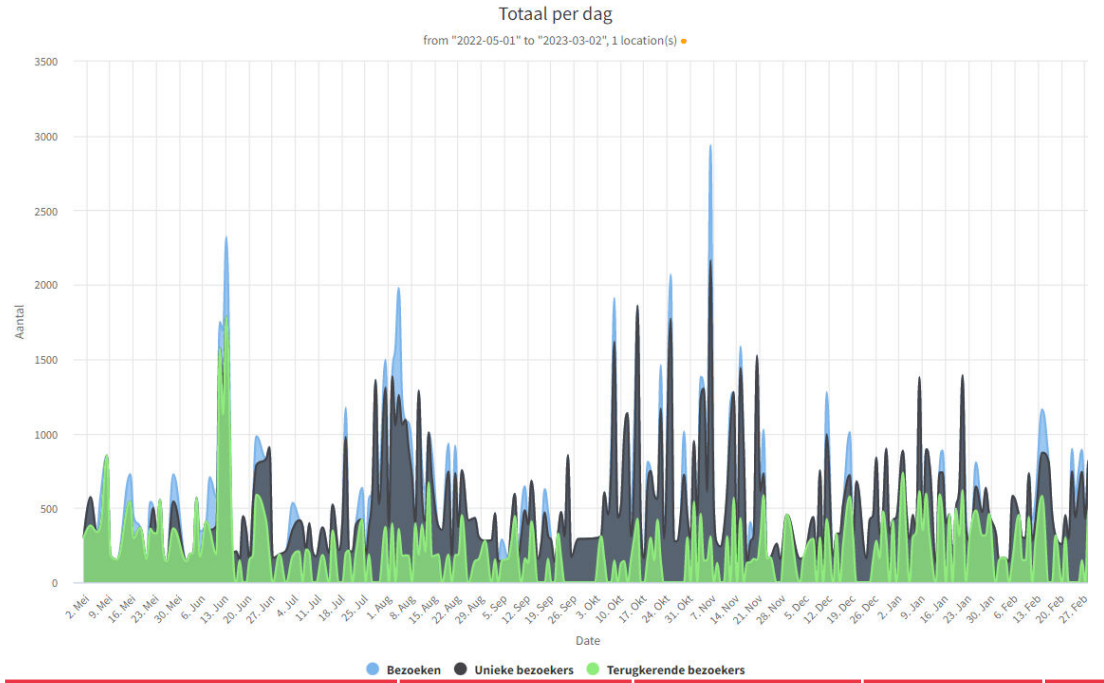

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	8.000	6.000	5.500
Juni 2022	8.500	7.500	4.000
Juli 2022	13.500	8.500	3.500
Augustus 2022	17.000	11.500	3.500
September 2022	19.500	11.000	3.500
Oktober 2022	26.500	13.500	3.500
November 2022	24.000	13.000	4.000
December 2022	27.500	15.000	4.000
Januari 2023	25.500	15.500	5.000
Februari 2023	17.500	11.500	4.000

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	27%	40%	4%	29%
Juni 2022	21%	40%	22%	17%
Juli 2022	21%	36%	3%	40%
Augustus 2022	9%	27%	19%	45%
September 2022	23%	46%	13%	18%
Oktober 2022	20%	39%	25%	16%
November 2022	22%	47%	14%	18%
December 2022	20%	53%	13%	13%
Januari 2023	18%	48%	21%	13%
Februari 2023	16%	42%	20%	22%

PARKEERPLAATS ANSERPAD (17)

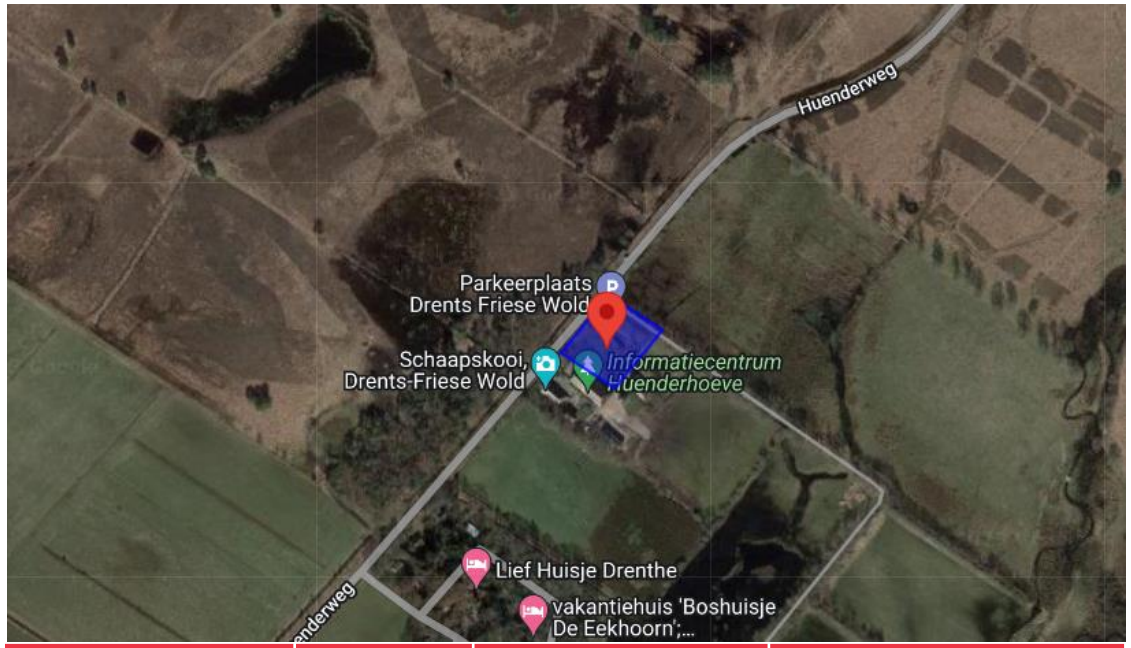

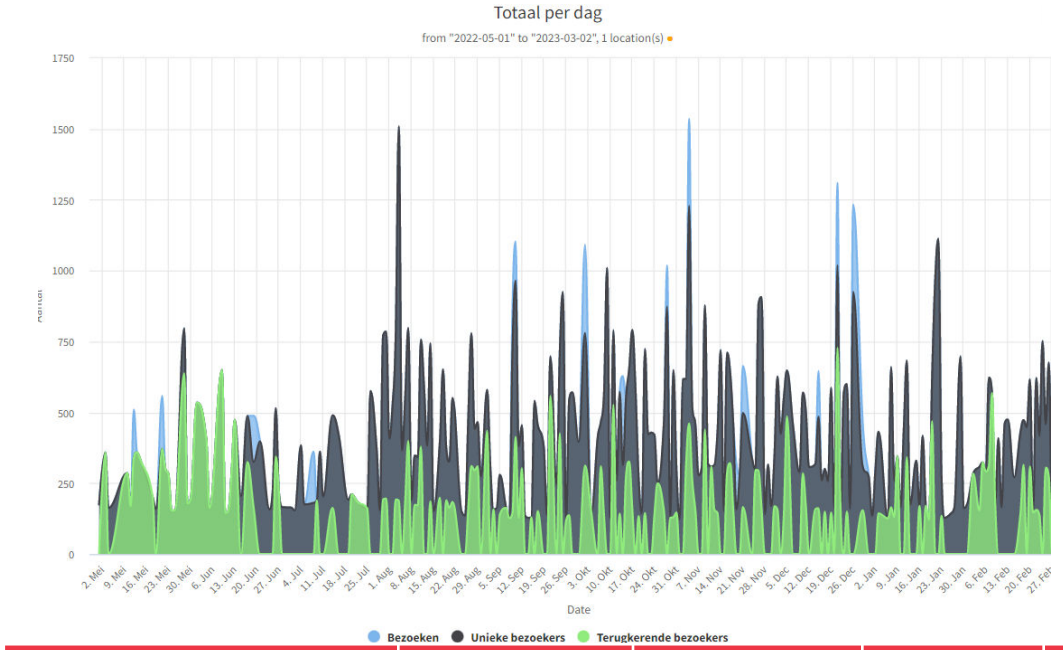

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	7.500	4.500	4.000
Juni 2022	14.000	10.500	7.500
Juli 2022	12.000	10.000	2.500
Augustus 2022	20.000	14.500	4.000
September 2022	9.000	7.500	2.000
Oktober 2022	21.000	16.500	2.000
November 2022	20.500	15.000	3.500
December 2022	11.000	7.000	2.000
Januari 2023	15.500	9.000	3.000
Februari 2023	12.000	9.500	3.000

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	66%	16%	0%	18%
Juni 2022	29%	5%	23%	43%
Juli 2022	20%	18%	18%	44%
Augustus 2022	15%	16%	29%	39%
September 2022	33%	16%	10%	41%
Oktober 2022	18%	13%	29%	39%
November 2022	30%	10%	38%	22%
December 2022	58%	14%	6%	22%
Januari 2023	55%	11%	11%	24%
Februari 2023	26%	17%	29%	28%

SCHAAPSKOOI DOLDERSUMMERVELD (18)

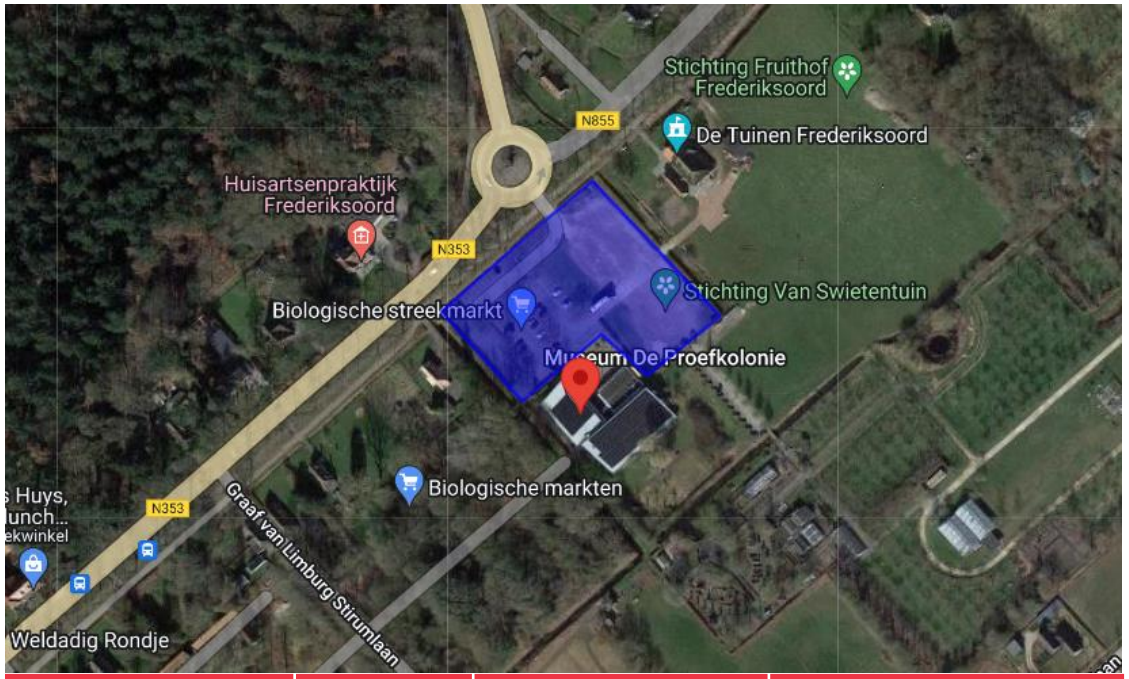

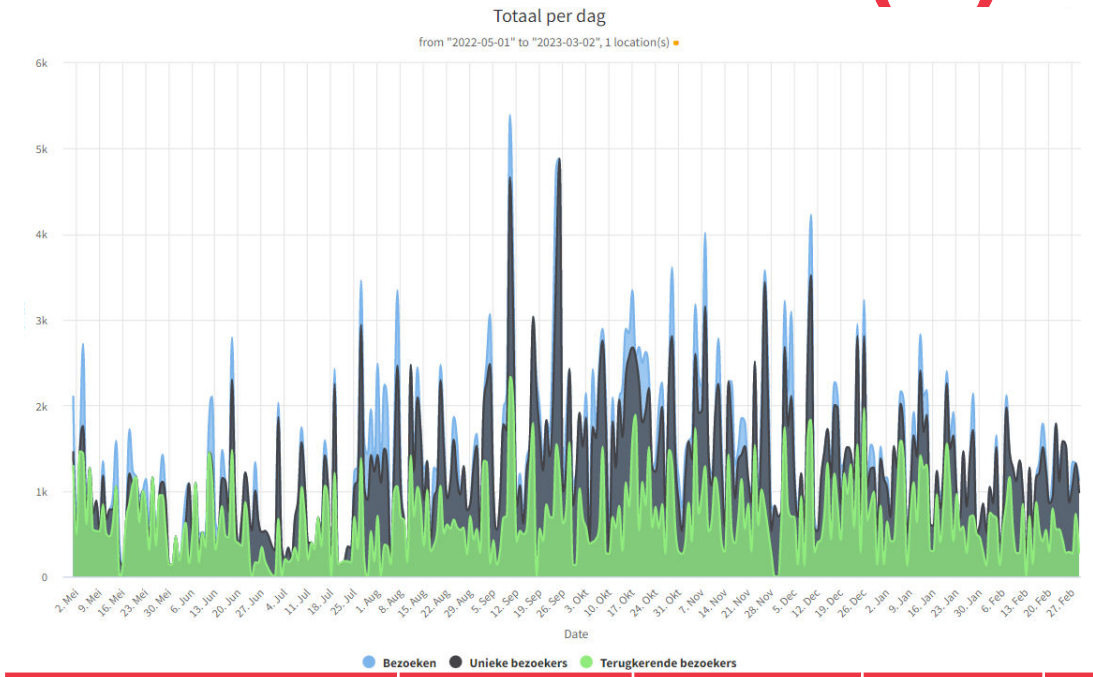

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	5.500	4.500	4.000
Juni 2022	5.500	5.000	4.000
Juli 2022	6.500	6.000	1.000
Augustus 2022	13.500	12.000	3.000
September 2022	10.500	9.500	2.500
Oktober 2022	14.000	11.500	2.500
November 2022	13.500	11.500	2.500
December 2022	12.000	10.000	3.000
Januari 2023	9.500	9.000	2.000
Februari 2023	10.000	8.500	3.000

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	28%	13%	34%	25%
Juni 2022	15%	15%	24%	45%
Juli 2022	29%	6%	6%	59%
Augustus 2022	26%	15%	17%	41%
September 2022	27%	24%	17%	32%
Oktober 2022	21%	33%	20%	26%
November 2022	24%	20%	20%	36%
December 2022	19%	25%	34%	23%
Januari 2023	26%	21%	21%	32%
Februari 2023	15%	17%	23%	45%

MUSEUM PARKEERPLAATS DE PROEFKOLONIE (19)

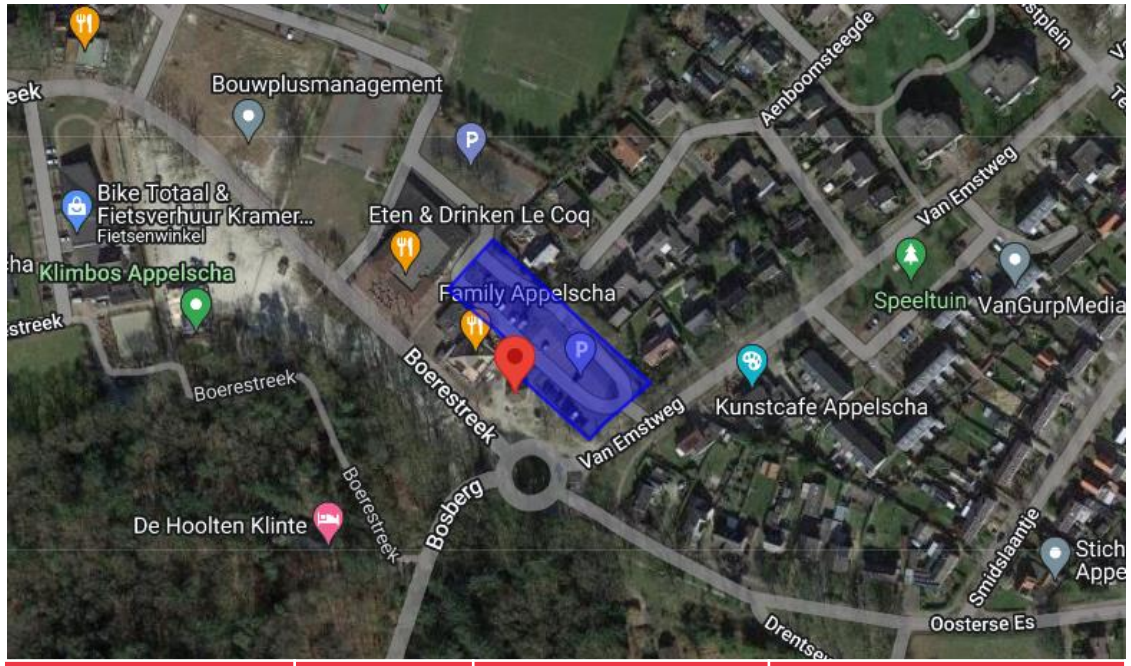

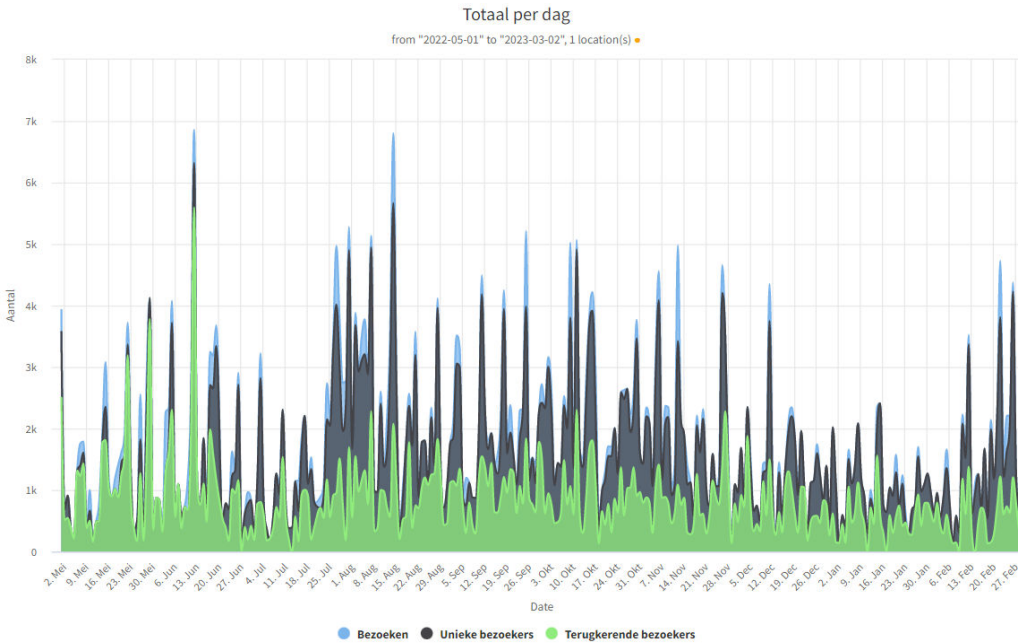

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	31.000	17.500	14.500
Juni 2022	24.000	16.000	9.500
Juli 2022	28.500	20.500	8.500
Augustus 2022	45.500	31.000	12.600
September 2022	61.500	43.500	16.500
Oktober 2022	64.000	41.500	14.500
November 2022	53.500	36.500	12.000
December 2022	51.000	33.000	16.000
Januari 2023	42.000	30.500	15.000
Februari 2023	33.000	26.000	10.500

HERKOMST	WESTERVELD	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	50%	28%	13%	8%
Juni 2022	37%	26%	17%	19%
Juli 2022	31%	28%	15%	26%
Augustus 2022	37%	17%	27%	19%
September 2022	35%	26%	24%	15%
Oktober 2022	34%	23%	31%	12%
November 2022	34%	30%	23%	14%
December 2022	46%	26%	13%	15%
Januari 2023	42%	27%	15%	16%
Februari 2023	35%	25%	19%	21%

PARKEERPLAATS TOERIST INFO APPELSCHA (20)

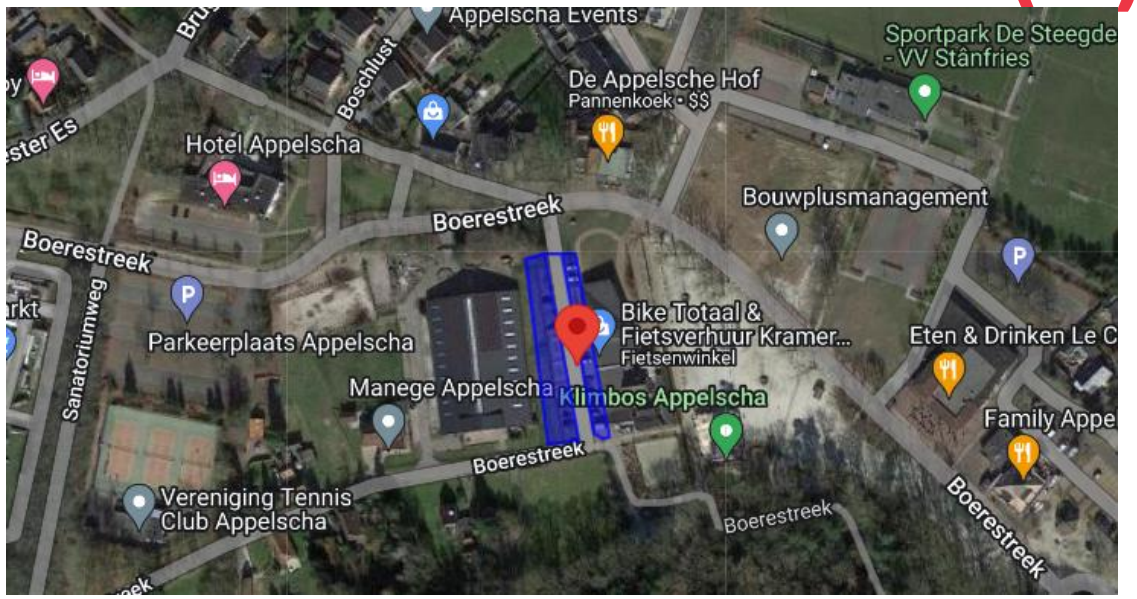

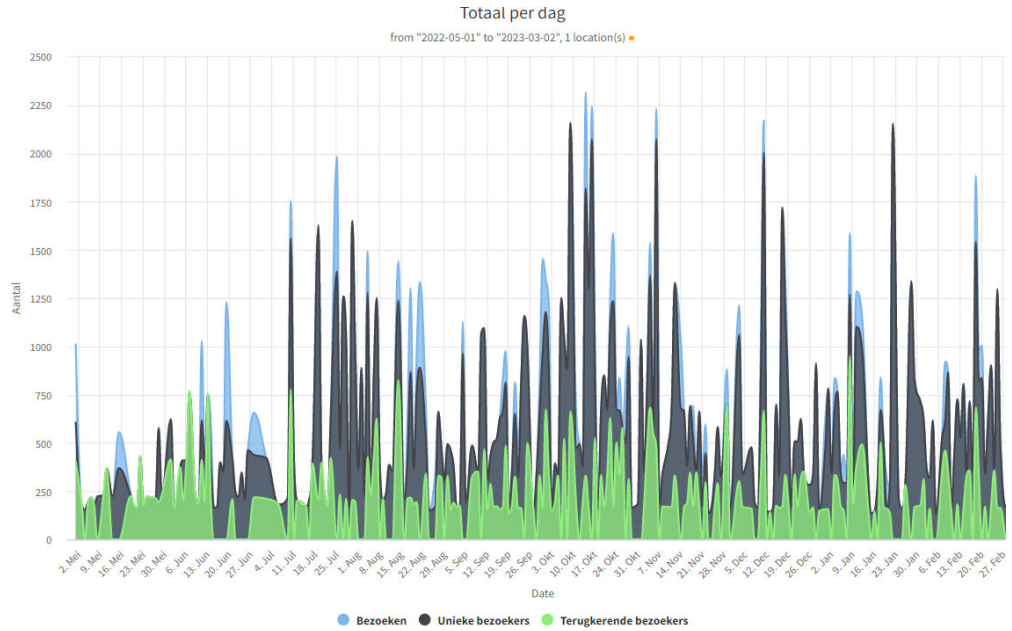

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	44.000	24.000	19.000
Juni 2022	48.500	31.000	19.500
Juli 2022	52.500	38.000	13.500
Augustus 2022	72.500	54.000	21.500
September 2022	63.500	41.000	18.500
Oktober 2022	72.500	50.500	17.000
November 2022	58.000	39.500	14.000
December 2022	42.000	29.000	12.000
Januari 2023	32.500	25.500	12.000
Februari 2023	42.500	32.000	9.500

HERKOMST	OOSTSTELLING WERF	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	58%	10%	19%	13%
Juni 2022	56%	12%	23%	9%
Juli 2022	42%	11%	33%	14%
Augustus 2022	28%	15%	39%	17%
September 2022	42%	11%	34%	13%
Oktober 2022	33%	12%	46%	10%
November 2022	32%	13%	39%	17%
December 2022	48%	5%	30%	18%
Januari 2023	49%	12%	22%	17%
Februari 2023	33%	6%	44$	17%

PARKEERPLAATS LINKS VAN BIKE TOTAAL/ OUTDOOR APPELSCHA (21)

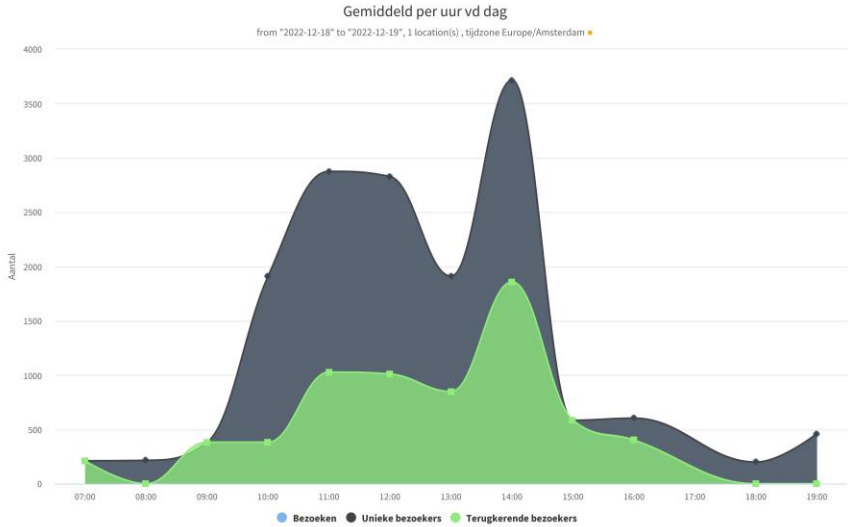

AANTALLEN	BEZOEKEN	UNIEKE BEZOEKERS	TERUGKEREND BEZOEK
Mei 2022	6.000	4.500	3.000
Juni 2022	11.000	8.500	4.000
Juli 2022	14.500	12.500	3.000
Augustus 2022	16.500	13.000	4.000
September 2022	17.000	13.500	4.000
Oktober 2022	27.000	21.000	5.500
November 2022	17.500	13.500	4.000
December 2022	15.500	12.500	3.500
Januari 2023	16.500	13.500	4.000
Februari 2023	16.500	14.000	3.500

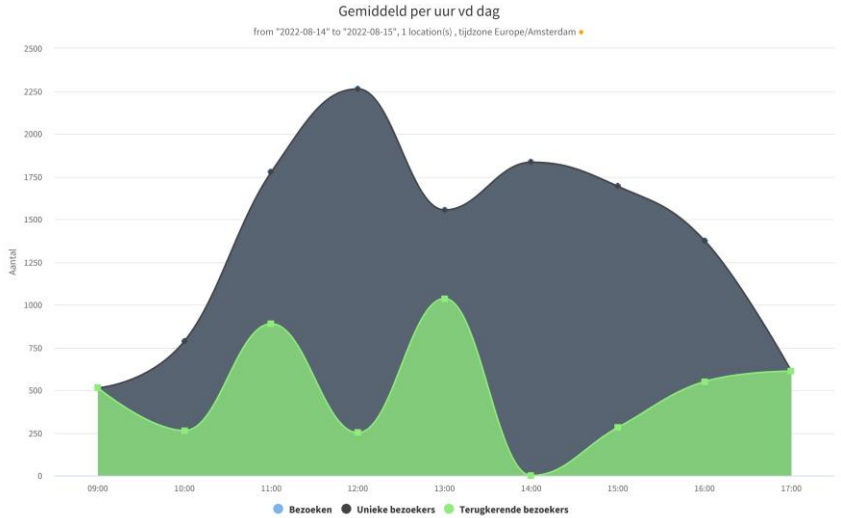
HERKOMST	OOSTSTELLING WERF	OMRINGENDE GEMEENTEN	ELDERS	ONB.
Mei 2022	40%	17%	0%	43%
Juni 2022	31%	7%	33%	28%
Juli 2022	17%	18%	33%	32%
Augustus 2022	15%	18%	42%	26%
September 2022	26%	6%	25%	42%
Oktober 2022	24%	14%	43%	19%
November 2022	18%	26%	28%	29%
December 2022	17%	11%	41%	31%
Januari 2023	18%	15%	48%	20%
Februari 2023	15%	18%	34%	33%

ONTWIKKELING BEZOEKERSAANTAL DRUKKE DAGEN

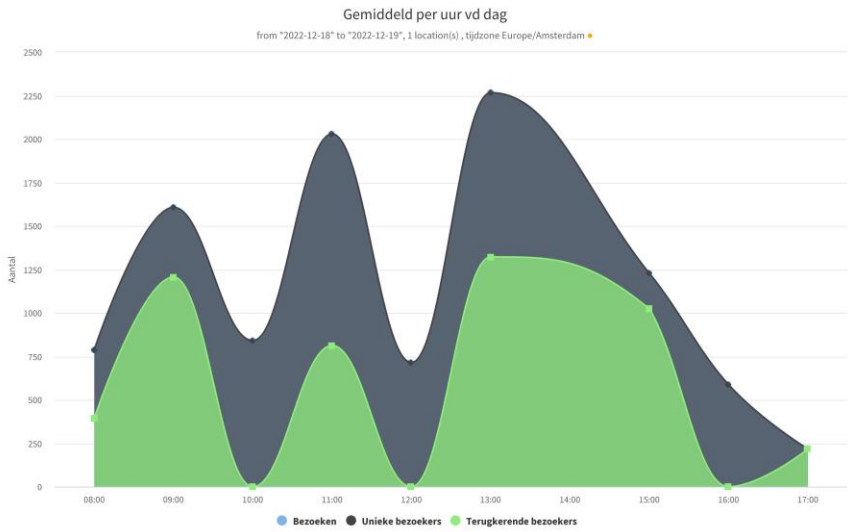
Natuurpoort Spier: 18 december 2022: ca. 3.500 bezoekers

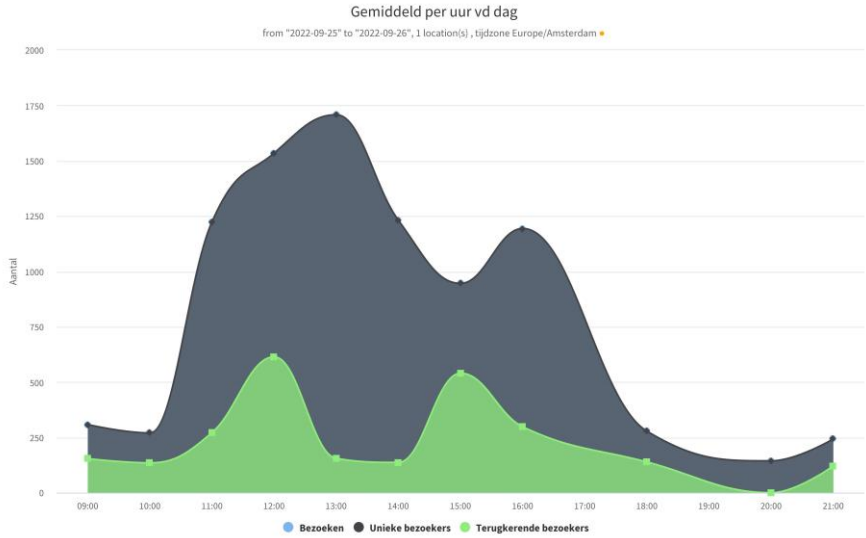
Buitencentrum Drents-Friese Wold: 14 augustus 2022: ca. 2.250 bezoekers

Parkeerplaats Aekingerzand: 18 december 2022: ca. 2.250 bezoekers

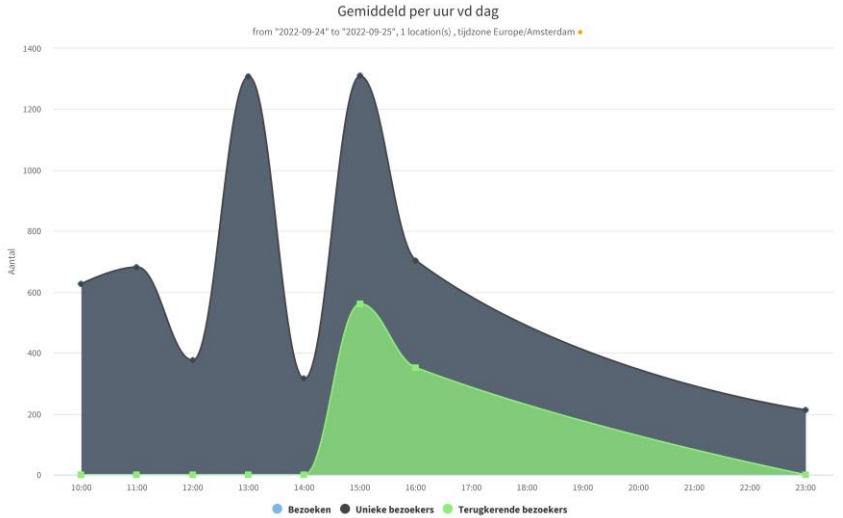
Toegangspoort Holtingerveld: 25 september 2022: ca. 1.750 bezoekers

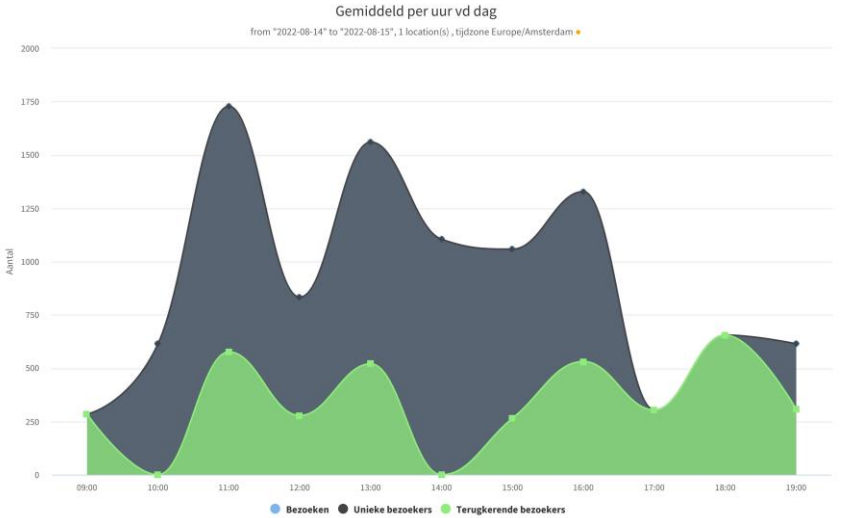
Voor enkele drukke tellocaties is op de drukste dag van de telperiode gekeken hoe het bezoek zich op deze dag heeft ontwikkeld. De bezoekerspiek op de desbetreffende dag laat zien hoeveel bezoekers er op dat uur in de tellocatie aanwezig zijn geweest.

ONTWIKKELING BEZOEKERSAANTAL DRUKKE DAGEN

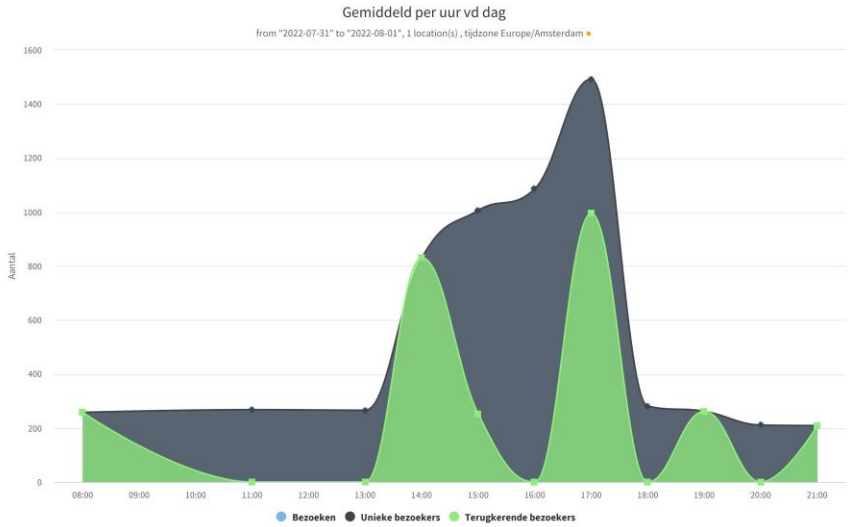
Bezoekerscentrum Dwingelderveld: 24 september 2022: ca. 1.250

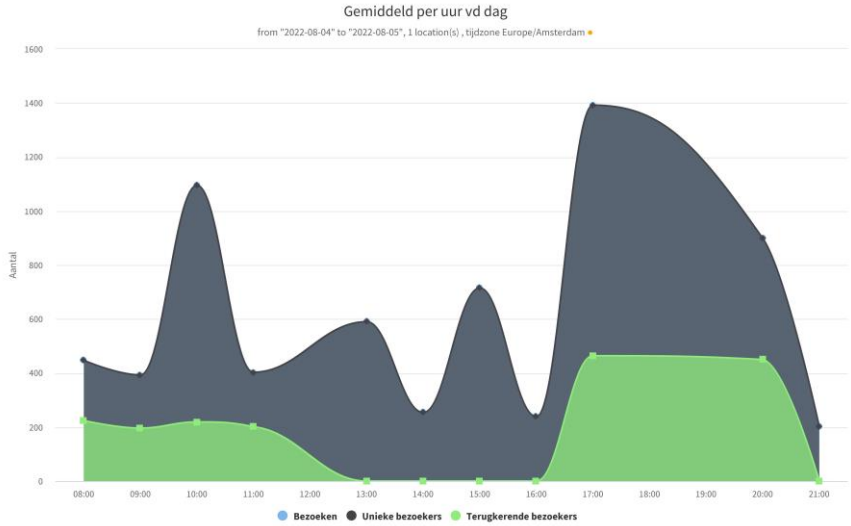
Parkeerplaats Tourist Info Appelscha: 14 augustus 2022: ca. 1.750 bezoekers

TIP Diever: 31 juli 2022: ca. 1.500 bezoekers

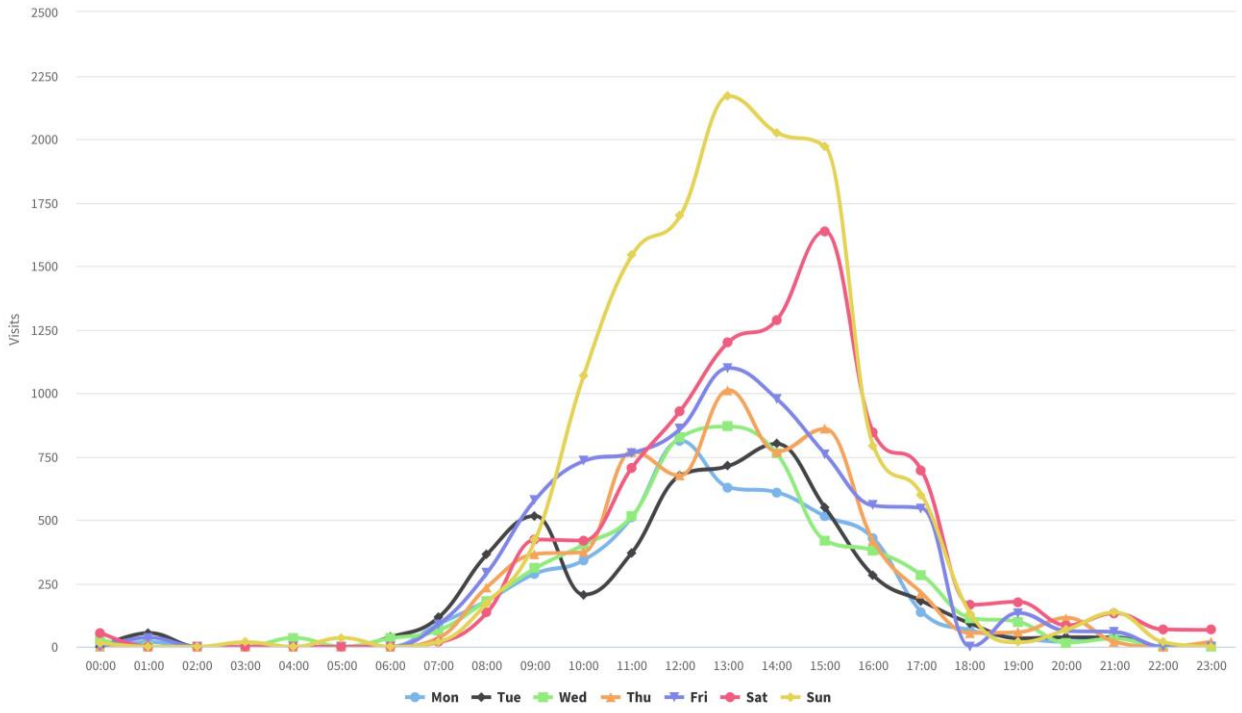
Blauwe Meer: 4 augustus 2022: ca. 1.400 bezoekers

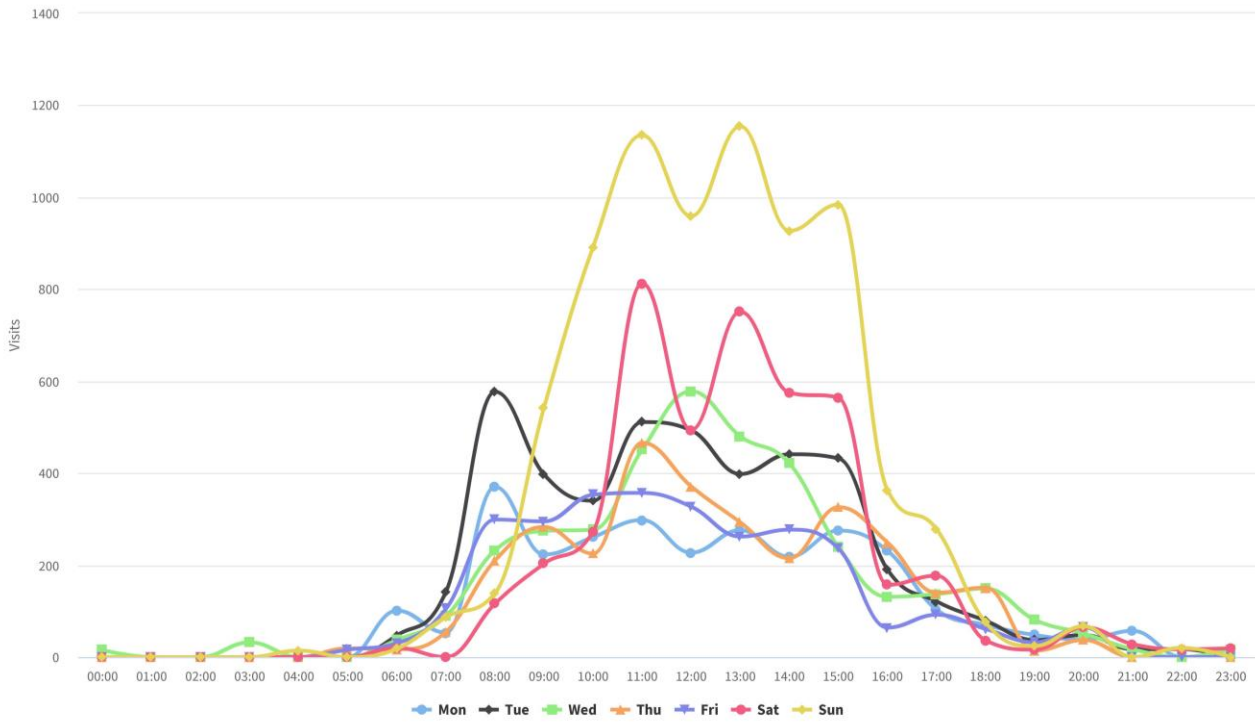
Voor enkele drukke tellocaties is op de drukste dag van de telperiode gekeken hoe het bezoek zich op deze dag heeft ontwikkeld. De bezoekerspiek op de desbetreffende dag laat zien hoeveel bezoekers er op dat uur in de tellocatie aanwezig zijn geweest.

ONTWIKKELING BEZOEKERSAANTAL PER UUR VAN DE DAG, PER WEEK VAN DE DAG DWINGELDERVELD

8-weeks gemiddelde september-oktober 2022

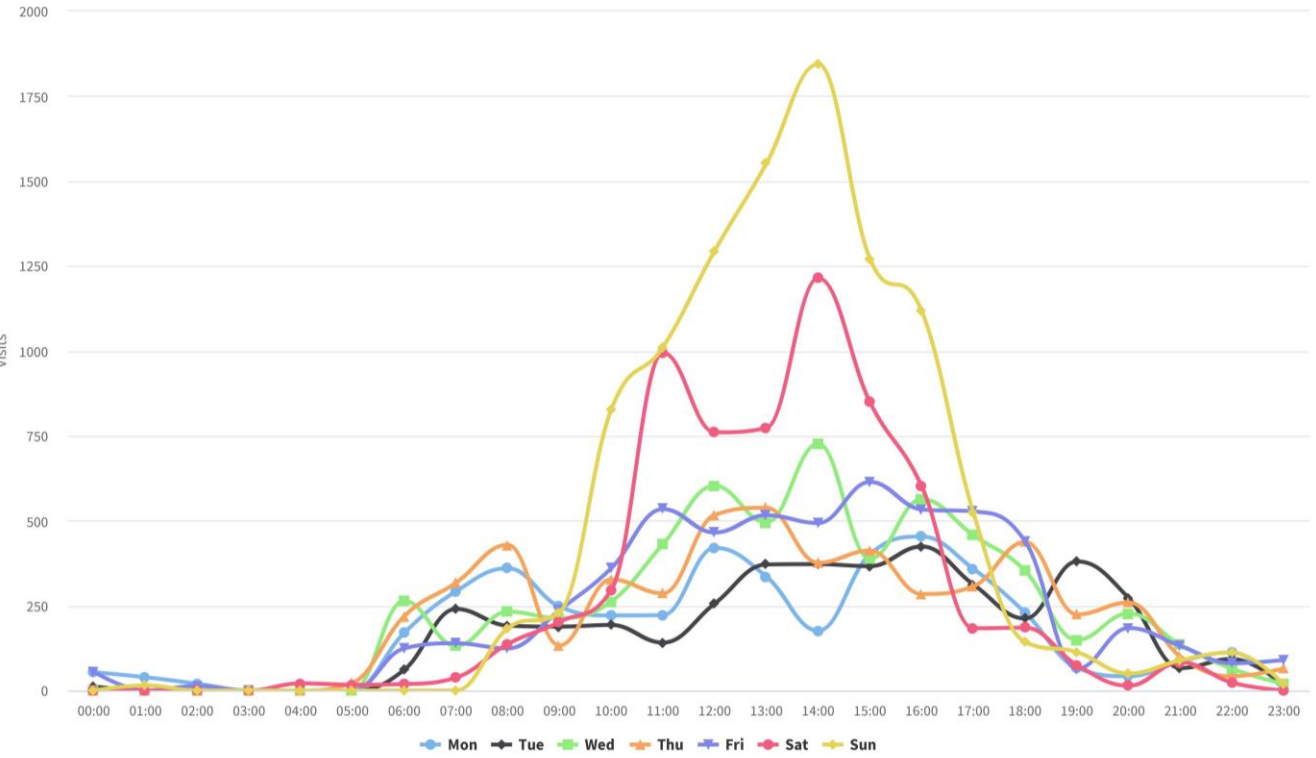

8-weeks gemiddelde maart-april 2023

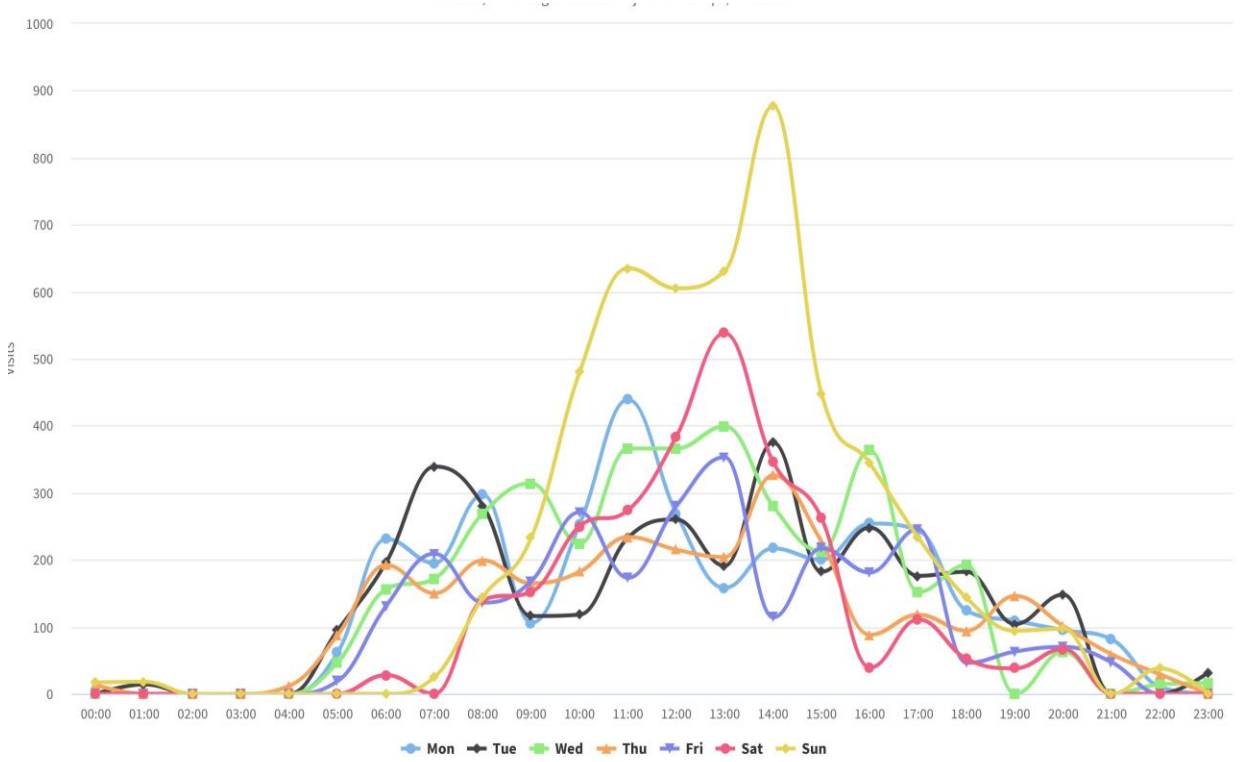

ONTWIKKELING BEZOEKERSAANTAL PER UUR VAN DE DAG, PER WEEK VAN DE DAG HOLTINGERVELD

8-weeks gemiddelde september-oktober 2022

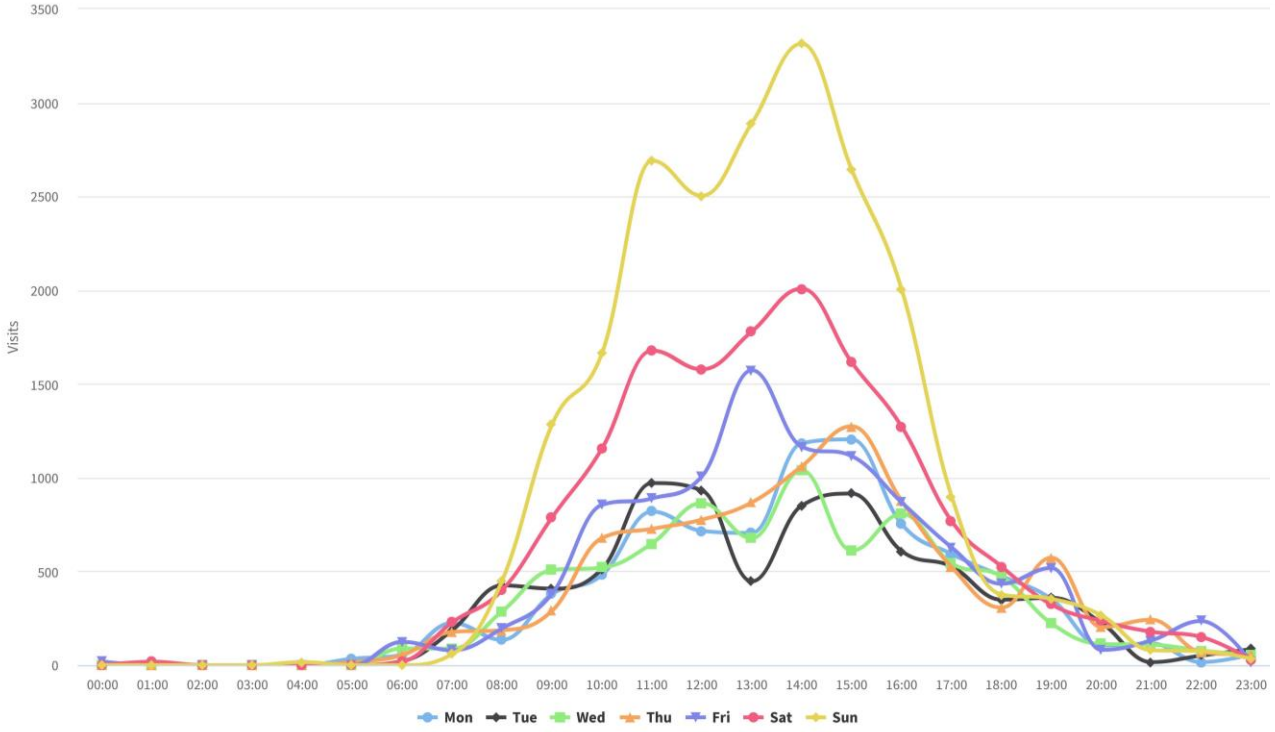

8-weeks gemiddelde maart-april 2023

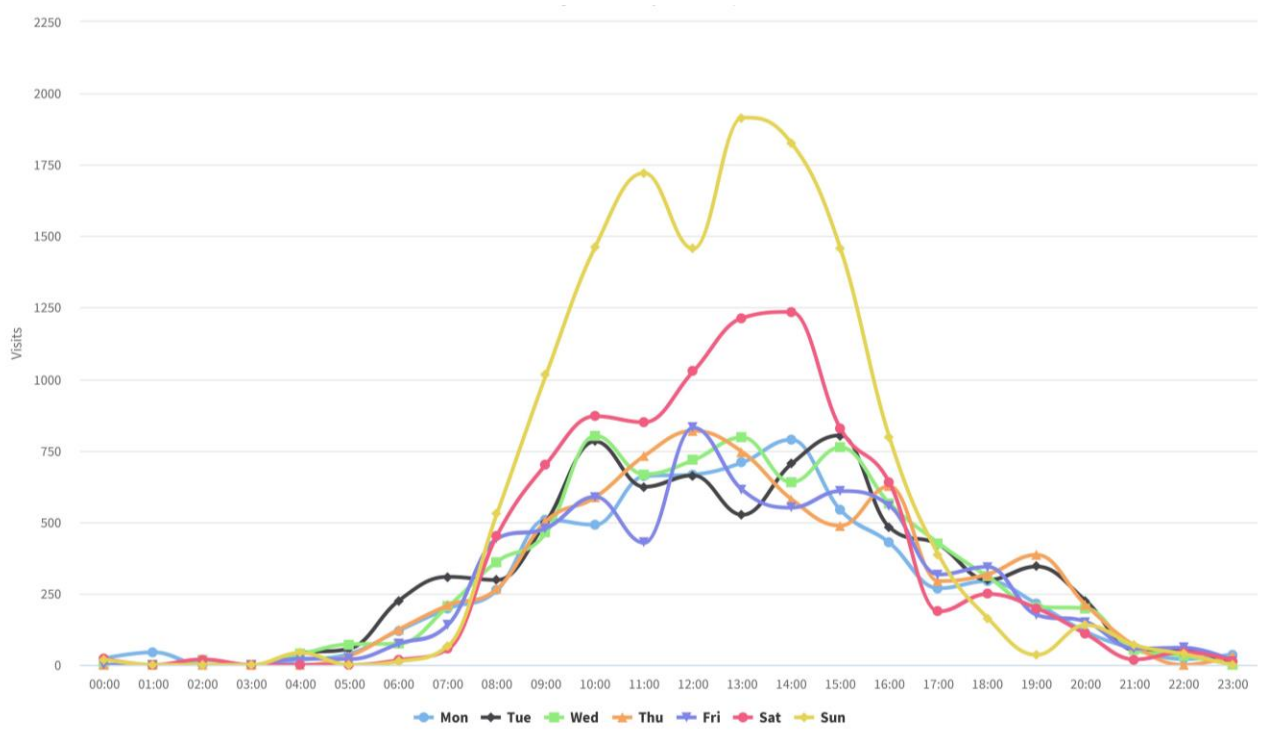

ONTWIKKELING BEZOEKERSAANTAL PER UUR VAN DE DAG, PER WEEK VAN DE DAG DRENTS-FRIESE WOLD

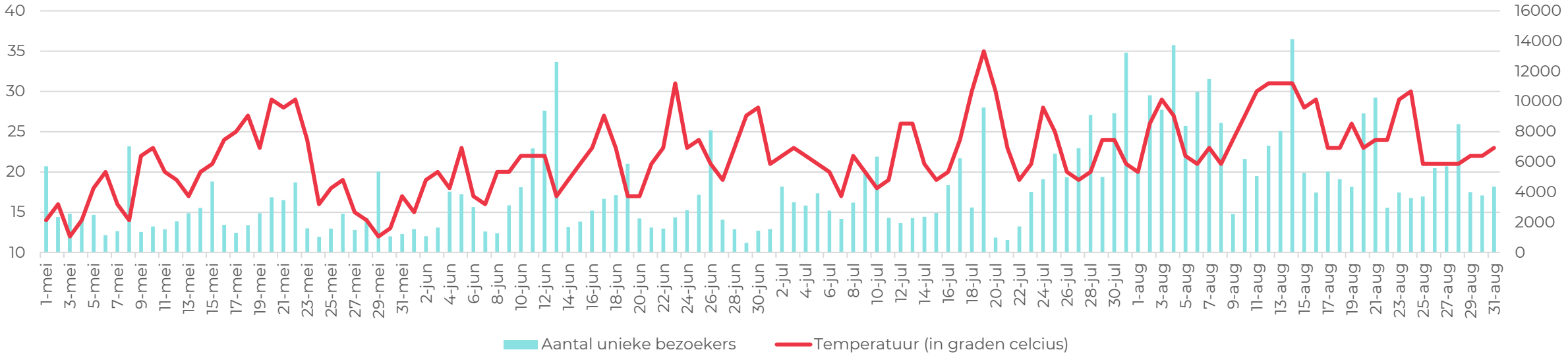
8-weeks gemiddelde september-oktober 2022

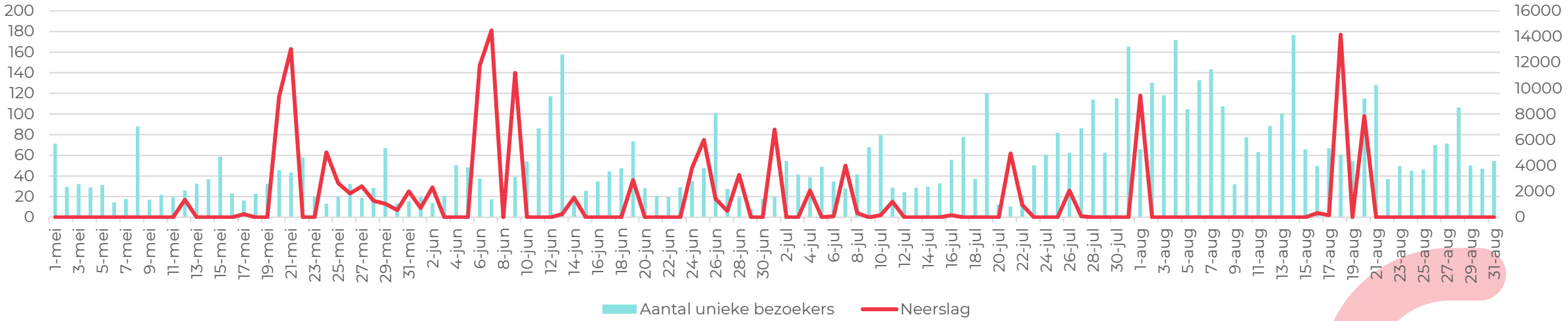

8-weeks gemiddelde maart-april 2023

RELATIE WEER OP BEZOEKERSAANTALLEN DRENTS-FRIESE WOLD IN VOORJAAR EN ZOMERMAANDEN

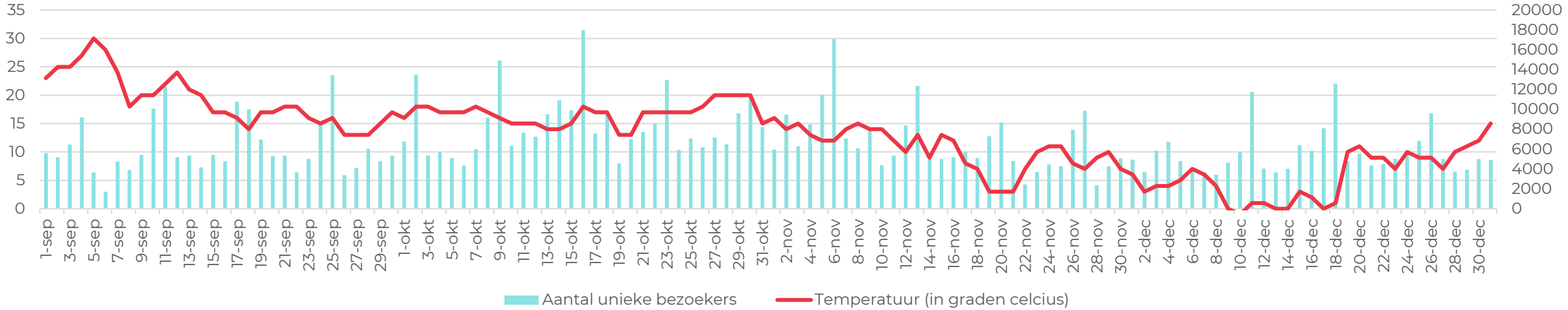

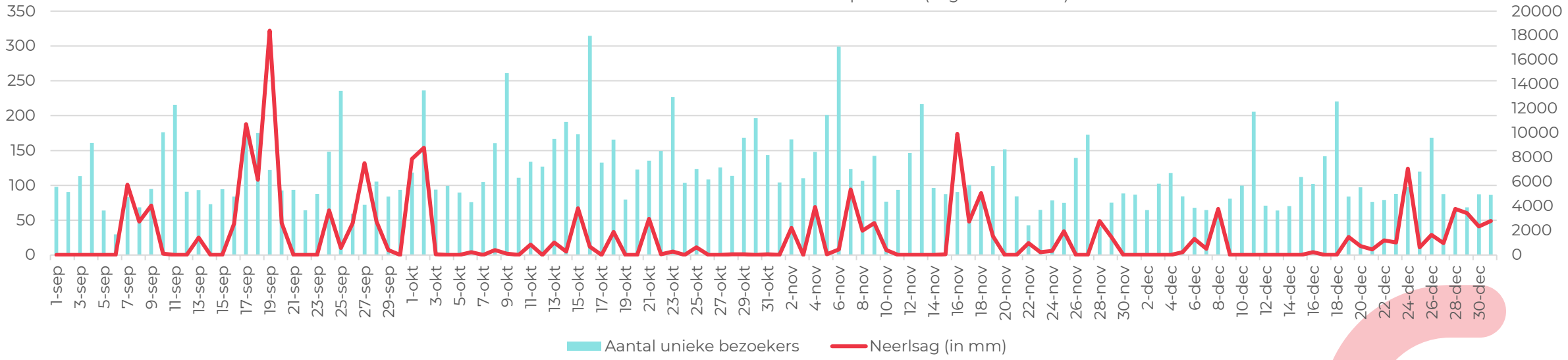

Het effect van het weer op de bezoekersaantallen is niet geheel duidelijk. De maximale temperatuur lijkt weinig effect te hebben op het bezoekersaantal. De gemeten neerslag, daarentegen, lijkt een grotere impact te hebben op de bezoekersaantallen. Regen lijkt een betere voorspeller te zijn van bezoekersaantallen dan temperatuur.

Bron:
Temperatuur: Wunderground.com.
Neerslag: daggegevens KNMI.nl.

RELATIE WEER OP BEZOEKERSAANTALLEN DRENTS-FRIESE WOLD IN HERFST- EN WINTERMAANDEN

Het effect van het weer op de bezoekersaantallen is niet geheel duidelijk. De maximale temperatuur lijkt weinig effect te hebben op het bezoekersaantal. De gemeten neerslag, daarentegen, lijkt een grotere impact te hebben op de bezoekersaantallen. Regen lijkt een betere voorspeller te zijn van bezoekersaantallen dan temperatuur.

Bron:
Temperatuur: Wundergrond.com.
Neerslag: daggegevens KNMI.nl.

OVERIGE RESULTATEN BEZOEKERSENQUÊTE

Met welke wijze van vervoer bent u van uw woning of vakantieadres naar deze locatie gereisd?	
LOPEND	6%
FIETS	19%
E-BIKE/E-CHOPPER	7%
SCOOTER/BROMMER	0%
OPENBAAR VERVOER	0%
AUTO/MOTOR	65%
OVERIG	2%
TOTAAL	**100%**

Op welke wijze beweegt u zich door het natuurgebied?	
WANDELEND	57%
FIETSEND	32%
ANDERS	11%
TOTAAL	**100%**

NB: Door afronding tellen niet alle percentages op tot 100%

Hoe vaak bezoekt u een van de natuurgebieden in het Drents-Friese grensgebied?	
EEN PAAR KEER PER WEEK	9%
EEN PAAR KEER PER MAAND	17%
EEN PAAR KEER PER JAAR OF MINDER	39%
IK BEN HIER VOOR HET EERST	34%
ONBEKEND	0%
TOTAAL	**100%**

Hoe lang (ver)blijft u deze keer in het natuurgebied of hoe lang bent u van plan in het natuurgebied te verblijven?	
WEET (NOG) NIET	0%
MINDER DAN 1 UUR	7%
1-2 UUR	36%
2-3 UUR	37%
LANGER DAN 3 UUR	20%
TOTAAL	**100%**

OVERIGE RESULTATEN BEZOEKERSENQUÊTE

Met wie bezoekt u het natuurgebied?	
ALLEEN	10%
MET MIJN PARTNER	43%
MET MIJN GEZIN (INCL. KLEIKINDEREN)	30%
MET EEN VRIEND(IN)	13%
MET EEN GROTERE GROEP VRINEDEN	6%
OVERIG	4%

NB: Meerdere antwoorden mogelijk

LEEFSTIJLVINDER

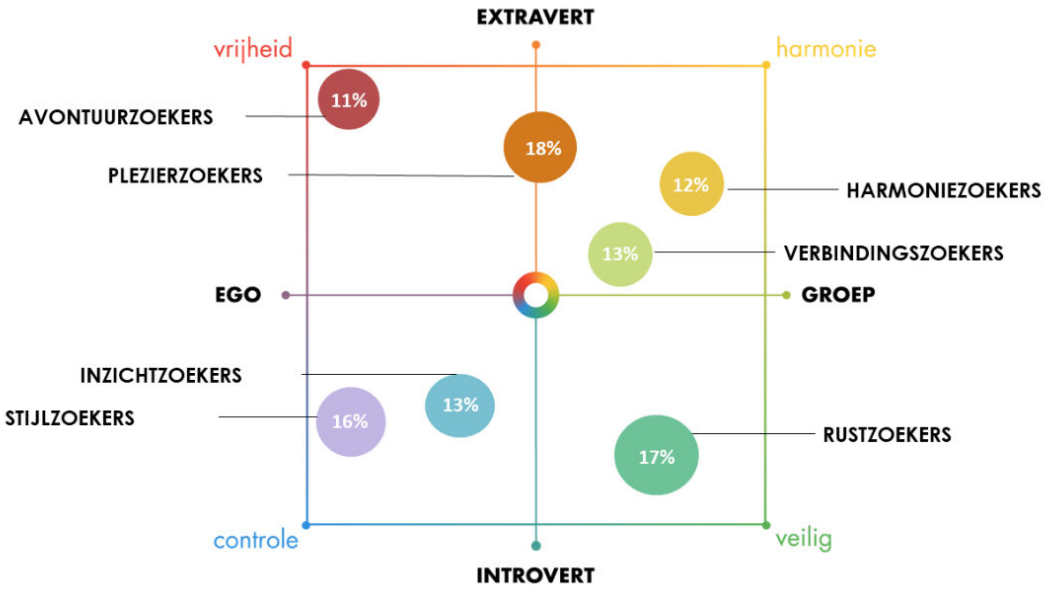
De zeven doelgroepen zijn tot stand gekomen op basis van uitgebreid onderzoek van MarketResponse, in opdracht van acht provincies. Allereerst zijn gesprekken gevoerd met recreanten, om te horen wat zij doen in hun vakantie en vrije tijd, en hoe zij daarin verschillen. De deelnemers aan deze gesprekken leken op elkaar in de zin, dat zij allen dezelfde BSR™-leefstijl* hadden.

Na deze groepsgesprekken is de vragenlijst ontwikkeld. De vragenlijst is opgebouwd uit een aantal onderdelen: vragen over algemene vrijetijdsbeleving, dagrecreatie, verblijfsrecreatie, inspiratie en boeken, mediagedrag, BSR™ module* en achtergrondvragen, zoals leeftijd, inkomen en gezinssituatie. Ook zijn hierin de statements vanuit de groepsdiscussies opgenomen. De vragenlijst is uitgezet onder het panel SAMSAM van MarketResponse en een extern consumentenpanel in 2018. Uiteindelijk hebben 2367 respondenten de volledige vragenlijst ingevuld. Deze respondenten zijn een representatieve afspiegeling van Nederland.

Uit de analyse is gebleken dat de statements die meegenomen zijn in de vragenlijst een hoge voorspellende waarde hebben voor de manier waarop iemand recreëert.

Dit gaf voldoende informatie om door middel van analyses op zoek te gaan naar een aantal leefstijlen, die onderscheidend zijn qua gedrag, waarden en behoeften met betrekking tot vakantie en vrije tijd. Uit de analyses zijn zeven leefstijlen naar voren gekomen: Avontuur-, Plezier-, Harmonie-, Verbindings-, Rust-, Inzicht en Stijlzoekers.

*BSR™ is het wetenschappelijke model van MarketResponse en staat voor Brand Strategy Research. Dit model ontrafelt de drijfveren van mensen en wat je moet doen om mensen in beweging te krijgen. Met welke boodschap, welke tone of voice en via welk kanaal. In de basis kent Nederland vier leefstijlen met ieder hun eigen manier van in het leven staan: creatief, harmonieus, controlerend en veilig. Om erachter te komen tot welke leefstijl iemand behoort, hebben wij een BSR vragenlijst module ontwikkeld. Deze bestaat uit een aantal vragen, welke zijn meegenomen in de vragenlijst voor dit onderzoek naar de doelgroepen binnen het domein Vakantie en Vrije Tijd.

Bron: Leefstijlvinder.nl

DE ZEVEN LEEFSTIJLEN

1

Plezierzoekers

Spontane, gezellige, impulsieve en eigenwijze mensen. Waarden die ze belangrijk vinden zijn uitdaging, uniek zijn en succes in het leven. Ze hebben het liefst veel mensen om zich heen, en trekken er dan ook graag op uit met familie, vrienden en kennissen. Plezier hebben in het leven staat op nummer één - een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd!

2

Harmoniezoekers

Hartelijke, gezellige mensen, met veel interesse in anderen. In het leven hechten ze veel belang aan geborgenheid, gastvrijheid en vriendschap. Ze nemen de tijd voor het gezin, trekken er graag op uit met (of naar) familie, vrienden en kennissen. Het hoeft voor hen allemaal niet zo vreemd - doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg.

3

Verbindingszoekers

Behulpzame, evenwichtige mensen die, bovenal, geïnteresseerd zijn in anderen. Gastvrijheid, sociale verbondenheid en ‘doe maar gewoon’ zijn belangrijke waarden. Ze vinden het dan ook belangrijk om een goede relatie te onderhouden met buren en familie, met harmonie en gezelligheid. Er voor elkaar zijn, dat is toch hartstikke normaal?

4

Rustzoekers

Kalme, behulpzame, zachtaardige, gewone mensen. Ze houden van rust en regelmaat, en voelen zich het meest op hun gemak in hun eigen, vertrouwde omgeving. Ze vinden het fijn als ze lekker hun eigen gang kunnen gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn.

5

Inzichtzoekers

Bedachtzame, serieuze, evenwichtige, zakelijke mensen. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze mooi hun eigen gang gaan. Belangrijke waarden zijn rationaliteit, daadkracht, privacy/rust. Maar ook vrijheid om te doen wat ze willen is erg belangrijk en ze houden van informatie - ‘meten is weten’!

6

Stijlzoekers

Zelfverzekerde, doelgerichte, ondernemende mensen met een sterk karakter. Zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. Zowel in hun werk als in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op. Verveling is niet aan hen besteed. Liever besteden ze hun tijd aan sporten en feesten. Gáán!

7

Avontuurzoekers

Creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Intelligent en ondernemend en ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Dit rapport is met uiterste zorgvuldigheid tot stand gekomen op basis van deskundig onderzoek. Onderhavig rapport bevat een weergave en interpretatie van (delen van de) onderzoeksresultaten. Het is anderen toegestaan om (delen van) het rapport en gehanteerde methodieken en modellen te kopiëren, distribueren, vertonen, op te voeren zolang Ginder als maker van het werk wordt vermeld en het werk niet commercieel wordt gebruikt.

JOOST GIELING
j.gieling@wijzijnginder.nl

TOM GOSENS
t.gosens@wijzijnginder.nl

MERLIJN PIETERSMA
m.pietersma@wijzijnginder.nl

GINDER
Brugstraat 1a
5211 VS 's-Hertogenbosch
T: 088 210 02 00
E: info@wij*zijn*ginder.nl
I: wij*zijn*ginder.nl

GINDER
komt het tot leven